

Lietuvos Respublikos elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų metinė ataskaita Europos Komisijai

Parengė:

Valstybinė energetikos reguliavimo taryba

Vilnius, 2021

TURINYS

1. PRATARMĖ	7
2. PAGRINDINIAI POKYČIAI DUJŲ IR ELEKTROS SEKTORIUOSE.....	10
2.1. Rinkos plėtra ir priežiūra	10
• Elektros energetikos rinka	10
• Gamtinių dujų rinka	11
2.2. Švarios energijos paketo įgyvendinimas	13
3. ELEKTROS RINKA	15
3.1. Tinklo reguliavimas ir techninis funkcionavimas	15
• Veiklų atskyrimas	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies j punktas: Kryžminis subsidijavimas.....	15
• Tinklo plėtra ir optimizavimas	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies k punktas: Investicijų planai	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies l punktas: Išmaniojo tinklo plėtra	18
• Tinklų tarifai	20
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: tinklų tarifų nustatymo raida .	20
• Saugumo ir patikimumo reguliavimas	27
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies m punktas: Saugumo ir patikimumo standartai	27
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 10 dalis: Perkrovų valdymas	30
• Paklausos ir pasiūlos balanso stebėseną	32
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies v punktas: Investicijos į gamybos ir saugojimo pajėgumus, susijusius su tiekimo saugumu.....	32
• Tarpvalstybiniai klausimai	36
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies w punktas: Techninis bendradarbiavimas tarp ES ir trečiųjų šalių perdavimo sistemos operatorių	36
• Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas.....	37
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 7 dalis: Tinklų kodeksai	37
• Apkrovos prijungimas.....	37
• Reikalavimai generatoriams	37
• Aukštos įtampos nuolatinės srovės jungtys	37
• Eksploatavimas	37
• Avarijų šalinimas ir veikimo atkūrimas.....	38
• Prognozuojamo pralaidumo paskirstymas	38
• Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas	39
• Elektros energijos balansavimas	40
3.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas.....	42
• 3.2.1. Didmeninė rinka	42
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	42
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies n ir o punktai	42
3.2.2. Mažmeninė rinka	48
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo efektyvumo ir konkurencijos priežiūra.....	48
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Rinkos atvėrimas ir konkurencija	48
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Kainos buitiniams vartotojams	51
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išankstinio apmokėjimo sistema	53
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Dinaminės kainos sutartys	53
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išmaniųjų skaitiklių naudojimas	54

•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos tiekėjo keitimo indeksas	54
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Mokesčiai už techninės priežiūros paslaugas.....	55
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos kainos buitiniams vartotojams ir didmeninės elektros energijos kainos ryšys.....	55
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Konkurencijos iškraipymas ar apribojimas	56
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies s punktas, 5 straipsnio 1 dalis: Konkurencingos kainos	57
•	VARTOTOJŲ APSAUGA IR KREIPIMŲSI NAGRINĖJIMAS	57
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Namų ūkio vartotojų skundai .	57
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Vartotojų atjungimas nuo elektros energijos tinklo	58
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies p punktas: Konkurenciją ribojanti sutartinė praktika	58
•	Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 2 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Pažeidžiamų ir energijos nepriteklių patiriančių vartotojų apsauga	58
•	Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 3, 4 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Intervencija nustatant pažeidžiamų namų ūkio vartotojų elektros energijos kainas	60
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies t punktas: Duomenys apie klientų suvartojimą	60
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies y punktas ir 14 straipsnis: Tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonės prieinamumas	61
•	Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies z punktas: Kliūtys ir apribojimai savo pasigamintos elektros energijos vartojimui ir piliečių energetikos bendrijų plėtojimui	61
4.	DUJŲ RINKA	63
4.1.	Tinklo reguliavimas.....	63
•	Tinklo ir SGD tarifai prisijungimui ir prieigai.....	63
○	Ataskaita apie atitinkamas naujas tarifų reguliavimo nuostatas	63
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies a punktas ir 6 dalies a punktas	63
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies s ir n punktai	69
•	Balansavimas	69
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies b punktas	69
•	Tarpvalstybiniai klausimai	70
•	Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovos valdymą: Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies c punktas, 41 straipsnio 9 ir 10 dalys.....	70
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis.....	71
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies c punktas	71
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies g punktas	72
•	Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas.....	72
•	Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas	72
•	Perdavimo tinklų balansavimo kodeksas	72
•	Sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklų kodeksas	73
•	Tarifų tinklo kodeksas	73
4.2.	Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas	75
4.2.1.	Didmeninė rinka	75
•	Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	75
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i punktas	75
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies j punktas.....	76
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies k ir l punktai	77
•	Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies u punktas	78
4.2.2.	Mažmeninė rinka	78

• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	78
• Vartotojų apsauga ir ginčų sprendimas	81
• Priedo I laikymasis (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies o punktas)	81
• Prieigos prie vartotojų duomenų užtikrinimas (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies q punktas, Priedo I h punktas)	82
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis, 4 dalies e punktas	82
4.3. Tiekimo saugumas	83
• 41 straipsnio 1 dalies t punktas	83
• 41 straipsnio 1 dalies h punktas.....	83
• Pasiūlos ir paklausos pusiausvyros priežiūra.....	83
• Pikinio poreikio ar tiekėjų trūkumo padengimo priemonės	84

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė.	Elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos 2015–2021 m. (ct/kWh)	21
2 lentelė.	Įkainiai už 1 m elektros tinklo nutiesimą ir 1 kW leistinosios naudoti galios įrengimą ar papildinimą (100 proc.*), projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina, Eur be PVM.....	24
3 lentelė.	Elektros vartotojų įrenginių prijungimo įkainiai, projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina (kai projektą rengia vartotojas) socialiai pažeidžiamiems* vartotojams.....	26
4 lentelė.	Gautos perkrovos pajamos 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpiu	30
5 lentelė.	Gautų perkrovos pajamų panaudojimas 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpiu	31
6 lentelė.	Sukauptų perkrovos pajamų panaudojimas.....	32
7 lentelė.	Visuomeninio elektros energijos tiekėjo paslaugos, kurioms taikoma išankstinio apmokėjimo sistema	53
8 lentelė.	AB „Amber Grid“ perdavimo paslaugos kainų viršutinių ribų kitimas 2015–2018 m. ir 2019–2021 m. gamtinių dujų perdavimo ilgalaikių perdavimo paslaugų kainos, Eur/(MWh/parą/metus)	64
9 lentelė.	Gamtinių dujų sektoriaus skirstymo pajamų viršutinių ribų dinamika, tūkst. Eur, 2019–2021 m.	65
10 lentelė.	AB „Energijos skirstymo operatorius“ naujų buitinių vartotojų, suvartosiančių daugiau nei 300 m ³ dujų per metus, sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainių kitimas 2017–2021 m....	69
11 lentelė.	Pagrindiniai gamtinių dujų tinklo techniniai rodikliai	74
12 lentelė.	Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra 2014–2020 m., GWh	75
13 lentelė.	Gamtinių dujų didmeninės rinkos rodikliai	77
14 lentelė.	Gamtinių dujų tarifai buitiniams vartotojams (Eur su PVM/m ³).....	79
15 lentelė.	Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai vartotojai).....	80
16 lentelė.	Mažmeninės rinkos rodikliai (nebuitiniai vartotojai).....	81
17 lentelė.	Vartotojų apsaugos rodikliai.....	82

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2020 m.	10
2 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2019 m.	10
3 pav. 2020 m. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius.....	11
4 pav. ENS ir šio rodiklio minimalus lygis, MWh.....	28
5 pav. AIT ir šio rodiklio minimalus lygis, min.	28
6 pav. SAIDI ir šio rodiklio minimalus lygis, min. Vartotojui	29
7 pav. SAIFI ir šio rodiklio minimalus lygis, kartai vartotojui	29
8 pav. AEI struktūra pagal įrengtąją galią 2018–2020 m., MW.....	33
9 pav. Gaminančių vartotojų, prijungtų prie skirstomųjų tinklų, skaičius ir suminė elektrinių galia	34
10 pav. Elektros energijos gamyba, importas, eksportas ir bendras šalies elektros energijos poreikis 2017–2020 m.	46
11 pav. Elektros pardavimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal įmones, proc., 2018–2020 m.	47
12 pav. Elektros pirkimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal nepriklausomus tiekėjus, proc., 2018–2020 m.	48
13 pav. Mažmeninės rinkos pardavimo struktūra pagal tiekėjus, proc., 2018–2020 m.....	50
14 pav. Vidutinė elektros energijos kaina 2017–2021 (ct/kWh be PVM).....	52
15 pav. 2016–2020 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas buitinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje ir buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškus, proc.	55
16 pav. 2017 m. – 2021 m. I pusr. elektros energijos rinkos kainos dalis (proc.) visuomeninėje elektros energijos kainos viršutinėje riboje	56
17 pav. 2020 m. gautų kreipimūsi elektros sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį .	57
18 pav. Elektros energijos persiuntimo nutraukimai dėl įsiskolinimo 2016–2020 metais	58
19 pav. Socialiai pažeidžiamų vartotojų skaičius 2017–2020 m.	60
20 pav. Buitinių gaminančių vartotojų, įsirengusių saulės elektrines, skaičius ir instaliuota galia	62
21 pav. AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo paslaugų kainos, Eur už MWh be PVM	66
22 pav. Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos ...	68
23 pav. Gamtinių dujų biržos dalyvių skaičius 2013–2020 m.....	76
24 pav. Rinkos struktūra pagal nupirktus gamtinių dujų kiekius 2015–2020 m., GWh ir proc.	78
25 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo kintamosios dalies struktūra 2021 m. I pusr.	79
26 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo pastoviosios dalies struktūra 2021 m. I pusr.	80
27 pav. 2020 m. gautų kreipimūsi dujų sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį.....	82

1. PRATARMĖ

2019–2020 m. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – VERT) kaip Lietuvos energetikos reguliavimo institucija toliau prisidėjo prie sprendimų integruojantis į vieningą Europos Sąjungos (toliau – ES) rinkos bei reguliavimo erdvę, skaidrių, nediskriminacinių, prognozuojamų veiklos sąlygų energetikos sektoriuje užtikrinimo ir vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos. 2020 m. balandį VERT suderino Baltijos šalių elektros tinklų sinchronizacijos su kontinentine Europa projekto antro etapo investicijas, tenkančias elektros perdavimo sistemos operatoriui (PSO) AB „Litgrid“, taip pat pasirašytas bendras visų reguliuotojų – Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos – susitarimas dėl tarpvalstybinio kaštų pasidalijimo. Tai svarbus žingsnis, kurį gavę keturių šalių PSO galėjo pateikti paraišką Europos Komisijai dėl finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę (angl. *Connecting Europe Facility* – CEF). Sinchronizacijos antro etapo bendri kaštai, tenkantys Lietuvai, Latvijai, Estijai ir Lenkijai, yra daugiau nei 1,22 mlrd. Eur, tik Lietuvai – 474 mln. Eur. ES lėšomis galima finansuoti iki 75 proc. antro etapo sinchronizacijos projektų vertės – tai maksimali galima parama energetikos infrastruktūros projektams. Visų keturių šalių nacionaliniai energetikos reguliuotojai, suprasdami integracijos į kontinentinės Europos tinklą svarbą, užtikrino sklandų projekto derinimo procesą ir efektyvų bendradarbiavimą. Pasirašytas bendras susitarimas dėl tarpvalstybinio kaštų pasidalijimo užtikrino sėkmingą tolesnį šio bendrojo intereso projekto (angl. *Project of common interest* – PCI) įgyvendinimą.

VERT siekis – rasti bendrą sprendimą, kad būtų užkardyta elektros energijos, pagamintos Baltarusijoje, kurioje 2020 m. lapkričio mėn. pradėjo veikti nesaugi branduolinė elektrinė, prekyba Baltijos valstybėse. Pradėjus eksploatuoti atominę elektrinę Baltarusijoje, 2020 m. rudenį VERT nepatvirtino bendros trišalės Lietuvos, Latvijos ir Estijos metodikos projekto dėl prekybos elektros energija iš trečiųjų šalių. Nepaisant trijų Baltijos šalių politinio sutarimo nepirkti Baltarusijos atominėje elektrinėje pagamintos elektros, taikant parengtą (tik Latvijos ir Estijos patvirtintą) pralaidumų nustatymo prekybai su Rusija metodiką didėja ne tik fiziniai srautai tarp Baltarusijos ir Lietuvos, bet ir prekybiniai pralaidumai su Rusija. VERT sieks, kad Lietuvos-Baltarusijos jungčių infrastruktūra nebūtų vertinama prekybos su Rusija apimčių didinimui ir veiksmingai būtų ribojamas elektros energijos pateikimas iš Baltarusijos per jungtis. Taip pat būtina parengti patikimą elektros kilmės garantijų sistemą, kuri kartu su trišale metodika veiktų kaip visas paketas, siekiant efektyviai užkirsti kelią Baltarusijoje pagamintai elektrai patekti į ES elektros vidaus rinką. Tokiu būdu būtų užtikrintas tvarus Baltijos šalių elektros rinkos balansas tarp trečiųjų šalių, ES šalių bei vietinės elektros, kartu ir sąlygos, nepriklausomai nuo trečiųjų šalių importo, įgyvendinti sinchronizacijos projektą 2025 m.

2020 m. gegužę priėmus Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EEĮ) pataisas, pagal kurias vartotojai gali patys pasirinkti jiems tinkamiausią elektros energijos tiekėją, sėkmingai prasidėjo pirmasis iš trijų elektros energijos tiekimo rinkos atvėrimo (liberalizacijos) etapas (toliau – I etapas). Iki 2020 m. gruodžio 30 d. nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko 89 proc. (87 208 vartotojai) į I etapą patekusių vartotojų, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte ne mažesnis kaip 5 000 kWh per metus. Iš viso nepriklausomą elektros energijos tiekėją iki 2021 m. gegužės 10 d. pasirinko 274 588 vartotojų (iš viso I–III etapų vartotojų yra virš 1,642 mln.).

Sekančiais etapais nepriklausomą elektros energijos tiekėją turės pasirinkti vartotojai, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte ne mažesnis kaip 1 000 kWh per metus (II etapas) ir visi likusieji vartotojai (III etapas). Nuosekliai nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. sausio 1 d. bus atsisakoma monopolinių visuomeninio tiekėjo paslaugų ir kuriamos sąlygos

aktyviai veikti elektros tiekėjams. II ir III liberalizavimo etapų duomenis nepriklausomiems elektros energijos tiekėjams numatoma atverti jau 2021 m. viduryje.

Tačiau galutinio tarifo infrastruktūrinės dedamosios (monopolinės paslaugos) ir toliau bus nustatomos reguliuotojo, atsižvelgiant tiek į nacionalinius, tiek į ES teisės aktuose keliamus reikalavimus. VERT didesnę dėmesį turės nukreipti į tiekimo rinką – ar vartotojams paslaugos teikiamos skaidriais, nediskriminaciniais pagrindais, ar tiekėjai nepiktnaudžiauja savo dominuojančia padėtimi rinkoje. Tuo tikslu, planuojama sukurti nepriklausomų elektros energijos tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonę, kurią vartotojai galės naudoti nemokamai ir palyginti nepriklausomų tiekėjų pasiūlymus, įskaitant jų pasiūlymus dėl kintamosios elektros energijos kainos sutarčių. Taip pat VERT nustatys garantinio tiekimo pažeidžiamiems vartotojams paslaugos kainą.

2020 m. lapkričio mėn. VERT suderino elektros skirstymo sistemos operatoriaus (SSO) AB „Energijos skirstymo operatorius“ investicijų projektą, kurį įgyvendinus bus įdiegta bendra duomenų talpinimo ir apsikaitimo duomenimis platforma (angl. *Data Hub*), prisidėsianti prie efektyvaus elektros energijos rinkos liberalizavimo, užtikrindama greitą, saugų duomenų apsikaitimą tarp vartotojų, AB „Energijos skirstymo operatorius“ bei nepriklausomų elektros energijos tiekėjų. Įdiegus *Data Hub* platformą, duomenų apsikaitimui bus naudojamas tik vienas kanalas – *Data Hub* platforma. Rinkos dalyviai ir kitos suinteresuotos šalys turės lygias teises vienodu formatu gauti duomenis, sistema bus pasiekama bet kuriuo metu, o duomenys atnaujinami nustatytais terminais.

VERT, siekdama palengvinti inovacijų diegimą energetikos sektoriuje, patvirtino Asmenų prašymų leisti veikti bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje pateikimo ir nagrinėjimo bei veiklos bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje vykdymo tvarkos aprašą. VERT patvirtinta tvarka bus taikoma tiek reguliuojamąją, tiek nereguliuojamąją energetikos veiklą vykdančioms asmenims, kurių projektai atitiks numatytus energetikos inovacijos tinkamumo kriterijus, t. y. pridėtinė vertė, sukuriant naudingesnes ir (ar) patogesnes paslaugas, inovacijos reikalingumas, pritaikomumas praktikoje, naujumas / esminis patobulinimas, taip pat pasirengimas vykdyti inovaciją realioje aplinkoje.

Gamtinių dujų sektoriuje VERT toliau tęsė bendradarbiavimą regioninėje gamtinių dujų rinkos koordinavimo darbo grupėje (angl. *regional gas market coordination group* – RGMCG), kuriant bendrą trijų Baltijos šalių ir Suomijos gamtinių dujų rinką. Sprendimas dėl bendros Lietuvos ir FINESTLAT (Suomijos, Estijos, Latvijos) šalių perdavimo paslaugų kainų zonos sukūrimo bei taikomo intersisteminio kompensavimo mechanizmo (angl. *the inter-TSO compensation mechanism* – ITC) 2020 m. nebuvo priimtas. 2020 m. Lietuvos perdavimo sistema yra vertinama kaip atskira kainų zona. Tačiau siekiant efektyviai vystyti regioninę Baltijos-Suomijos šalių dujų rinką, 2020 metams nustatytos įleidimo taškų kainos harmonizuotos su kitomis FINESTLAT kainų zonos šalimis, t. y. įleidimo kaina yra vienoda visuose Baltijos-Suomijos regiono įleidimo taškuose. 2020 m. balandį Baltijos energijos rinkos jungčių plano (angl. *Baltic energy market interconnection plan* – BEMIP) aukšto lygio grupėje patvirtintas regioninių rinkų integracijos tarp Estijos, Suomijos, Latvijos ir Lietuvos planas (angl. *roadmap*), numatantis bendrą 4 šalių kainų zoną nuo 2022 metų. Numatoma 2021 m. II ketvirtyje pateikti siūlymą dėl Baltijos-Suomijos gamtinių dujų regionui taikomo ITC.

VERT, atsižvelgdama į tai, kad nuo 2022 m. pradės veikti dujų perdavimo jungtis su Lenkija (angl. *Gas Interconnection Poland-Lithuania* – GIPL), 2020 m. gruodžio mėn. paskelbė viešajai konsultacijai dokumentą dėl gamtinių dujų PSO AB „Amber Grid“ teikiamų paslaugų kainų nustatymo metodikos likusiam dujų perdavimo kainų reguliavimo periodui (2022–2023 m.), vadovaujantis 2017 m. kovo 16 d. Komisijos reglamento (ES) 2017/460, kuriuo nustatomas suderintos gamtinių dujų perdavimo tarifų struktūros tinklo kodeksas (TAR NC), nuostatomis. Apskaičiuotos perdavimo paslaugų kainos (įskaitant perdavimo paslaugų kainas esant naujai

jungčiai su Lenkija (naujasis tarpvalstybinis sujungimo taškas vadinamas Santaka), jų prognozės. Galutinis sprendimas dėl taikytinų kainų bus priimtas po viešosios konsultacijos, įvertinant konsultacijos metu gautas pastabas, pasiūlymus ir ES Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (angl. *European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators – ACER*) rekomendacijas bei galutinį VERT nustatytą leidžiamų pajamų 2022 m. ir 2023 m. dydį.

2020 m. sausio 1 d. Lietuvos, Latvijos ir Estijos rinkose veikianti regioninė dujų birža GET Baltic sėkmingai pradėjo veiklą Suomijoje, tapdama vieninga regionine prekybos platforma Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkoms.

Tarybos pirmininkas

Renatas Pocius

2. PAGRINDINIAI POKYČIAI DUJŲ IR ELEKTROS SEKTORIUOSE

2.1. Rinkos plėtra ir priežiūra

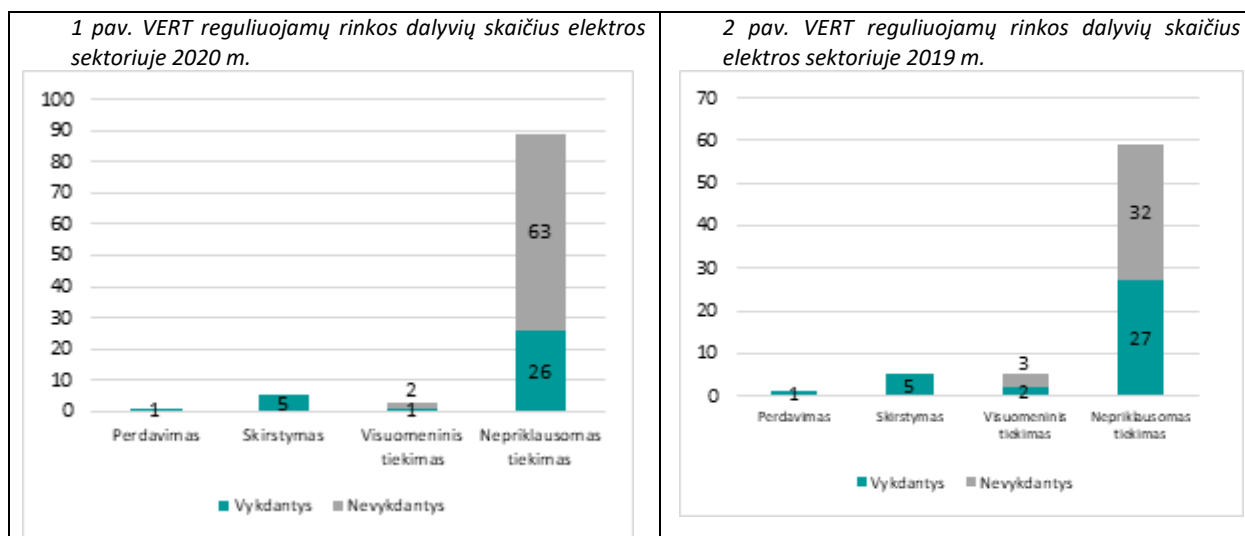
- Elektros energetikos rinka

2020 m. Lietuvos elektros energetikos sistemoje (toliau – LEES) importuotas elektros energijos kiekis lyginant su 2019 m. nežymiai sumažėjo ir 2020 m. sudarė 86,28 proc. bendro elektros energijos poreikio šalyje (poreikis – 13,05 TWh). 2020 m. šalyje buvo pagaminta 5,07 TWh elektros energijos, elektros energijos importas sudarė 11,26 TWh, o eksportas – 3,35 TWh. Elektros energijos suvartojimas šalyje 2020 m. sudarė 11,97 TWh. Bendra instaliuota galia elektrinėse 2020 m. padidėjo ir siekė 3721 MW (2019 m. – 3681 MW).

Bendros tinklų investicijos 2020 m., lyginant su praėjusiais metais, mažėjo: SSO investicijos sudarė 98,8 mln. Eur (lyginant su 2019 m., mažėjo 28,7 proc.), to paties laikotarpio PSO investicijos siekė 55,12 mln. Eur ir buvo 20 proc. didesnės nei 2019 m. (45,93 mln. Eur). Maksimalus valandinis elektros energijos poreikis (neto) Lietuvoje 2020 m. siekė 1939 MWh (4,58 proc. mažesnis, lyginant su 2019 m.), iš jų skirstomajame tinkle – 1879 MWh (8,4 proc. didesnis, lyginant su 2019 m.).

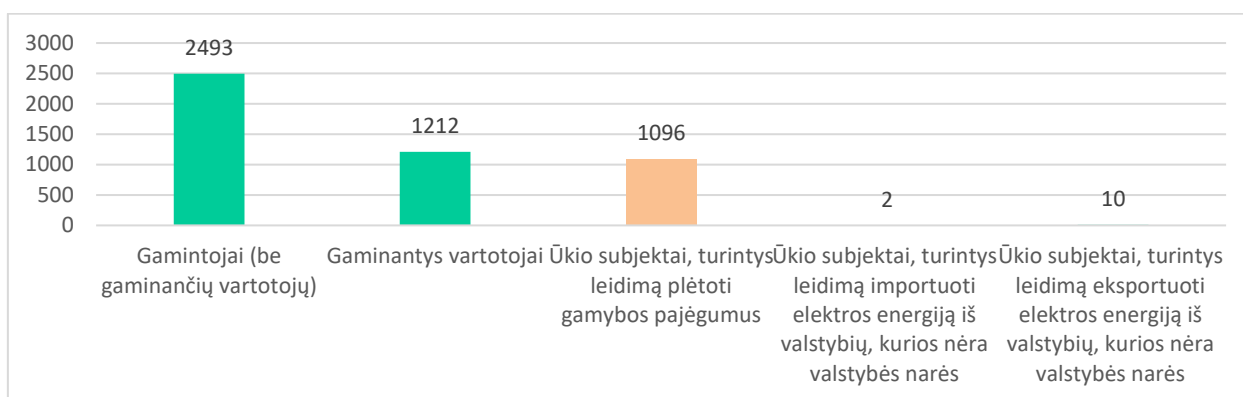
2020 m. elektros energetikos sektoriuje VERT reguliavimą taikė 3727 ūkio subjektų atžvilgiu. Tai apima licencijuojamas arba leidimais reguliuojamas nepriklausomo elektros energijos tiekimo, perdavimo, skirstymo, visuomeninio tiekimo ir elektros energijos gamybos veiklas, taip pat išduotus leidimus plėtoti gamybos pajėgumus, importuoti ir eksportuoti elektros energiją iš/į valstybes, kurios nėra ES valstybės narės. 2020 m. pabaigoje VERT išduotas licencijas turėjo: AB „Litgrid“ – elektros energijos PSO, AB „Energinet skirstymo operatorius“, AB „Achema“, AB „Lifosa“, AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Dainavos elektra“ – SSO, UAB „Ignitis“ (buvęs UAB „Lietuvos energijos tiekimas“), AB „Lifosa“ ir AB „Akmenės cementas“ – visuomeniniai elektros energijos tiekėjai. 2020 m. 89 įmonės turėjo nepriklausomo elektros energijos tiekimo leidimus, iš jų 26 vykdė nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą.

2020 m. pabaigoje 3705 ūkio subjektai (fiziniai ir juridiniai asmenys) turėjo VERT išduotus leidimus gaminti elektros energiją, iš šio skaičiaus – 1212 gaminantys vartotojai.

Šaltinis – VERT.

3 pav. 2020 m. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius

Šaltinis – VERT.

2020 m. VERT išdavė 22 nepriklausomo elektros energijos tiekimo leidimus. Ūkio subjektai, norėdami vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje, privalo gauti VERT leidimą. Kreipiantis dėl leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, be kitų privalomų dokumentų, reikalinga pateikti ir tinklų operatoriaus išduotų elektrinės išankstinių prijungimo prie energetikos tinklų sąlygų kopiją. VERT leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas, jeigu asmuo numato statyti ar įrengti elektros energijos gamybos pajėgumus, kurių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 30 kW ir juose gaminti elektros energiją tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus, arba asmuo siekia tapti gaminančiu vartotoju ir numato statyti ar įrengti elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybos pajėgumus, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 30 kW. VERT leidimas gaminti elektros energiją nereikalingas, jeigu asmuo numato gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybos įrenginiuose.

2020 m. buvo išduoti 172 leidimai gaminti elektros energiją, 392 leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, 1 leidimas eksportuoti elektros energiją į valstybes, kurios nėra valstybės narės. Taip pat VERT vadovaudamasi Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliame grėsmių, įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 21 straipsnio 7 dalies 10 punktu, Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“, 64 punktu priėmė 7 nutarimus dėl leidimų importuoti elektros energiją galiojimo panaikinimo, 1 nutarimą – dėl leidimo importuoti elektros energiją į valstybę, kuri nėra valstybės narė, pakeitimo, panaikinant išduotame Elektros energijos importo leidime teisę neterminuotai importuoti elektros energiją iš Baltarusijos Respublikos.

- Gamtinių dujų rinka

2020 metais VERT koregavo ir tikslino gamtinių dujų sektoriaus veiklą reguliuojančius teisės aktus. Buvo pakeisti (žr. daugiau 4.1. skyriuje „Tinklo reguliavimas“) šie teisės aktai:

- *Investicijų grąžos normos nustatymo metodika;*
- *Gamtinių dujų įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašas;*
- *Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodika;*
- *Gamtinių dujų naujų vartotojų prijungimo įkainių skaičiavimo metodika.*

Sprendimas dėl bendros Lietuvos ir FINESTLAT šalių perdavimo paslaugų kainų zonos sukūrimo bei taikomo intersisteminio kompensavimo mechanizmo (angl. *the inter-TSO compensation mechanism – ITC*) 2020 m. nebuvo priimtas. 2020 m. Lietuvos perdavimo sistema yra vertinama kaip atskira kainų zona. Tačiau siekiant efektyviai vystyti regioninę Baltijos-Suomijos šalių dujų rinką, 2020 metams nustatytos įleidimo taškų kainos harmonizuotos su kitomis FINESTLAT kainų zonos šalimis, t. y. įleidimo kaina yra vienoda visuose Baltijos-Suomijos regiono įleidimo taškuose.

VERT, atsižvelgdama į tai, kad nuo 2022 m. pradės veikti dujų perdavimo jungtis su Lenkija (GIPL), 2020 m. gruodžio 16 d. paskelbė viešajai konsultacijai antrąjį dokumentą (pirmasis viešajai konsultacijai teiktas dokumentas skelbtas 2019 metais¹) dėl PSO teikiamų paslaugų kainų nustatymo metodikos likusiam dujų perdavimo kainų reguliavimo periodui (2022–2023 m.). Galutinis sprendimas dėl taikytinų kainų bus priimtas po viešos konsultacijos, įvertinant konsultacijos metų gautas pastabas, pasiūlymus ir ACER rekomendacijas, bei įvertinant galutinį VERT nustatytą leidžiamų pajamų 2022 m. ir 2023 m. dydį. Pažymėtina, kad 2021 m. balandžio 16 d. ACER paskelbė išvadą dėl Lietuvos gamtinių dujų perdavimo paslaugų tarifų nustatymo principų bei jų struktūros 2022–2023 m.

2020 m. sausio 1 d. Lietuvos, Latvijos ir Estijos rinkose veikianti regioninė dujų birža GET Baltic sėkmingai pradėjo veiklą Suomijoje, tapdama vieninga regionine prekybos platforma Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkoms. UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2020 m. buvo suprekiauta 7 206 319 MWh gamtinių dujų. Palyginti su 2019 m. laikotarpiu, UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje parduotas gamtinių dujų kiekis buvo 152,10 proc. didesnis.

2020 m. didmeninėje gamtinių dujų rinkoje parduota ir (ar) suvartota 23 397 GWh gamtinių dujų, t. y. 8,61 proc. daugiau, nei 2019 m., kai buvo parduota ir (ar) suvartota 21 542 GWh gamtinių dujų.

2020 m. importuotų gamtinių dujų apimtys siekė 30 487 GWh ir buvo 7,34 proc. didesnės nei 2019 m.

2020 m., palyginti su 2019 m., gamtinių dujų sektoriaus pardavimai padidėjo 40,34 proc., nuo 13.795 iki 19.630 GWh.

Gamtinių dujų sektoriuje VERT 2020 m. reguliavo 38 ūkio subjektus. Gamtinių dujų sektoriuje licencijuojama arba leidimais reguliuojama perdavimo, skirstymo, laikymo, suskystintų gamtinių dujų (SGD) pakartotinio dujinimo, tiekimo ir rinkos operatoriaus veikla. 2020 m. pabaigoje VERT išduotas licencijas turėjo: AB „Amber Grid“ – gamtinių dujų PSO, AB „Energijos skirstymo operatorius“, UAB „Intergas“, UAB „Fortum Heat Lietuva“, AB agrofirma „Josvainiai“, UAB „SG dujos“ – gamtinių dujų SSO, AB „Klaipėdos nafta“ – SGD pakartotinio dujinimo veiklą vykdanči įmonė, UAB „GET Baltic“ – gamtinių dujų rinkos operatorius. 30 įmonių turėjo gamtinių dujų tiekimo leidimus, iš jų 20 vykdė veiklą. 2020 m. buvo išduoti 7 gamtinių dujų tiekimo leidimai.

Gamtinių dujų sektoriaus (perdavimas, skirstymas, SGD pakartotinis dujinimas, tiekimas) pajamos 2020 m. sudarė 366,21 mln. Eur, t. y. buvo 26,47 proc. mažesnės nei 2019 m. (498 mln. Eur). 2020 m. perdavimo ir SGD sistemų operatorių, tiekimo įmonių pajamos buvo mažesnės nei 2019 metais, o SSO reguliuojamos veiklos pajamos buvo didesnės nei 2019 m. Gamtinių dujų tiekimo įmonių pajamos mažėjo dėl to, kad 2020 m. mažėjo importuojamų gamtinių dujų (produkto), įsigyjamų pagal dvišalius sandorius ir biržose, kaina.

2020 m. gamtinių dujų sektoriuje iš viso investuota 108,1 mln. Eur, t. y. net 53,33 proc. daugiau nei 2019 m. (70,5 mln. Eur). Perdavimo veikloje nurodytu laikotarpiu buvo vystomi reikšmingi PCI projektai – GIPL ir ELLI (angl. *Enhancement of Latvia-Lithuania interconnection – ELLI*).

¹<https://www.vert.lt/en/Pages/PublicConsultationontariffmethodologyandindicative20202023tariffsofLithuanianTSOimplementationoftheNetwor.aspx>

2.2. Švarios energijos paketo įgyvendinimas

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (toliau – Elektros direktyva arba Direktyva (ES) 2019/944), perkėlimas į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę yra numatomas 2021 metais. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija organizavo dvi viešąsias konsultacijas, kuriose pateikė derinti siūlomus nacionalinės teisės įstatymų pakeitimus, kuriais perkeliama ES elektros energijos vidaus rinkos bendrosios taisyklės. VERT aktyviai dalyvavo abejose konsultacijose ir teikė pastabas bei pasiūlymus keičiamiems teisės aktams.

Taip pat, VERT dalyvavo Europos išteklių adekvatumo vertinimo metodikos (ERAA) ir metodikos dėl prarastos apkrovos vertės, įėjimo į rinką kainos ir patikimumo standarto skaičiavimo kūrimo procese. ERAA numatytos priemonės, skirtos Švarios energijos paketo (angl. *Clean Energy Package* – CEP) nuostatomis, susijusioms su pajėgumų užtikrinimo mechanizmais, įgyvendinti. Pasitelkus šių metodikų, kurias patvirtino ACER, skaičiavimo rezultatus, bus galima nustatyti išteklių adekvatumo problemas ir įvertinti papildomų priemonių (pvz., laikinų pajėgumų mechanizmai) poreikį ES. Taip pat VERT aktyviai dalyvavo ACER veikloje ir glaudžiai prisidėjo prie bendrųjų tarpvalstybinio dalyvavimo elektros energijos pajėgumų mechanizmuose taisyklių, patvirtintų 2020 m. gruodžio 22 d., kūrimo. Šios taisyklės leidžia elektros energijos tiekėjams tiesiogiai prisidėti prie išteklių adekvatumo kitose ES valstybėse narėse, taip yra pagerinamas elektros energijos tiekimo saugumas bei kartu sumažinamos vartotojų išlaidos. Pagal CEP šios taisyklės, leidžiančios efektyviau dalytis elektros ištekliais visose ES šalyse, neatsižvelgiant į jų vietą, skatina vidaus rinkos integraciją ir harmonizavimą.

CEP nuostatomis taip pat numatyta įsteigti regioninius koordinavimo centrus. 2020 m. liepą Baltijos šalių (Baltijos regioną sudaro Lietuva, Latvija ir Estija) PSO (toliau – Baltijos PSO) pateikė Baltijos šalių reguliavimo institucijoms (toliau – Baltijos NRI) pasiūlymą įsteigti Baltijos regioninį koordinavimo centrą (RCC). Pateiktame pasiūlyme nebuvo numatytas RCC oficialus steigimo adresas ar šalis, vietoje to, pasiūlyme numatyta steigti tris atskirus RCC padalinius kiekvienoje Baltijos šalyje. Atitinkamai, Baltijos NRI pateikė prašymą Baltijos PSO pakeisti RCC steigimo pasiūlymą (dėl RCC steigimo šalies bei kitų iškilusių problemų) ir paprašė pagrįsti RCC steigimo vietą, atliekant ekonominę ir techninę analizę. 2020 m. gruodžio pabaigoje Baltijos PSO paprašė atidėti pataisyto pasiūlymo teikimo datą iki 2021 m. kovo 31 d. dėl vėluojančių reikalingų analizių rezultatų. 2021 m. kovo 31 d. Baltijos NRI gavo du pasiūlymus dėl RCC steigimo – bendrą iš Latvijos ir Estijos PSO ir vieną iš Lietuvos PSO. Pagrindinis nesutarimas – RCC steigimo šalis. Šiuo metu vykdomi Baltijos NRI ir Baltijos PSO susitikimai, kuriais siekiama rasti bendrą sutarimą dėl RCC steigimo vietos. 2020 m. balandį ACER paskelbė sprendimą, kuriame, įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (toliau – Elektros reglamentas), apibrėžiami sistemos veikimo regionai (SOR). Šis reglamentavimas numato aukštesnį koordinavimo lygį tarp PSO regiono mastu. SOR apibrėžimas yra pirmasis žingsnis link RCC įsteigimo. Lietuva, kartu su Latvija bei Estija, patenka į Baltijos SOR. ACER sprendimu taip pat nustatytos ribos tarp prekybos zonų bei prekybinės tarpzoninės jungtys.

VERT, kaip nacionalinei energetikos reguliavimo institucijai Elektros direktyvos 59 straipsnio 1 dalies u punkte taip pat numatyta pareiga stebėti, kaip įgyvendinamos taisyklės, susijusios su PSO, SSO, tiekėjų, vartotojų ir kitų rinkos dalyvių vaidmenimis bei pareigomis pagal Elektros reglamentą.

Nors reguliavimo apkrova ir telkimo taisyklės detalai reglamentuojamos Elektros direktyvoje, tačiau Elektros reglamento 3 straipsnio e punkte numatyta, jog rinka organizuojama sutelkiant elektros energijos gamybą iš daugelio elektros energijos gamybos objektų arba apkrovą iš daugelio reguliavimo apkrova objektų, galutiniams vartotojams ir mažosioms įmonėms užtikrinama galimybė dalyvauti rinkoje, kad jie galėtų teikti bendrus pasiūlymus elektros

energijos rinkoje ir bendrai naudotąsi elektros energijos sistema, laikantis ES konkurencijos teisės. Tuo tikslu VERT buvo aktyviai įsitraukusi į EEJ pakeitimo derinimą bei vertinimą, kuriuo įgyvendinami Elektros direktyvos 13 bei 17 straipsniai. Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 9, 12, 16, 17, 30, 31, 33, 35, 39-1, 41, 59, 69 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 61-1 straipsniu įstatymas Lietuvos Respublikos Seime priimtas 2020 m. birželio 4 dieną².

VERT 2020 m. suderino AB „Litgrid“ Pradinės elektros energijos paklausos nustatymo metodiką, kuri skirta nustatyti vartotojo pradinę elektros energijos paklausą bei elektros energijos paklausos pokytį. Pagal šią metodiką apskaičiuotas pradinės elektros energijos paklausos kiekis bus naudojamas nepriklausomo elektros energijos telkėjo³ suteiktų paslaugų kiekiui nustatyti. Nepriklausomi paklausos telkėjai teiks informaciją AB „Litgrid“ apie vartotojus, kuriems buvo suteikta nepriklausomo paklausos telkimo paslauga, t. y. apie vartotojų elektros vartojimo poreikio ar gamybos derinimą, siekiant nesuvarotą arba pagamintą elektrą (kiekį arba galią) parduoti, pirkti arba pateikti elektros energijos ar balansavimo rinkose.

VERT, atsižvelgdama į Reglamento (ES) 2017/2195, kuriuo nustatomos elektros energijos balansavimo gairės, reikalavimus, patvirtino AB „Litgrid“ parengtas Balansavimo paslaugų pirkimo–pardavimo sutarties standartines sąlygas ir Disbalanso pirkimo–pardavimo sutarties standartines sąlygas. Pagrindinis sutarčių sąlygų pakeitimas yra susijęs su Elektros reglamento įgyvendinimu, kuriame numatytas balansavimo pajėgumų aukcionų vykdymas ateinančiai parai, t. y. balansavimo pajėgumai bus užsakomi parai, vietoje anksčiau galiojusios tvarkos, kai balansavimo pajėgumai rezervuojami iš anksto nustatyta apimtimi metams į priekį. Šis pakeitimas leis efektyviai naudoti turimus elektros energijos gamybos pajėgumus ir užtikrins patikimą energetikos sistemos veikimą.

---

²<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/907d0740aa5011ea8aadde924aa85003?positionInSearchResult=10&searchModelUUID=840859a5-6290-40e5-89bc-a0eb4fcbaa89>

³ Nepriklausomas elektros energijos paklausos telkėjas – elektros energijos rinkos dalyvis, kuris, turėdamas Tarybos išduodamą leidimą, vykdo vartotojų elektros energijos paklausos telkimo veiklą ir nėra susijęs su savo aptarnaujamų vartotojų tiekėju.

3. ELEKTROS RINKA

3.1. Tinklo reguliavimas ir techninis funkcionavimas

- Veiklų atskyrimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies j punktas: Kryžminis subsidijavimas

2020 m. pasikeitimų dėl EEJ nuostatų, susijusių su AB „Litgrid“ ir AB „Energijos skirstymo operatorius“⁴ veiklos ir kontrolės atskyrimu, įgyvendinimo nebuvo. VERT, vadovaudamasi EEJ 26 straipsnio nuostatomis, toliau nuolat prižiūri ir kontroliuoja, kaip elektros PSO ir SSO, vykdydami savo veiklą, užtikrina EEJ 54 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytus nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimus.

Pagal Energetikos įstatymo 8 straipsnio 11 dalies 12 punkto ir EEJ 9 straipsnio 4 dalies 5 punkto nuostatas, VERT kontroliuoja, kad būtų veiksmingai atskirtos veiklos energetikos sektoriuje, užtikrintas energijos perdavimo ir skirstymo veiklos nepriklausomumas nuo komercinių energetikos veiklos interesų ir būtų išvengta kryžminio subsidijavimo. Šios teisės aktų nuostatos 2020 m. taip pat nesikeitė.

Vadovaujantis VERT 2019 m. patvirtinta reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros technine užduotimi, reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų vykdymas buvo papildomai kontroliuojamas nepriklausomų auditorių atliekamomis detaliomis reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros procedūromis. 2020 m. VERT teikiamų reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų vykdymo patikrų, atliekamų nepriklausomų auditorių, pastebėjimų ataskaitos buvo teikiamos VERT tolimesniame vertinime. Reikšmingų reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų nesilaikymo nebuvo pastebėta.

Siekiant plėtoti VERT metodinį bendradarbiavimą su ataskaitas rengiančiais rinkos dalyviais ir ataskaitų patikrą atliekančiais nepriklausomais auditoriais, 2020 m. VERT aptarė reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų vykdymą ir su reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros technine užduotimi susijusius metodinius klausimus su rinka, Lietuvos audito rūmais ir Lietuvos audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. VERT teikė konsultacijas bei praktines rekomendacijas dėl reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninės užduoties praktinio taikymo ir reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų efektyvaus vykdymo.

2020 m. buvo patvirtinta metinė Reguluojamosios veiklos ataskaitų patikros techninė užduotis, kuri bus naudojama 2021 m. VERT teikiamų reguliuojamos veiklos ataskaitų patikrai.

- Tinklo plėtra ir optimizavimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies k punktas: Investicijų planai

Pagal EEJ 33 straipsnį PSO ir VERT nustatytos teisės ir pareigos, susijusios su 10 metų perdavimo tinklų plėtros plano rengimu, vertinimu ir stebėseną, per 2020 m. nesikeitė. AB „Litgrid“ investicijų planų priežiūra vykdoma pagal sąlygas, įtvirtintas EEJ, t. y. PSO AB „Litgrid“ kiekvienais metais iki liepos 1 d. parengia ir pateikia atnaujintą 10 metų perdavimo tinklų plėtros planą VERT. VERT, jį derindama, įvertina PSO jau įgyvendintas investicijas arba atitinkamai

⁴ Pasikeitus aplinkybėms, dėl kurių nebūtų užtikrinamas EEJ 54 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytų veiklos rūšių ir apskaitos atskyrimo reikalavimų įgyvendinimas, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šių aplinkybių pasikeitimo AB „Energijos skirstymo operatorius“ įpareigota informuoti VERT. 2020 m. tokių aplinkybių pasikeitimo neužfiksuota.

koreguoja anksčiau suderintas, bet dar neįgyvendintas investicijas, jų atlikimo terminus, darbų sumas ir kt. 2020 m. birželio 30 d. gautas 2020–2029 m. Lietuvos elektros energetikos sistemos (LEES) 400–110 kV tinklų plėtros planas. Dėl minėto plano VERT skelbė viešąją konsultaciją ir, įvertinusi gautas pastabas, VERT 2021 m. vasario 19 d. nutarimu Nr. O3E-240 suderino AB „Litgrid“ parengtą 2020–2029 m. plėtros planą.

2020 m. aukštosios įtampos elektros perdavimo linijų ilgis sudarė 7246 kilometrus, o aukštosios įtampos transformatorių pastočių skaičius siekė 236. Bendras elektros suvartojimas – 11,97 TWh. Elektros energijos vartojimas sumažėjo 1,5 proc. Šiuo metu LEES tiesiogiai sujungta su penkiomis kaimyninėmis (Švedija, Lenkija, Baltarusija, Latvija, Rusija) elektros energetikos sistemomis.

Elektros energetikos perdavimo tinklo plėtros ir atnaujinimo investicijoms 2020–2029 m. numatyta skirti apie 1 291 mln. Eur, t. y. 21,51 proc. daugiau, palyginus su 2019–2028 m. plane tinklo plėtrai ir atnaujinimui planuota suma.

2020–2029 m. pagrindinės investicijos bus skirtos elektros rinkos infrastruktūros ir sistemos valdymo integracijai į Europos elektros energetikos sistemą – iki 75 proc. šiems darbams atlikti reikalingų lėšų numatoma gauti pasinaudojant CEF parama, taip pat investicijos bus skiriamos elektros energijos perdavimo tinklo projektams, būtiniams elektros sistemos energetinio saugumui padidinti ir patikimumui užtikrinti (tinklo plėtra, atstatymas, modernizavimas, kapitaliniai remontai ir kt.).

Per 2020 metus AB „Litgrid“ pasiekė ženklų pažangą įgyvendindama Europos Sąjungos PCI ir kitus strateginius projektus:

1. *Pabaigta Vakarų Lietuvoje esančios 110 kV linijos Pagėgiai-Bitėnai statyba ir elektros tiekimo Vilniui patikimumą didinanti 330 kV linijos Lietuvos elektrinė-Vilnius rekonstrukcija.*

2. *Tęsimas „Harmony Link“ projektas – įsigytos jūros dugno tyrimo paslaugos, pasiruošta projekto startui. Taip pat buvo vykdomi jungties ir 330 kV skirstyklos „Darbėnai“ vystymo plano rengimas.*

3. *Pradėti antro brangiausio sinchronizacijos projekto parengiamieji veiksmai – paskelbtas tarptautinis pirkimas dėl 3 sinchroninių kompensatorių įrengimo Lietuvos elektros energetikos sistemoje projektavimo, gamybos ir rangos darbų.*

4. *Tęsimas Šiaurės Rytų Lietuvos tinklų optimizavimo ir parengimo darbui sinchroniniu režimu su kontinentinės Europos tinklais projektas. Šis projektas apima Utenos ir Ignalinos perdavimo tinklo mazgų sutvarkymą ir valdomo šuntinio reaktoriaus perkėlimą iš Ignalinos atominės elektrinės (AE) į Elektrėnus. 2020 m. pabaigoje po rekonstrukcijos įjungtos Utenos ir Ignalinos AE transformatorių pastočių 330 kV skirstyklos. 2021 m. sausio pradžioje taip pat buvo įjungtas Utenos bei Ignalinos AE 330 kV galios autotransformatoriai. 2021 m. bus atliekami senų įrenginių griovimo, 110 kV skirstyklų rekonstrukcijos darbai. Projektą planuojama užbaigti iki 2021 metų pabaigos. 2020 m. taip pat Lietuvos elektrinės 330 kV skirstykloje sėkmingai buvo prijungtas ir veikia vienintelis tokio tipo valdomas šuntinis reaktorius šalyje.*

5. *Vykdomi „LitPol Link“ jungties išplėtimo darbai. 2020 metų gale visi pagrindiniai projekto darbai, kuriuos buvo galima atlikti be autotransformatorių įrengimo, buvo baigti, t. y. buvo vykdomi 400 kV ir 330 kV skirstyklos išplėtimo darbai, pertvarkomos šiame mazge esančios elektros linijos.*

6. *2020 m. buvo parengti naujos 330 kV linijos Vilnius–Neris vystymo plano sprendiniai. Šiuo metu projekto teritorijų planavimo dokumentai yra parengti ir suderinti bei pateikti Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai. Šiais metais planuojamas specialiojo plano patvirtinimas ir servitutų, miškų ir specialiųjų sąlygų nustatymas.*

7. Toliau tęsiami projekto „330 kV linijos Darbėnai–Bitėnai statyba“ įgyvendinimo darbai. 2020 m. buvo parengtas vystymo planas ir sprendiniai. Šiuo metu vykdomi projektavimo darbai Darbėnų–Bitėnų linijos ruože Kretingos rajone, kur linija bus tik rekonstruojama.

8. Toliau tęsiami ir projekto „330 kV linijos Kruonio HAE–Bitėnai statyba“ įgyvendinimo darbai. 2020 m. buvo parengtas vystymo planas ir sprendiniai. 2021 m. AB „Litgrid“ pasirašė sutartį dėl 330 kV OL Jurbarkas–Bitėnai rekonstrukcijos projektavimo ir rangos darbų. Dalis 330 kV linijos, jungiančios Jurbarko ir Bitėnų pastotes, bus rekonstruojama iš viengrandės į dvigrandę. Esamame inžineriniame koridoriuje bus keičiamos oro linijos atramos ir tiesiami nauji laidai. Rekonstrukcija apims beveik 40 km atkarpą. Ši rekonstrukcija yra pirmas etapas 330 kV elektros perdavimo linijos Kruonio HAE–Bitėnai statybos projekte. Būsimoji linija sustiprins perdavimo tinklą Vakarų Lietuvoje ir užtikrins patikimą jo veikimą, nutiesus jūrinę jungtį su Lenkija „Harmony Link“ ir atsijungus nuo Rusijos Kaliningrado bei Baltarusijos EES.

9. Vykdomas 330 kV skirstyklos „Mūša“ teritorijų planavimo procesas.

10. Atliktas dalinis technologinis Lietuvos izoliuoto darbo bandymas – šalies elektros tinklo dalyje, atskirtoje nuo UPS/IPS sistemos, kurioje veikė visos didžiosios Lietuvos elektrinės ir vyko bandymas, AB „Litgrid“ dispečeriai dažnį valdė savarankiškai. Kartu su partneriais Švedijoje atliktas jūrinės jungties „NordBalt“ bandymas. Jo metu išbandyta galimybė atstatyti sistemą po jos visiško atsijungimo pasinaudojant elektros jungtimi su Švedija.

11. Vilniuje oficialiai atidarytas naujasis AB „Litgrid“ elektros sistemos valdymo ir duomenų saugos centras. Jis užtikrins stabilų ir saugų šalies energetikos sistemos darbą bei energijos perdavimo srautų valdymą, o taip pat aukštesnį fizinės ir kibernetinės saugos lygį.

Be aukščiau išvardintų projektų, 2020 m. AB „Litgrid“ vykdė transformatorių pastočių ir elektros perdavimo linijų modernizavimo, taip pat technologinio valdymo tinklo, fizinės ir informacinės saugos bei informacinių sistemų plėtros projektus.

SSO, vadovaudamasis VERT patvirtintu Energetikos įmonių investicijų vertinimo ir derinimo VERT tvarkos aprašu, ilgalaikę reguliuojamos veiklos investicijų programą rengia reguliavimo periodui ir teikia VERT.

Nuo 2018 m. SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“, kaip SSO, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, vadovaudamasis EEĮ 39¹ straipsnyje nustatyta pareiga, savo tinklalapyje skelbia investicijų planus. Prieš paskelbdamas 10 metų skirstomųjų tinklų plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą, SSO vykdo skaidrias ir viešas konsultacijas su kompetentingomis valstybės institucijomis ir kitomis suinteresuotomis šalimis. Šiuo metu yra skelbiamas 2020–2029 metų investicijų planas. AB „Energijos skirstymo operatorius“ planuoja, kad 2020–2029 m. elektros energijos skirstymo tinklo plėtros ir atnaujinimo investicijų poreikis sieks apie 1 909 mln. Eur, t. y. bus 7,3 proc. didesnis, palyginus su 2019–2028 m. (1779 mln. Eur). Pagrindinės investavimo kryptys: tinklo patikimumo didinimas (elektros tinklų oro linijų keitimas požeminėmis, prioritetą teikiant nepatikimų ir avaringų linijų keitimui, miškingoms teritorijoms bei įtampos kokybės gerinimo sprendimams), tinklo išmanizacija (per nuotolį dispečerio stebimos ir valdomos ar automatizuotos įrangos diegimas bei išmaniųjų skaitiklių klientams diegimas), kliento patirtys ir rinkos įgalinimas (duomenų apsikeitimo platformos (toliau – Data Hub) sukūrimas, informacinių sistemų atnaujinimas ir pan.).

AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2020 metų pabaigoje įgyvendino šiuos Data Hub funkcionalumus: istorinių duomenų apie suvartojimą pateikimą tiekėjams (su vartotojo sutikimu) ir tiekėjo keitimo procesą. 2020 m. gegužės 1 d. pabaigtas įgyvendinti bendros sutarties ir sąskaitos funkcionalumas. Funkcionalumai įgyvendinti vystant esamas sistemas – bazinę duomenų platformos versiją. Toliau bus vystoma pilna Data Hub versija.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies l punktas: Išmaniojo tinklo plėtra

PSO 2020 m. buvo vykdomas eksperimentinis projektas „Dronų panaudojimas perdavimo tinklo gedimų vietos nustatymui“. Linijų apžiūra dronų pagalba prisidės prie elektros perdavimo patikimumo, nes stipraus vėjo, gaisro, stichinės nelaimės atveju dronai gali būti greitai pakelti, kad nustatytų pažeidimus ir potencialius trikdžius: nutrauktas linijas, išvirtusius stulpus, užblokuotus kelius ar nuvirtusius medžius. Kuo daugiau duomenų apie situaciją bus gaunama, tuo geriau bus pasiruošta šalinti konkrečias esamas problemas, o ne visas galimas. Dar vienas dronų naudojimo privalumas – jie sumažina nelaimingų atsitikimų riziką, nes gali veikti pavojingose aplinkose ar nepalankiomis oro sąlygomis.

PSO vykdo ir projektus, susijusius su transformatorių pastočių (TP) rekonstravimu, tačiau rekonstravimo metu montuojami visiškai neteršiantys aplinkos pirminiai įrenginiai (Saugi aplinkai - "Žalia" TP), pvz., tokiose TP kaip Rėkyva ir Baltupis. Siekiant mažinti gamtos užterštumą, vadovautis gerąja ENTSO-E inovatyvių sprendimų praktika siūloma pradėti pastotėse naudoti pirminę įrangą (jungtuvus ir matavimo transformatorius), kuri neturi savyje klimato atšilimo ir aplinkos taršos medžiagų (SF6 dujų ar alyvos izoliacijos). Kitas tokių jungtuvų privalumas yra tas, kad jie yra neardomi ir neaptarnaujami („*maintenance free*“): vakuuminė lanko gesinimo kamera yra neardoma ir naudojama, kol baigiasi jos resursas, paskui keičiama nauja kamera.

Vykdomas projektas „Didelės galios transformatorių įjungimo į elektros tinklą poveikio mažinimas“, kuriuo, naudojant modernias kontrolės sistemas, siekiama mažinti dėl įmagnetinimo srovių jungiant didelės galios transformatorius sistemoje atsirandantį triukšmą ir trikdžius, įtampos kryčius, kurie gali sutrikdyti vartotojų darbą ar sugadinti jų įrangą.

SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ siekdamas užtikrinti augant elektros energijos poreikiui tiekiamos elektros energijos kokybę, numato elektros tinklo rekonstrukcijas, vykdo pilotinį projektą dėl kaupimo sistemų panaudojimo valdant įtampą tinkle ir mažinant tinklo rekonstrukcijos kaštus, pradėjo montuoti įtampą reguliuojančius įrenginius, kaip alternatyvą brangiau kainuojančioms tinklo rekonstrukcijoms. 2020 m. buvo atlikta studija, kurios paskirtis – skirstomojo tinklo kokybės parametrų tyrimas. Remiantis šios studijos išvadomis planuojama diegti įtampos kokybės registratorius ir jų stebėsenos sistemą skirstomajame tinkle. Registratoriai bus skirti įtampos kryčių registravimui, o stebėsenos sistema bus naudojama analizei ir technologinių sprendimų dėl pertrūkių bei kitų tinklo kokybės parametrų gerinimo priėmimui.

SSO 2020 m. vykdė per nuotolį dispečerio valdomos įrangos diegimą. Buvo diegiami trumpojo jungimo indikatoriai su signalų perdavimu į dispečerinio valdymo sistemą, kurie padeda pagreitinti gedimo vietos nustatymą. Nuotolinio valdymo įrangą numatoma diegti rekonstruojamose ir naujose 10/0,4 kV transformatorinėse, transformatorių pastotėse bei 10 kV skirstomuosiuose punktuose. 10 kV oro linijose bus diegiama komutacinė įranga (2020–2029 m. – 1249 vnt.), skirta per nuotolį įjungti/išjungti energijos tiekimą gedimo atveju ir taip sumažinti gedimo paveiktų klientų skaičių. Klientų, prijungtų prie nuotoliniu būdu valdomų 10 kV linijų, dalį siekiama padidinti nuo 8 proc. (2019 m. pab.) iki 25 proc. (2029 m. pab.). Transformatorių pastotėse ir skirstomuosiuose punktuose diegiama skaitmeninė relinė apsauga, kuri leis SSO realiu laiku matyti tinklo parametrus (įtampas, sroves, dažnį) bei tiksliai nustatyti gedimo vietą elektros tinkle. SSO vykdė skirstomojo tinklo valdymo sistemos (angl. *Distribution management system*, toliau-DMS) diegimą ir plėtrą. Šis projektas apima:

1. DMS atsijungimų valdymo sistemos diegimą (angl. *Outage management system*). Sistemos pagalba SSO realiu laiku stebės ir valdys elektros tinklą vienoje sistemoje. Tokiu būdu bus galima žymiai lengviau nustatyti gedimo vietą ir greičiau atnaujinti energijos tiekimą. 2019–2020 m. laikotarpiu sistema įdiegta didžiojoje SSO skirstymo sistemos dalyje.

2. Aktyvaus sistemos valdymo diegimą. Kituose DMS plėtros etapuose planuojama diegti DMS sprendimus, leisiančius užtikrinti aktyvų sistemos (tarp jų – paskirstytos generacijos, kaupimo sistemų) apkrovų valdymą (angl. *Active system management*). Taip pat planuojama diegti automatinę galios ir įtampos reguliavimo įrangą naujai prijungiamiems atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) gamintojams.

2020 m. SSO toliau diegė save gydančio tinklo (gedimų metu veikiančio be dispečerio įsitraukimo) sprendimus. 2020 m. sukonfigūruota virš 50 vnt. 10 kV linijų, kuriose gedimų lokalizavimas vyksta automatizuotu būdu DMS sistemoje. Planuojama ir toliau plėsti komutavimo aparatų diegimą pasirinktuose tinklo segmentuose, kurie patys, be dispečerio įsikišimo, nustatytų pažeistą tinklo ruožą ir jį atjungtų (izoliuotų).

2020 m. buvo siekiama dar labiau automatizuoti ir integruoti tinklo eksploatacijos veiklos planavimo ir valdymo įrankius/sistemas. Įdiegti tinklo apkrautumo stebėsenos realiu laiku ir prognozavimo sprendimai, sudarantys prielaidas tinklo optimizavimui. Sparčiai augant paskirstytos generacijos, elektromobilių ir jų įkrovimo įrangos kiekiui tinkle, skirstymo sistemos laukia dideli iššūkiai, kaip ekonomiškai efektyviausiu ir optimaliausiu būdu užtikrinti tinklo apkrovos valdymą ir tiekiamos energijos kokybę. Planuojami diegti tinklo planavimo algoritmai leis užtikrinti tvarią tinklo plėtrą bei galimybes efektyviausiu būdu integruoti atsinaujinančius energijos šaltinius.

2020 m. pradėta diegti pažangi technologinio turto valdymo sistema (angl. *Asset management system*). Tuo tikslu planuojama įdiegti bendrą informacinę sistemą technologiniam turtui valdyti, kuri bus skirta kaupti reprezentatyvius duomenis apie skirstomuosius tinklus, kas sudarys prielaidas pereiti prie aktyvaus turto ir automatizuoto tinklų priežiūros darbų valdymo. 2020 m. pradėtos vykdyti viešojo pirkimo procedūros, o 2021–2022 m. planuojama diegti ir paleisti sistemą.

Atliktas geografinės informacinės sistemos (toliau – GIS) atnaujinimas. Siekiama įdiegti vieną bendrą GIS elektros ir dujų sektoriams, leisiančią SSO operatyviau atlikti įrenginių priežiūrą, planuoti reikalingas investicijas ir tinklo priežiūros darbus, greičiau suplanuoti naujų klientų prijungimą ir efektyviau valdyti elektros energijos nuostolius.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ planuoja elektrą vartojantiems klientams įdiegti išmaniuosius elektros skaitiklius. Pagal 2019 m. rugsėjo 19 d. su VERT suderintą investicijų planą, išmanieji skaitikliai bus diegiami dviem etapais – iki 2023 m. ir iki 2037 m. Diegimas bus pradėtas nuo daugiausiai suvartojančių vartotojų ir verslo (iki 2023 m. pabaigos bus sudiegta apie 1,2 mln. išmaniųjų skaitiklių), vėliau visiems kitiems vartotojams. Pirmuoju etapu įdiegti skaitikliai apskaitys apie 90 proc. paskirstomo elektros kiekio. Numatomos šios išmaniųjų skaitiklių naudos:

1. Efektyvesnis tinklo valdymas – minimizuotos neteisėto vartojimo / vagysčių galimybės, tikslesnės investicijos į tinklą, optimizuoti skaitiklių priežiūros ir rodmenų nurašymo kaštai bei kitos šiuo metu SSO patiriamos sąnaudos;

2. Galimybė vartotojams taupyti ir naudoti mažiau energijos – kaip parodė SSO vykdytas pilotinis projektas bei tarptautinė kitų šalių patirtis, įdiegus išmaniuosius skaitiklius, stebimi ženklūs energijos vartojimo mažėjimai – patys klientai detalčiai stebėdami savo suvartojimą, pradėjo vartoti mažiau. Per SSO vykdytą bandomąjį projektą, klientai vidutiniškai naudojo iki 6 proc. mažiau elektros energijos;

3. Konkurencijos įgalinimas – išmanieji skaitikliai turės technines galimybes apskaityti energiją individualiai pagal kliento pasirinktą planą, todėl nepriklausomi tiekėjai galės geriau varžytis dėl klientų – konkuruoti paslaugomis, jų kokybe, kainomis ar kitais individualiais sprendimais.

- Tinklų tarifai
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: tinklų tarifų nustatymo raida

VERT, vadovaudamasi Energetikos įstatymo ir EEJ nuostatomis, tvirtina elektros energijos perdavimo, skirstymo paslaugų kainų viršutinių ribų skaičiavimo metodikas, nustato valstybės reguliuojamų paslaugų ir elektros energijos kainų viršutinės ribas ir vertina paslaugų teikėjų pateiktas kainas ir tarifus. Taip pat vadovaudamasi EEJ nustatytais bendraisiais įkainių nustatymo reikalavimais tvirtina vartotojų ir gamintojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainius, jų nustatymo metodiką, kurioje nustatytos ir įkainių apskaičiavimo sąlygos.

2015 m. pabaigoje buvo patvirtinta „Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodika“ (toliau – Kainų metodika), įgyvendinanti ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (angl. *Long-Run Average Incremental Cost*) (toliau – LRAIC) modelį, kuriuo siekiama efektyvinti elektros tinklų, atitinkančių paklausą, eksploatavimą. Pagal šį modelį buvo nustatytos elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos 5 metų reguliavimo periodui 2016–2020 m.

2020 m. buvo penktieji 2016–2020 m. perdavimo ir skirstymo (pagrindinio SSO) paslaugų reguliavimo periodo metai. 2020 m. VERT priėmė sprendimą pratęsti perdavimo ir skirstymo paslaugų reguliavimo periodą dar vienerius metus. Atsižvelgiant į tai, kad LRAIC modeliu PSO ir pagrindinio SSO kaštai buvo vertinami tik penkeriems metams, VERT 2020 m. pakeitė Kainų metodiką, reglamentuojant, kaip pratęsto reguliavimo periodo laikotarpiu bus apskaičiuojamos (koreguojamos) ilgalaikio turto, kuris taikant LRAIC modelį buvo optimizuotas arba priskirtas optimizuotinam, vertės. Be šio pakeitimo, metodikoje papildomai atlikti šie pagrindiniai pakeitimai:

- Įtvirtinta galimybė koreguoti veiklos (OPEX) sąnaudas ir tais atvejais, jei įmonės priimtas sprendimas didins šias sąnaudas, tačiau ne mažesniu dydžiu būtų mažinamos kitos sąnaudų eilutės.

- Nustatyta, kad naujame reguliavimo periode investicijų grąžos vertinimas bus atliekamas dažniau, t. y. antrais ir ketvirtais reguliavimo periodo metais bei pasibaigus reguliavimo periodui. Tačiau siekiant, kad operatorių reguliuojamos veiklos leistinas pajamų lygis (atitinkamai ir suteikiamų paslaugų kainos) kistų kiek galima tolygiau, įtvirtinta galimybė motyvuotu PSO ir pagrindinio SSO prašymu prognozuojamą įmonės protingumo kriterijų atitinkančios investicijų grąžos viršijimo dydį įvertinti kitais, nei nustatytais metais, ir nustatytu dydžiu (jo dalimi) mažinti reguliuojamos veiklos leistiną pajamų lygį ateinantiems metams.

2020 m. Kainų metodika buvo plėtojama, rengiant ir aptariant su rinkos dalyviais Kainų metodikos pakeitimus, susijusius su energetikos inovacijų ir švarios energetikos skatinimu, viešo intereso projektų vertinimo nuostatomis. 2020 m. buvo priimta naujos redakcijos Investicijų grąžos normos nustatymo metodika, kuri harmonizavo VERT investicijų grąžos nustatymo principus su kitų CEER šalių geriausiomis praktikomis.

2021 m. numatomas elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos nustatymas sekančiam 5 metų reguliavimo periodui. Bendradarbiaujant su viešąjį pirkimą laimėjusiu paslaugų tiekėju UAB „PricewaterhouseCoopers“, pradėtas LRAIC modelio atnaujinimo projektas. Atnaujintas LRAIC modelis bus naudojamas minėtam elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos nustatymui sekančiam 5 metų reguliavimo periodui. 2020 m. pradėtas rengti naujos redakcijos Energetikos įmonių investicijų vertinimo ir derinimo tvarkos aprašas.

VERT vertina elektros energijos PSO ir pagrindinio SSO (AB „Litgrid“ ir AB „Energijos skirstymo operatorius“), mažųjų skirstomųjų tinklų operatorių (AB „Achema“, AB „Akmenės cementas“, AB „Lifosa“ ir UAB „Dainavos elektra“) bei veiklą vykdančio visuomeninio tiekėjo (UAB „Ignitis“) ir didelę įtaką elektros energijos rezervinės galios rinkoje turinčio elektros energijos gamintojo AB „Ignitis gamyba“ pagal teikiamas pusmetines veiklos ataskaitas remonto, techninės priežiūros ir eksploatavimo, personalo, administracines ir kt. sąnaudas. Šis vertinimas VERT suteikia galimybę būti nuolat informuotai apie reguliuojamų elektros energijos perdavimo ir skirstymo operatorių patirtus kaštus ir per įmanomai trumpiausią laiką suteikti konsultacijas dėl patirtų sąnaudų priskyrimo reguliuojamoms veikloms klausimų.

VERT elektros perdavimo paslaugų ir elektros energijos skirstymo kainų (pagrindinio SSO) nustatymui nuo 2016 m. taiko LRAIC modelį, kurio paskirtis – užtikrinti operatoriui finansavimą būtinoms investicijoms, skirtoms atnaujinti ir optimizuoti nudėvėtus tinklo elementus. Kiekvienais kitais metais apskaičiuotos leidžiamos pajamos koreguojamos pagal VERT 2015 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. O3-3 patvirtintą Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodiką.

Pagal patvirtintą Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodiką, įgyvendinant LRAIC modelį, 2020 m. buvo apskaičiuotos perdavimo ir skirstymo paslaugos kainų viršutinės ribos 2021 m. (žr. 1 lentelę).

PSO AB „Litgrid“ viršutinė perdavimo paslaugos kainos riba 2021 m. yra lygi 0,721 ct/kWh, kuri yra 0,092 ct/kWh arba 11,4 proc. mažesnė, palyginus su 2020 m. bendrovei nustatyta perdavimo paslaugos kainos viršutine riba (0,814 ct/kWh). Perdavimo paslaugos kainos viršutinės ribos pokytį (mažėja 11,4 proc.) iš esmės lėmė:

- 2018–2019 m. gauta didesnė investicijų grąža, nei nustatyta VERT, todėl leistina uždirbti investicijų grąža sumažinta 10 mln. Eur (2020 m. – investicijų grąžos viršpelnis nebuvo vertinamas);
- elektros energijos pirkimo kaštai savoms reikmėms ir sąnaudoms technologiniuose įrenginiuose padengti, palyginus su 2020 m., sumažėjo beveik 3,1 mln. Eur (2020 m. siekė 21,9 mln. Eur).

Perdavimo kaina vidutinėje nediferencijuotoje elektros energijos kainoje sudaro apie 6,3 proc.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ skirstymo paslaugų kainų viršutinė riba vidutinėje įtampoje 2021 m. yra lygi 1,167 (0,091 ct/kWh, arba 8,5 proc. didesnė nei 2020 m.), žemos įtampos tinkluose – 2,171 ct/kWh (0,079 ct/kWh, arba 3,8 proc. didesnė nei 2019 m.). Viršutinių kainų ribų pokytį iš esmės lėmė mažesnis prognozuojamas paskirstyti elektros energijos kiekis ir tai, kad 2021 m. neliko Bendrovės leidžiamas pajamas mažinančios VERT nustatytos 2016–2017 m. investicijų grąžos korekcijos.

1 lentelė. *Elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos 2015–2021 m. (ct/kWh)*

Reguliuojamos paslaugos pavadinimas	Reguliuojamos paslaugos tiekėjas	Reguliuojamos paslaugos kainos viršutinė riba (ct/kWh)					Reguliuojamos paslaugos kainos viršutinė riba 2021 m. (ct/kWh)	Pokytis, palyginti su 2020 m., proc.
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.		
Elektros energijos perdavimas	AB „Litgrid“	0,691	0,672	0,619	0,658	0,814	0,721	-11,4
Elektros energijos skirstymas vidutinės įtampos tinkluose	AB „Energijos skirstymo operatorius“	1,000	0,830	0,798	0,862	1,076	1,167	8,5
Elektros energijos skirstymas žemos įtampos tinkluose	AB „Energijos skirstymo operatorius“	1,766	1,655	1,716	1,871	2,092	2,171	3,8

2020 metais PSO AB „Litgrid“ pateikė informaciją VERT, jog 2021 m. planuoja užsakyti vidutiniškai 390 MW/h antrinio avarinio galios rezervo užtikrinimo paslaugą, pasikeitus Balansavimo paslaugų pirkimo–pardavimo standartinių sutarčių sąlygoms dėl šių paslaugų teikimo vyks aukcionai, kuriuose dalyvaus ir Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė. Tretinio aktyviosios galios rezervo paslauga 527 MW/h apimtimi bus užsakoma iš tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugos aukciono laimėtojų – AB „Ignitis gamyba“ ir AB „ORLEN Lietuva“. Paslauga bus teikiama AB „Ignitis gamyba“ valdomu Lietuvos elektrinės 8 bloku (260 MW apimtimi) ir Lietuvos elektrinės 7 bloku (222 MW apimtimi).

Pažymėtina, kad VERT 2020 m. pakeitė Elektros energijos kainos, rezervinės galios ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo užtikrinimo paslaugų kainų nustatymo metodiką, kurioje buvo numatyti šie pagrindiniai pakeitimai:

- *atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektui, teikiančiam antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo paslaugą, visiškai dengiamos antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo pastoviosios sąnaudos ir į tai, kad ūkio subjektui paliekama pusė pelno, uždirbto pardavus elektros energiją, pagamintą perdavimo sistemos operatoriui (PSO) aktyvavus antrinį avarinį aktyviosios galios rezervą, nustatant antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo paslaugos kainos viršutinę ribą ar pajamų viršutinę ribą į antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo sąnaudas numatyta įtraukti pusę investicijų grąžos;*

- *kadangi prognozuotas ir faktinis reguliuojamos paslaugos (produkto) kiekis gali skirtis, numatyta reguliuojamų paslaugų (produkto) kainoje įvertinti skirtumą tarp praėjusio ataskaitinio laikotarpio reguliuojamos paslaugos (produkto) kainų viršutinėje riboje įskaičiuoto investicijų grąžos neatitikimo dydžio ir faktiškai PSO grąžinto arba PSO išmokėto asmeniui, teikiančio reguliuojamą paslaugą, investicijų grąžos neatitikimo dydžio dalies;*

- *reguliuojamų paslaugų (produktų), dėl kurių vyksta aukcionai, atveju, ataskaitinio laikotarpio reguliuojamos paslaugai (produktui) priskirtos protingumo kriterijų atitinkančios investicijų grąžos neatitikimo dydis nevertinamas, jei asmuo, teikiantis reguliuojamą paslaugą (produktą), ataskaitiniu laikotarpiu pateikė kainos pasiūlymą aukcione mažesne kaina nei VERT nustatyta reguliuojamos paslaugos (produkto) kainos viršutinė riba.*

VERT, vadovaudamasi pakeista Elektros energijos kainos, rezervinės galios ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo užtikrinimo paslaugų kainų nustatymo metodika, nustatė antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo, tretinio aktyviosios galios rezervo, avarijų, sutrikimų prevencijos ir jų likvidavimo ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo paslaugos kainų viršutines ribas.

Atsižvelgiant į tai, kad AB „Ignitis gamyba“ turi didelę įtaką galios rezervų rinkoje, 2020 m. buvo nustatytos šios bendrovės teikiamų paslaugų kainų viršutinės ribos 2021 metams: antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo, tretinio aktyviosios galios rezervo, avarijų, sutrikimų prevencijos ir jų likvidavimo paslaugų.

Taip pat atsižvelgiant į Rinkos tyrimo taisykles, Elektros energijos rezervinės galios paslaugų rinkų tyrimo rezultatus (patvirtinta VERT 2019 m. vasario 8 d. nutarimu Nr. O3E-41), reglamentuota, jog, tuo atveju, kai iki tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugos aukciono pradžios, elektros energijos PSO paskelbia, kad bus užsakomi papildomi izoliuoto darbo paslaugą galinčių teikti elektros energijos gamintojų pajėgumai, o izoliuoto darbo paslaugos kainos teisės aktų nustatyta tvarka nebūtų reguliuojamos arba teisės aktų nustatyta tvarka izoliuoto darbo paslaugos kainos būtų grįstos visišku izoliuoto darbo paslaugos sąnaudų padengimu, ir šių paslaugų teikimui būtų reikalingi visų gamintojų, galinčių teikti tretinio aktyviosios galios rezervo ir izoliuoto darbo paslaugas, pajėgumai, ūkio subjektai AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“ ir UAB Kauno termofikacijos elektrinė dėl veiksmingos konkurencijos trūkumo turi

galimybes nustatyti nepagrįstas (pernelyg didelės) kainas tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugos rinkoje, kadangi ūkio subjektai AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“ ir UAB Kauno termofikacijos elektrinė laikomi didelę įtaką turinčiais asmenimis tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugoje, todėl jiems nustatytos tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugos kainų viršutinės ribos 2021 metams.

Pagal EEJ, gamintojų, kurie teikia šias sistemines paslaugas – izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo – kainos nereguliuojamos, išskyrus atvejus, kai:

1) PSO gauna pasiūlymą teikti izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo paslaugas tik iš vieno gamintojo ar kelių gamintojų, kurie yra susiję asmenys, arba

2) kai elektros energetikos sistemos veikimui užtikrinti yra reikalingi visų gamintojų, galinčių teikti tretinį aktyviosios galios rezervą ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo paslaugas, elektros energijos generavimo pajėgumai, ir

3) kai PSO informuoja gamintoją ir VERT, kad gamintojas su PSO nurodytu elektros energijos gamybos įrenginiu turi teikti izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo paslaugas.

Atsižvelgiant į tai, VERT 2020 m. nustatė AB „Ignitis gamyba“, UAB Kauno termofikacijos elektrinės, AB „Panevėžio energija“, AB „ORLEN Lietuva“ ir AB „Achema“ izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo paslaugos kainų viršutines ribas 2021 metams.

Atsižvelgiant į rezervinės galios užtikrinimo paslaugų kainų viršutines ribas, izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo poreikį bei PSO 2021 m. prognozuojamą paslaugų kiekį, 2021 m. nustatyta 0,762 ct/kWh sisteminių paslaugų kaina (į šią kainą įtraukiamos aktyviosios galios pirminio, antrinio, tretinio rezervo užtikrinimo paslaugų įsigijimo sąnaudos, reaktyviosios galios ir įtampos valdymo bei avarijų, sutrikimų prevencijos ir jų likvidavimo paslaugų teikimo sąnaudos, įskaitant izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugos ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo poreikį).

VERT nustato viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (VIAP) lėšų poreikį, VIAP kainas ir paskirstymą VIAP teikiantiems asmenims. 2020 m. beveik visos VIAP lėšos buvo skirtos remti ir skatinti vietinę gamybą (įskaitant balansavimą ir centralizuotą AEI prekybą) iš atsinaujinančių energijos išteklių (numatyta skirti – 120,851 mln. EUR, faktiškai išmokėta – 132,225 mln. EUR). Taip pat nemaža dalis VIAP lėšų buvo numatyta grąžinti pagal EEJ nuostatas, įsigaliojusias 2019 m. sausio 1 d., t. y. vartotojams, atitinkantiems EEJ 74¹ straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus, už jų suvartotą elektros energijos kiekį, viršijantį 1 GWh per praėjusius kalendorinius metus, 85 proc. sumokėtos VERT nustatytos viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos dalies, susijusios su elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius (numatyta grąžinti - 15,545 mln. EUR, faktiškai išmokėta – 11,456 mln. Eur). Bendras 2020 m. VIAP biudžetas nustatytas 136,704 mln. EUR, faktiškai išmokėta – 145,077 mln. EUR (2019 m. nustatytas – 108,968 mln. EUR; faktiškai išmokėta – 98,557 mln. EUR; 2021 m. nustatytas – 117,078 mln. EUR). Pagrindinė priežastis, lemianti skirtumą tarp išmokėtų ir planuotų VIAP lėšų, yra skirtumas tarp prognozuojamos vidutinės elektros energijos rinkos kainos ir faktiškos šios kainos. Būtent siekiant dėl šios priežasties susidariusį skirtumą tarp VIAP lėšų poreikio ir faktiškai surenkamų lėšų sumažinti, 2020 metais VIAP kaina II pusmetyje buvo patikslinta.

VERT 2020 m. VIAP kaina visiems asmenims taikyta: I pusmetį – 0,683 ct/kWh be PVM, II pusmetį – 1,215 ct/kWh (2019 m. – 0,903 ct/kWh, 2021 m. nustatyta – 1,124 ct/kWh).

VERT ne vėliau kaip iki einamųjų kalendorinių metų lapkričio 30 d. apskaičiuoja, tvirtina ir savo interneto tinklalapyje skelbia atitinkamų metų vartotojų įrenginių prijungimo įkainius ir maksimalias projektavimo kainas arba motyvuotu sprendimu, grindžiamu įstatymų pasikeitimais, pratęsia patvirtintas ir galiojančias kainas ne ilgesniam nei 3 mėn. laikotarpiui. VERT 2020 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. O3E-1260 pratęsė 2020 m. galiojusius prijungimo prie AB „Energijos skirstymo operatorius“ skirstomųjų tinklų įkainius iki 2021 m. sausio 31 d., o 2020 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. O3E-1575 patvirtino naujus prijungimo prie AB „Energijos skirstymo operatorius“ skirstomųjų tinklų įkainius (galioja nuo 2021 m. vasario 1 d.). Atskirai išskiriamas įkainis už projektavimo darbus: vartotojas gali rinktis, ar prijungimo darbų projektą rengs operatorius ir atitinkamai mokėti operatoriui už jo parengtą projektą (projektavimo įkainį), ar projektą rengs pats vartotojas, kuris gautų kompensaciją už savo lėšomis parengtą projektą (maksimali kompensuotina projektavimo kaina). Todėl skaičiuojant įkainį už 1 kW galios įrengimą nebus įskaičiuojamos projekto parengimo išlaidos. Tai leis vartotojams aiškiai matyti prijungimo kainos struktūrą.

VERT apskaičiuoti ir patvirtinti elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainiai (100 proc.), kurie taikomi nuo 2021 m. vasario 1 d., pateikiami lentelėse žemiau šioms vartotojų grupėms:

- *I grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistinoji naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistinoji naudoti galia (tuo atveju, kai elektros įrenginiai prie elektros tinklo prijungiami pagal bendras (vieningas) prijungimo sąlygas, vieną projektą ir vieną sutartį – suminė leistinoji naudoti galia) nesiekia 50 kW ir kurių įrenginiams prijungti nėra būtina įrengti, keisti ar rekonstruoti operatoriaus elektros energetikos objektų (0,4 kV ir (ar) 10 kV kabelinių ir (ar) oro linijų, transformatorių pastočių, skirstomųjų punktų ir (ar) transformatorių, kabelių skirstomųjų spintų) ir nereikia rengti vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų projekto, arba tokį projektą rengti reikia, tačiau jį, vadovaudamiesi Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašu, rengia ir derina vartotojai. Vartotojai, kurių elektros įrenginių leistinosios naudoti galios didinimas atitinka I vartotojų grupės sąlygas, priskiriami II grupės vartotojams, jei tokie vartotojai turimą elektros įrenginių leistinąją naudoti galią įgijo taikant II arba III vartotojų grupės įkainius ir pageidauja didinti praėjus mažiau kaip 3 metams nuo šios leistinosios naudoti galios suteikimo (elektros energijos pirkimo–pardavimo ir (ar) persiuntimo sutarties sudarymo);*

- *II grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistinoji naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistinoji naudoti galia arba suminė leistinoji naudoti galia nesiekia 100 kW (išskyrus I grupės vartotojus);*

- *III grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistinoji naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistinoji naudoti galia arba suminė leistinoji naudoti galia yra nuo 100 iki 500 kW (imtina).*

2 lentelė. Įkainiai už 1 m elektros tinklo nutiesimą ir 1 kW leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą (100 proc.*), projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina, Eur be PVM

Vartotojų Grupė	Įkainis už 1 kW elektros įrenginių leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą (Eur be PVM)			Įkainis už 1 m elektros tinklo nutiesimą (Eur be PVM)			Projekto parengimo įkainis, Eur (be PVM)			Maksimali kompensuotina projektavimo kaina, Eur (be PVM)		
	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2019-04-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.
I	17,19	15,75	-8,35	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II	135,69	96,23	-29,08	34,93	34,28	-1,84	696,48	628,61	-9,75	696,48	628,61	-9,75

III	85,34	56,12	-34,25	34,93	37,43	-4,94	1013,29	835,05	-17,59	1013,29	835,05	-17,59
Vartotojai, kurių prijunginama ar didinama galia didesnė nei 500 kW	moka pagal faktinę darbų kainą		-	moka pagal faktinę darbų kainą			moka pagal faktinę darbų kainą			1060,00	1432,72	+35,16
Vartotojai, kurių prijunginama ar didinama galia ne mažesnė kaip 1 MW	moka pagal faktinę darbų kainą		-	moka pagal faktinę darbų kainą			moka pagal faktinę darbų kainą			2801,24	4961,93 ***	+77,13

* pažeidžiamiesiems vartotojams 20 proc. atitinkantis projekto parengimo įkainis ir 80 proc. kompensuotina projektavimo kaina, kitiems vartotojams** 50 proc. projekto parengimo įkainis ir 50 proc. kompensuotina kaina.

** Kiti vartotojai (išskyrus: (1) pažeidžiamus, (2) vartotojus, kurių pirmą kartą prie skirstomųjų tinklų prijungiamų elektros įrenginių leistiną naudoti galia yra ne mažesnė kaip 1 MW ar kurie didina leistiną naudoti galią ne mažiau kaip 1 MW ir kurie skirstomųjų tinklų operatoriui įsipareigoja 10 m. nuo vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie skirstomųjų tinklų nemažinti leistinosios naudoti galios, bei (3) vartotojus, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistiną naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistiną naudoti galia yra didesnė kaip 250 kW, ir gamintojus, kurių elektros įrenginiams prijungti prie elektros tinklų reikia įrengti transformatorių pastotes, transformatorines, skirstomuosius punktus, taip pat statytojus (užsakovai) nurodytais atvejais, kurie pageidauja Energetikos ministerijos nustatyta tvarka, suderinę su skirstomųjų tinklų operatoriumi, įrengti šiuos elektros tinklus ir organizuoti jų įrengimo darbus).

** Priklausomai, ar vartotojas pasirašo sutartį dėl įsipareigojimo 10 m. nemažinti leistinosios naudoti galios, (jei pasirašoma – taiko 90 proc. atitinkančią kompensaciją – 4465,74 Eur).

Šaltinis – VERT.

I, II ir III vartotojų grupėms įkainis už 1 kW leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą mažėjo: I grupei – 8,35 proc., II grupei – 29,08 proc., III grupei – 34,25 proc.

Prijungimo įkainis už 1 m. nutiesiamą elektros tinklą I grupei nebuvo skaičiuojamas, nes šiai grupei priskirtini vartotojai, kurių prijungimui nereikia tiesti elektros tinklo. II ir III vartotojų grupėms įkainis už 1 m. elektros tinklo nutiesimą mažėjo: II grupei – 1,84 proc., III grupei – 4,94 proc. Įtakos sąnaudų už 1 m. elektros tinklo nutiesimo mažėjimui turėjo 2019 m. IV ketv. – 2020 m. I–III ketv. laikotarpiu nutiestas mažesnis elektros tinklo metrų skaičius bei patirtos mažesnės sąnaudos dėl naujų rangos sutarčių, kurios sąlygoja mažesnius įkainius.

II ir III vartotojų grupėms projekto parengimo įkainis bei maksimali kompensuojama projektavimo kaina mažėjo: II grupei – 9,75 proc., III grupei – 17,59 proc. Įtakos projekto parengimo įkainio bei maksimalios kompensuojamos projektavimo kainos mažėjimui turėjo ataskaitiniu laikotarpiu daugiau parengtų mažesnės vertės projektų. Vartotojams, kurių naujai prijunginama ar didinama leistiną naudoti galia didesnė nei 500 kW bei vartotojams, kurių naujai prijunginama ar didinama leistiną naudoti galia ne mažesnė nei 1 MW, maksimali kompensuojama projektavimo kaina didėjo atitinkamai 35,16 proc. ir 77,13 proc. Įtakos maksimalios kompensuojamos projektavimo kainos didėjimui turėjo daugiau parengtų projektų, kurių parengimo kaina yra aukštesnė bei į ataskaitinį laikotarpį pateko didelės vertės objektai, kurių projekto parengimo kaina turi statistiškai reikšmingą įtaką bendrai vidutinei projektavimo kainai minėtose grupėse.

Nuo 2021 m. vasario 1 d. pasikeitė prijungimo įmokų procentiniai dydžiai. Nuo 2021 m. vasario 1 d. buitiniai vartotojai priskiriami prie kitų vartotojų kategorijos ir už prijungimą moka 50 proc. 1 kW elektros įrenginių leistinosios naudoti galios įrengimo ar padidinimo, 1 m. elektros tinklo nutiesimo, projekto parengimo bazinių prijungimo įkainių, o maksimali kompensuotina projektavimo kaina atitinka 50 proc. bazinės projektavimo kainos. Iki 2021 m. vasario 1 d. buitinių vartotojų prijungimo įkainis buvo lygus 20 proc. minėtų įkainių, o kitų vartotojų – 40 proc. minėtų įkainių.

20 proc. prijungimo įkainių dydis ir po 2021 m. vasario 1 d. liko galioti socialiai pažeidžiamiesiems vartotojams.

3 lentelė. Elektros vartotojų įrenginių prijungimo įkainiai, projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina (kai projektą rengia vartotojas) socialiai pažeidžiamiems* vartotojams

Vartotojų grupė	Įkainis už 1 kW elektros įrenginių leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą (Eur be PVM)			Įkainis už 1 m elektros tinklo nutiesimą (Eur be PVM)			Projekto parengimo įkainis, Eur (be PVM)			Maksimali kompensuotina projektavimo kaina, Eur (be PVM)		
	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.	Galioja nuo 2020-01-01	Galioja nuo 2021-02-01	Pokytis, proc.
I	3,44	3,15	-8,43	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II	27,14	19,25	-29,07	6,99	6,86	-1,86	139,30	125,72	-9,75	557,19	502,88	-9,74
III	17,07	11,22	-34,27	7,88	7,49	-4,95	202,66	167,01	-17,59	810,63	668,04	-17,59
Vartotojai virš 500 kW	-	-	-	-	-	-	-	-	-	848,0	1146,18	+35,16

Šaltinis – VERT.

Pagal EEĮ nuostatas prijungiant prie tinklo socialiai pažeidžiamų vartotojų elektros įrenginius, mokama 20 proc., prijungiant nebuitinius vartotojus – 40 proc. aukščiau apskaičiuotų įkainių, jungiant vartotojus, kurių leistinoji naudoti galia daugiau kaip 1 MW (ir kurie įsipareigoja 10 metų nemažinti šios galios), mokama 10 proc. faktinių prijungimo sąnaudų. Vadovaujantis Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodika maksimali kompensuotina projektavimo kaina socialiai pažeidžiamiems vartotojams atitinka 80 proc. skirstomųjų tinklų operatoriaus praėjusiais kalendoriniais metais faktiškai patirtų sąnaudų vienam projekto vienetui parengti.

Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodika

Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodikoje patvirtinta galimybė perskaičiuoti prijungimo įkainius einamaisiais metais.

Motyvuotu sprendimu, grindžiamu įstatymų nuostatų, reglamentuojančių vartotojų įrenginių prijungimo įkainių ir (ar) maksimalios projektavimo kainos nustatymą, pakeitimu, galima pratęsti patvirtintų ir galiojančių vartotojų įrenginių prijungimo įkainių ir (ar) maksimalių projektavimo kainų galiojimą ne ilgesniam nei 3 mėn. laikotarpiui.

Numatyta, kuriai vartotojų grupei priklauso asmenys, kurių įrenginiams prijungti ar įrenginių leistinajai naudoti galiai padidinti nėra būtina įrengti, keisti ar rekonstruoti operatoriaus elektros energetikos objektų.

Patikslinta, kad vartotojas laikomas potencialiu vartotoju, kai yra ne tik pateikęs paraišką prijungti elektros įrenginius, bet ir padidinti įrenginių leistinąją naudoti galią.

Naujai reglamentuoti kriterijai, kuriais remiantis skaičiuojant elektros įrenginių prijungimo įmoką turi būti taikomas tiesiosios linijos geometrinis atstumas, rekonstruojamų linijų geometrinių atstumų suma ir kada šie atstumai taikomi kartu.

Atnaujintos procentinės išraiškos sąnaudų, patiriamų tinklų operatoriaus vykdant vartotojo, gamintojo, gaminančio vartotojo ar asmens, siekiančio tapti gaminančiu vartotoju, įrenginių prijungimo darbus, kurias turi apmokėti vartotojai, pageidaujantys prijungti elektros įrenginius ar padidinti leistinąją naudoti galią.

Į vartotojo įrenginių prijungimo kainą įskaičiuojamas ir operatoriaus darbuotojų, kurie tiesiogiai susiję su elektros energijos įrenginių prijungimu, kapitalizuoto darbo užmokesčio sąnaudos, kurios nėra įvertinamos skirstymo paslaugų kainose.

Detaliai reglamentuota, kokią informaciją skirstomųjų tinklų operatorius privalo pateikti prijungimo prie elektros tinklų paslaugos suteikimo sutartyje.

2020 metais buvo keičiama *Investicijų grąžos normos nustatymo metodika*, kurioje nustatyti pagrindiniai investicijų grąžos nustatymo principai:

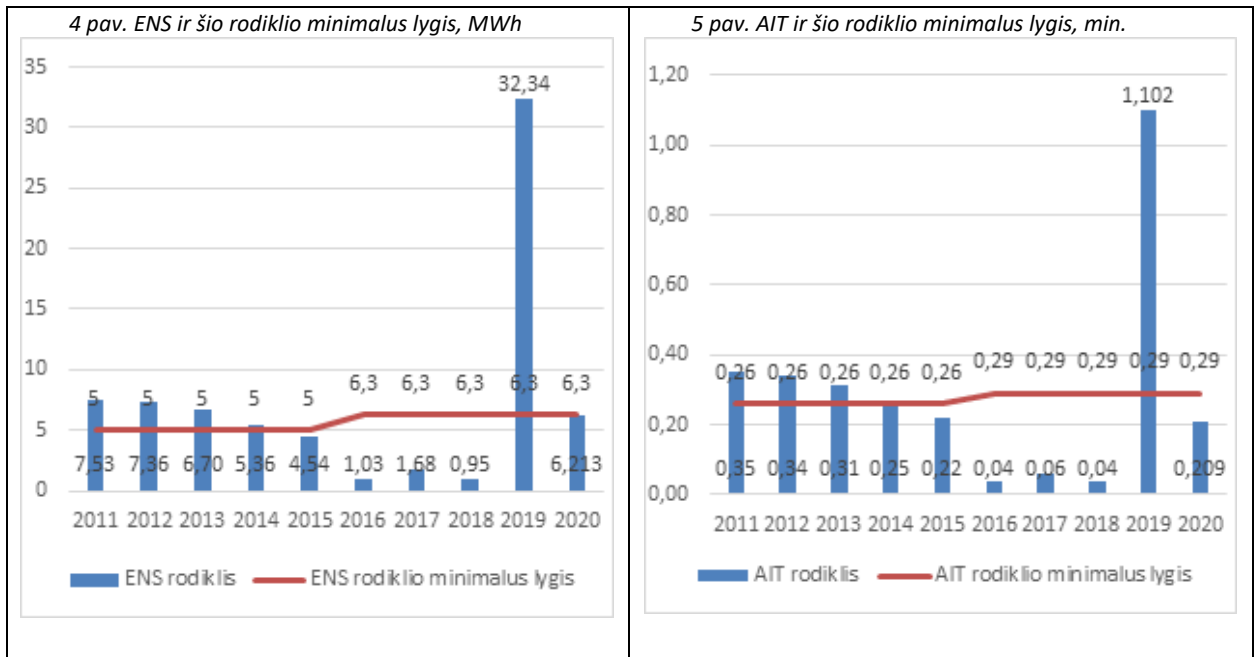
- **Skolinto kapitalo kainos skatinimas:** įmonėms, kurioms prasidės naujas reguliavimo periodas, skaičiuojant skolinto kapitalo kainą, kaip viena iš dedamųjų bus vertinama, ar įmonė skolinasi pigiau nei Lietuvos banko skelbiamų paskolų palūkanų vidurkis. Jeigu bus skolinamasi pigiau, skolinto kapitalo kaina bus padidinama dalimi, kuri lygi skirtumui tarp vidutinės svertinės skolinto kapitalo kainos, suskaičiuotos kaip atitinkamo sektoriaus, kuriame įmonė vykdo veiklą, svertinis vidurkis, ir įmonės faktinės skolinto kapitalo kainos. Einamuoju reguliavimo periodu bus taikomos dvi skatinimo ribos: 1) faktinis sektoriaus skolinto kapitalo kainos svertinis vidurkis ir 2) skolinto kapitalo kainos viršutinė riba pagal Lietuvos banko skelbiamus duomenis, vertinant įmonių skolinto kapitalo kainą. Taip pat VERT gali skirti iki 1 proc. skolinto kapitalo kainos priedą, jei įmonė pagrindžia, kad atitinka vieną iš trijų *Investicijų grąžos normos nustatymo metodikos 6.1 papunktyje* numatytų sąlygų.
  - **Skolinto ir nuosavo kapitalo struktūra:** visais atvejais įmonėms bus taikoma optimali 50 proc. skolinto /50 proc. nuosavo kapitalo struktūra.
  - **Nuosavybės rizikos premija:** atsižvelgiant į kitų šalių taikomą praktiką ir ilgalaikės prognozes, reguliuojamiems sektoriams taikoma fiksuota 5 proc. nuosavybės rizikos premija.
  - **Santykinis rizikos matmuo:** skaičiuojant santykinį rizikos matmenį „beta“ naudojamas atitinkamos veiklos finansinio svėto neturinčios nuosavybės „beta“ aritmetinis vidurkis. Kiekvienam reguliuojamam sektoriui, kaip duomenų šaltinis, naudojamos Europos energetikos reguliuotojų tarybos arba A. Damodoran duomenų bazės.
  - **Investicijų, prisidedančių prie klimato kaitos mažinimo tikslų, skatinimas:** VERT papildomai galės taikyti 1 proc. investicijų grąžos premiją investicijoms, prisidedančioms prie Lietuvos strateginių klimato kaitos mažinimo ir aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimo.
  - **Skatinimo priemonių pagal Investicijų projektų papildomų reguliacinių paskatų ir rizikų vertinimo metodiką taikymas:** VERT elektros energetikos ir gamtinių dujų sektoriaus įmonėms gali taikyti ir kitokias reguliavimo priemones, susijusias su investicijų grąžos norma pagal *Investicijų projektų papildomų reguliacinių paskatų ir rizikų vertinimo metodiką*.

- Saugumo ir patikimumo reguliavimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies m punktas: Saugumo ir patikimumo standartai

EEJ nurodyta, kad VERT nustato elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimus bei kontroliuoja, kaip jų laikomasi. Pagal 2020 metais galiojusius Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimus, iki naujo reguliavimo periodo kalendorinių metų balandžio 15 d. nustatomi elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimai naujam reguliavimo periodui. 2016–2020 m. laikotarpiui rodikliai nustatyti atsižvelgiant į 2011–2015 m. faktinių persiuntimo patikimumo rodiklių vidurkį.

Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodikliai bei jų minimalūs lygiai atskirai skaičiuojami elektros energijos perdavimo sistemai bei skirstymo tinklui (žr. paveikslus žemiau). Kuo rodiklio reikšmė mažesnė, tuo elektros energijos persiuntimo patikimumo lygis yra geresnis. Skaičiavimuose vertinami tik tie atvejai, kai elektros energijos persiuntimo nutraukimas įvyko dėl sistemos operatoriaus atsakomybei priskiriamų priežasčių arba dėl nenustatytų priežasčių. Nutraukimai, kurie įvyko dėl *force majeure* ar išorinio poveikio priežasčių, patikimumo rodikliams įtakos neturi. Elektros energijos persiuntimo patikimumas perdavimo tinklais yra vertinamas dviem rodikliais:

- *Perdavimo tinklu neperduotos elektros energijos kiekiu (angl. energy not supplied) (toliau – ENS);*
- *Vidutine elektros energijos perdavimo nutraukimo trukme (angl. average interruption time) (toliau – AIT).*

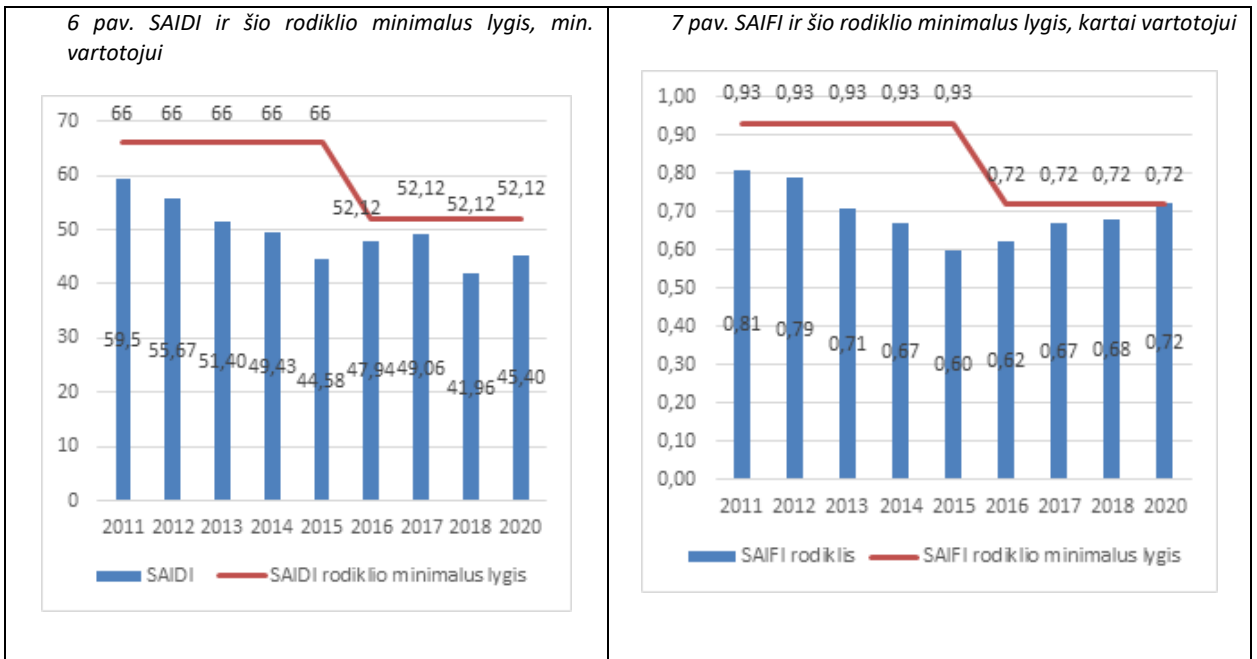
Šaltinis – VERT.

VERT 2020 m. nustatyti patikimumo rodikliai įpareigoja PSO užtikrinti, kad techninė paslaugų kokybė bus geresnė arba lygi minimaliems reikalavimams, t. y. vartotojams elektros energijos vidutinė nutraukimo trukmė neturėtų būti ilgesnė nei 0,29 min., nepersiuštos elektros energijos kiekis būtų ne didesnis kaip 6,3 MWh. 2020 m. tiek ENS, tiek AIT rodiklių reikšmės neviršijo nustatytų minimalių lygių.

Elektros energijos pėsentiavimo patikimumas skirstomaisiais tinklais yra vertinamas dviem rodikliais:

- *Sistemos ilgų elektros energijos skirstymo nutraukimų vidutinės trukmės rodikliu (angl. system average interruption duration index) (toliau – SAIDI);*
- *Sistemos ilgų elektros energijos skirstymo nutraukimų vidutinio dažnumo rodikliu (angl. system average interruption frequency index) (toliau – SAIFI).*

2020 m. VERT nustatyti patikimumo rodikliai SSO įpareigoja užtikrinti, kad techninė paslaugų kokybė bus geresnė arba lygi minimaliems reikalavimams, t. y. vartotojams elektros energijos vidutinė nutraukimo trukmė (SAIDI) neturėtų būti ilgesnė nei 52,12 min. per metus, vartotojui tenkantis vidutinis nutraukimų skaičius (SAIFI) dėl SSO kaltės neturėtų būti didesnis nei 0,72 karto.

Šaltinis – VERT.

2019 m. AB „Energijos skirstymo operatorius“ persiuntimo patikimumo rodikliai neteikiami dėl 2019 m. atlikto neplaninio patikrinimo metu nustatytų atvejų, kai nutraukimai buvo netinkamai klasifikuojami pagal priežastis. 2020 m. AB „Energijos skirstymo operatorius“ persiuntimo patikimumas pagal SAIDI rodiklį buvo 45,4 ir neviršijo nustatytos maksimalios reikšmės, pagal SAIFI rodiklį – 0,72 ir tai lygu maksimaliai SAIDI reikšmei. 2020 metų rodiklių reikmės nustatytos atsižvelgiant į nutraukimų skirstymą pagal priežastis.

Reikalavimuose nustatyti elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kokybės rodikliai. Skirstymo paslaugos teikėjams yra nustatyti tokie rodikliai:

- laiku (per 20 d. nuo prijungimo įmokos sumokėjimo) prijungtų naujų vartotojų procentinė dalis;
- laiku (per 5 darbo dienas buitiniams vartotojams ir per 2 darbo dienas kitiems vartotojams) atnaujinto elektros energijos persiuntimo vartotojams, apmokėjusiems įsiskolinimus, procentinė dalis;
- apie planinį nutraukimą laiku (prieš 10 kalendorinių dienų) informuotų vartotojų procentinė dalis;
- laiku (per 5 darbo dienas) pašalintų gedimų vartotojams procentinė dalis;
- elektros energijos persiuntimo atkūrimo laiku (priklausomai nuo patikimumo kategorijos) po neplaninio nutraukimo vartotojų procentinė dalis;
- laiku (per 30 kalendorinių dienų) išnagrinėtų vartotojų ir tinklų naudotojų skundų procentinė dalis.

PSO nustatomas tik vienas paslaugų kokybės rodiklis – laiku (per 30 kalendorinių dienų) išnagrinėtų skundų procentinė dalis.

VERT 2019 m. atlikus AB „Energijos skirstymo operatorius“ neplaninį patikrinimą, kurio tikslas buvo įvertinti, ar bendrovė nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2018 m. vasario 28 d. laikėsi elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimų, ir nustačius, kad AB „Energijos skirstymo operatorius“ netinkamai priskirdavo elektros energijos skirstymo nutraukimus pagal priežastis, nutarta pakeisti Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodiklių aprašą, numatant, jog skaičiuojant konkrečius persiuntimo patikimumo rodiklius, nutraukimai nebus klasifikuojami pagal priežastis. Tačiau numatomi išimtiniai atvejai, dėl kurių įvykus elektros energijos persiuntimo nutraukimui perdavimo tinkle arba skirstomajame tinkle, PSO arba SSO galės nutraukimus teikti vertinti VERT, siekiant juos

eliminuoti iš bendro neplaninių elektros energijos persiuntimo nutraukimų sąrašo. Pakeitimai bus taikomi vertinti persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodiklių naujų reguliavimo periodų laikotarpiams.

Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodiklių aprašas

Atsisakyta persiuntimo patikimumo kokybės rodiklių skaidymo pagal juos lėmusias priežastis, įskaitant ir dėl nenugalimos jėgos (*force majeure*), todėl minimalus kokybės rodiklių lygis, taikomas tinklų operatoriui, bus nustatomas, įvertinant visus nutraukimus – rodiklių skaidymas pagal priežastis neturi įtakos galutiniams vartotojams, o yra naudojamas vidinei priežasčių analizei, todėl bus išvengiama klaidų fiksuojant sutrikimus ir vertinant operatorių paslaugų kokybę.

Keičiasi minimalių persiuntimo patikimumo lygių nustatymo principas: rodikliai bus nustatomi atsižvelgiant į praėjusių 5 m. faktinių persiuntimo patikimumo rodiklių vidurkį ir papildomai įvertinus persiuntimo patikimumo lygių pagerinimo užduotį, kuri nustatoma įvertinus per reguliavimo periodą planuojamų investicijų (tinklų rekonstravimas ir modernizavimas) įtaką persiuntimo patikimumui – tai užtikrins planuojamų investicijų, kurios įskaičiuojamos į vartotojų mokamą tarifą, efektyvumą ir persiuntimo patikimumo kokybės gerėjimą.

Nustatytas naujas operatorių paslaugų kokybės rodiklis – planinis nutraukimo darbų užbaigimas laiku (matuojama proc. dalis nuo visų planinių darbų, apie kurių laiką ir trukmę buvo informuotas vartotojas).

Įtvirtintas aukštesnis minimalus teikiamų paslaugų kokybės lygis – 95 proc. (anksčiau buvo 90 proc.) visoms operatorių teikiamoms paslaugoms (anksčiau šis rodiklis buvo vertinamas tik vertinant skundų nagrinėjimo laiką).

Nustatyta galimybė operatoriams atskiru VERT sprendimu į kokybės rodiklių skaičiavimą neįtraukti atvejų, kurių apimtis ir pobūdis gali būti laikomi išskirtiniais.

Siekiant mažinti administracinę naštą, pakeistas operatorių teikiamų ataskaitų periodiškumas – ataskaitos bus teikiamos kartą per metus (anksčiau – kartą per ketvirtį).

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 10 dalis: Perkrovų valdymas

VERT, vadovaudamasi Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalimi, parengia ir skelbia 2020 metų perkrovos pajamų ataskaitą (toliau – Ataskaita), kurią taip pat teikia ir ACER. Ataskaita parengta pagal PSO pateiktus duomenis:

1. Vadovaujantis Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies a punktu, teikiama informacija apie per 12 mėnesių iki ankstesnių kalendorinių metų gruodžio 31 d., t. y. 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpį, gautos perkrovos pajamos.

4 lentelė. Gautos perkrovos pajamos 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpiu

Jungiamoji linija	Gautos pajamos, Eur
Lietuva – Latvija	520 084
Lietuva – Lenkija	10 923 815
Lietuva – Švedija	20 937 036
Iš viso	32 380 934

Šaltinis – VERT.

2. Vadovaujantis Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies b punktu, teikiama informacija, kaip perkrovos pajamos panaudotos pagal 19 straipsnio 2 dalį, įskaitant konkrečius projektus ir į atskirą sąskaitos eilutę pervestų pajamų sumą. Duomenyse AB „Litgrid“ nurodė, kad pajamos

panaudotos pagal Elektros reglamento 19 straipsnio 2 dalies a punktą užtikrinant, kad paskirstytais pajėgumais iš tikrųjų būtų galima pasinaudoti, įskaitant kompensaciją už pralaidumo garantijos nesilaikymą, bei b punktą išlaikant arba didinant tarpzoninius pajėgumus optimizuojant esamų jungiamųjų linijų naudojimą suderintais taisomaisiais veiksmais, jei taikytina, arba padengti investicijų į tinklą sąnaudas, kurios yra svarbios siekiant sumažinti jungiamųjų linijų perkrovą. 2 lentelėje pateikiama detali informacija apie gautų pajamų panaudojimą 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpiu.

5 lentelė. Gautų perkrovos pajamų panaudojimas 2020-01-01 – 2020-12-31 laikotarpiu

	Panaudotos pajamos, Eur
Paskirstytų pajėgumų panaudojimo užtikrinimas pagal Reglamento 19 straipsnio 2 dalies a punktą	637 273
Investicijos į tinklą pagal Reglamento 19 straipsnio 2 dalies b punktą:	8 005 346
330 kV Bitėnų SP išplėtimas į 330/110/10 kV Bitėnų TP (II etapas) ir 110 kV elektros perdavimo linijos Pagėgiai-Bitėnai statyba	293 166
LitPol Link jungties išplėtimo I etapas	6 640 035
330 kV EPL Kruonio HAE-Bitėnai statyba	113 876
HARMONY link jungties statyba	294 149
330kV EPL Darbėnai-Bitėnai statyba	114 858
Naujos 330 kV EPL Vilnius-Neris statyba	108 342
Naujų sinchroninių kompensatorių įrengimas Lietuvos EES	425 310
330 kV skirstyklos „Mūša“ statyba	15 611
Likusi pajamų dalis, pervesta į atskirą vidaus sąskaitos eilutę	23 738 315
Iš viso	32 380 934

3. Vadovaujantis Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies c punktu, turi būti teikiama informacija apie sumą, kuri buvo panaudota skaičiuojant tinklo tarifus.

Perkrovos pajamos nebuvo panaudotos nustatant perdavimo paslaugos kainos viršutinę ribą 2021 metams.

4. Vadovaujantis Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies d punktu, teikiama informacija apie patikrinimą, kad c punkte nurodyta suma panaudota laikantis Elektros reglamento ir pagal Elektros reglamento 19 straipsnio 3 ir 4 dalis parengtos metodikos. Elektros reglamento 19 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog jeigu tinkamai įvykdomi Elektros reglamento 19 straipsnio 2 dalyje nustatyti prioritetiniai tikslai, pajamos gali būti naudojamos kaip įplaukos, į kurias turi atsižvelgti reguliavimo institucijos, tvirtindamos tinklo tarifų apskaičiavimo ir (arba) tinklo tarifų nustatymo metodiką. Likusi pajamų dalis pervedama į atskirą vidaus sąskaitos eilutę ir ten laikoma tol, kol ją galima išleisti Elektros reglamento 19 straipsnio 2 dalyje nustatytiems tikslams. Taip pat Elektros reglamento 19 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad pajamos pagal Elektros reglamento 19 straipsnio 2 dalies a arba b punktą naudojamos taikant metodiką, kurią pasiūlė perdavimo sistemos operatoriai, pasikonsultavę su reguliavimo institucijomis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, ir kurią patvirtino ACER. Metodikoje nustatomos bent sąlygos, kuriomis pajamos gali būti naudojamos Elektros reglamento 19 straipsnio 2 dalyje nurodytais tikslais, sąlygos, kuriomis tos pajamos gali būti laikomos atskiroje vidaus sąskaitos eilutėje, kad būtų galima panaudoti tiems tikslams ateityje, ir kiek ilgai tos pajamos gali būti laikomos tokioje atskiroje sąskaitos eilutėje.

Perkrovos pajamos nebuvo panaudotos pagal Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies c punktą, todėl tolesnis vertinimas pagal Elektros reglamento 19 straipsnio 5 dalies d punktą nėra atliekamas.

5. Sukaupto perkrovos pajamų likučio (2020.12.31) dalis – 37 083 229 Eur buvo prijungta prie UAB „EPSO-G“ grupės sąskaitos (3 lentelė).

6 lentelė. *Sukauptų perkrovos pajamų panaudojimas*

	Panaudotos pajamos, Eur
Sukauptos pajamos laikotarpio pradžioje	39 134 965
Sukauptos pajamos laikotarpio pabaigoje	62 519 293
Sukauptas lėšų likutis laikotarpio pabaigoje*	61 985 098
t. sk. prijungtas prie UAB „EPSO-G“ grupės sąskaitos – laikinai panaudotas Bendrovės veiklos finansavimui	37 083 229

* Lėšų likučio ir sukauptų pajamų skirtumas susidaro dėl pajamų (sąskaitų) ir įplaukų/išlaidų nesutapimo.

VERT 2019 m. gavo Bendrovės prašymą patvirtinti, kad sukauptų perkrovos lėšų sąskaita gali būti prijungta prie UAB „EPSO-G“ įmonių grupės sąskaitos, taip išvengiant neefektyvaus tarpgrupinio pinigų panaudojimo ir užšaldymo iki 2023 metų rizikos, kol lėšos nebus pradėtos naudoti sinchronizacijos su kontinentine Europa projekto finansavimui. VERT, pagal kompetenciją įvertinusi Bendrovės prašymą, pritarė sukauptų perkrovos lėšų sąskaitos prijungimui prie UAB „EPSO-G“ įmonių grupės sąskaitos, AB „Litgrid“ užtikrinant, kad iš perkrovos gautos pajamos būtų naudojamos tikslams, numatytiems tuo metu galiojusio 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003, gairėse dėl turimų nacionalinių sistemų sujungimo perdavimo pajėgumų valdymo ir paskirstymo. Taip pat, vadovaujantis skaidrumo principu, AB „Litgrid“ turėtų kasmet pateikti VERT informaciją apie sukauptas pajamas ir jų panaudojimą.

- Paklausos ir pasiūlos balanso stebėseną
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies v punktas: Investicijos į gamybos ir saugojimo pajėgumus, susijusius su tiekimo saugumu

Pagal EEJ nuostatas VERT vykdo tinklų plėtros plano įgyvendinimo stebėseną ir atlieka jo vertinimą. Kasmet AB „Litgrid“ teikia 10 metų elektros tinklų investicijų planus, kurie įvertina numatomų naujų gamybos šaltinių plėtros scenarijus.

2020 m. pateiktame plane prognozuojama, kad iki 2029 m. elektros energiją generuojančių šaltinių įrengtoji galia sieks 5079 MW. Apie 66,5 proc. šios dalies sudarytų elektrinės, naudojančios atsinaujinančius energijos išteklius (toliau – AEI).

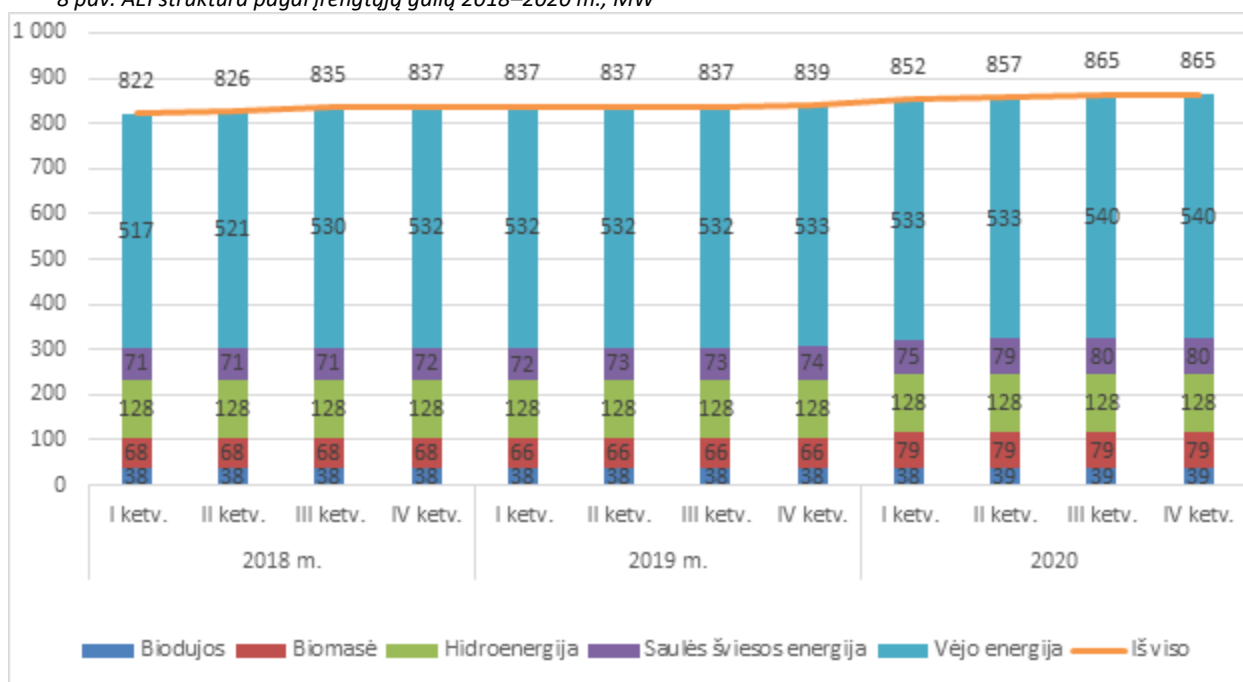
Pažymėtina, kad LEES turi pakankamai tvirtas tarpsteminės jungtis su kaimyninėmis šalimis bei pradėjusios veikti naujos tarpsteminės linijos „LitPol Link“ ir „NordBalt“ su Lenkija ir Švedija prisideda prie sistemos tiekimo saugumo didinimo. Esant tokioms sąlygoms, bet kokiu atveju yra sudarytos techninės galimybės elektros gamybos pajėgumų trūkumą (jeigu jis būtų) padengti importuota elektros energija.

VERT investicijų į gamybos pajėgumus stebėseną atlieka pagal EEJ nuostatas išduodama leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir gaminti elektros energiją asmenims, išskyrus tuos, kurių gamybos įrenginių įrengtoji galia yra didesnė kaip 30 kW ir šiuose įrenginiuose gaminama elektros energija tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus, ir asmenis, kurie numato gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiuose.

Didžiausią rinkos dalį bendroje atsinaujinančių išteklių įrengtosios galios rinkos struktūroje 2020 m., kaip ir 2019 m. sudarė vėjo elektrinės – 62,4 proc., hidroelektrinės – 14,8 proc., saulės⁵ – 9,2 proc., biomasės – 9,1 proc., biodujų – po 4,5 proc.

8 pav. AEI struktūra pagal įrengtąją galią 2018–2020 m., MW

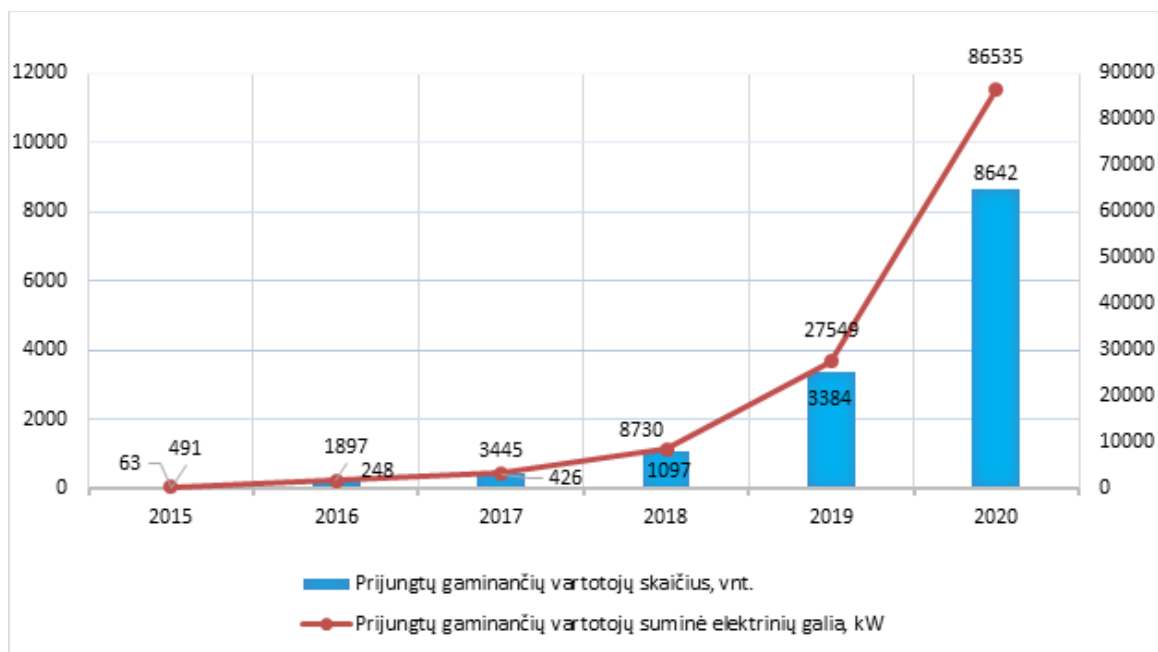
Šaltinis – VERT.

2020 m. AEI elektrinių įrengtosios galios (neskaitant gaminančių vartotojų) dalis bendrame įrengtosios galios balanse sudarė 23,2 proc.

Pagal Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas Elektros tinklų operatorius kas mėnesį teikia informaciją VERT apie prijungimo sąlygas, išduotas gaminantiems vartotojams ir asmenims, siekiantiems tapti gaminančiais vartotojais ir numatantiems statyti ar įrengti atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines, kurioms EEJ nustatyta tvarka leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas.

⁵ Neįtraukiant gaminančių vartotojų valdomų saulės elektrinių.

9 pav. Gaminančių vartotojų, prijungtų prie skirstomųjų tinklų, skaičius ir suminė elektrinių galia

Šaltinis – VERT

Lyginant 2020 m. su 2019 m., iš AEI elektrą gaminančių vartotojų skaičius išaugo 2,6 kartus – nuo 3384 iki 8642, o įrengtoji galia didėjo nuo 27,549 MW 2019 m. pab. iki 86,535 MW 2020 m. pab.

Elektros energiją iš AEI gaminančių vartotojų plėtrą skatina didesnės galimybės pasinaudoti finansinėmis ES paramos priemonėmis ir lankstesnės sąlygos įrengti ir naudoti elektrinę – nuo 2019 m. spalio mėn. elektrinės gali būti statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos kitų asmenų, o gaminantiems vartotojams jos perduodamos valdyti nuosavybės teise ar naudoti kitais pagrindais. Be to, elektrinės gali būti geografiškai nutolusios nuo gaminančių vartotojų vartojimo objekto.

PSO AB „Litgrid“ parengtame 2020–2029 m. plėtros plane nurodyta, kad pasirašyta sutartis dėl pilotinio projekto „Baterijų energijos kaupimo sistemos įrengimas Lietuvos EES“. Pagal sutartį iki 2021 m. gruodžio 31 d. turės būti suprojektuota ir Vilniaus transformatorių pastotėje įrengta 1 MW galios ir 1 MWh talpos baterijų energijos kaupimo sistema, skirta 11 skirtingų sisteminių paslaugų teikimo ištestavimui. Projekto metu bus patikrintos baterijų kaupimo sistemų panaudojimo galimybės realiomis Lietuvos elektros energetikos sistemos veikimo sąlygomis, identifikuotos didelių galių baterijų kaupimo sistemų įrengimo bei panaudojimo sritys Lietuvoje, nustatyti techniniai reikalavimai baterijoms, kurios teiktų skirtingo pobūdžio paslaugas.

SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ parengtame 2020–2029 m. investicijų plane yra nurodęs, kad 2019–2020 m. yra vykdomas bandomasis projektas dėl kaupimo sistemų panaudojimo valdant įtampą tinkle ir mažinant tinklo rekonstrukcijos kaštus.

VERT vykdytų tiek PSO, tiek SSO priežiūrą, kad būtų užtikrintas Elektros direktyvos (ES) nuostatų dėl kaupimo įrenginių PSO ir SSO valdymo, plėtojimo ir eksploatavimo apribojimų laikymasis. Pažymėtina, kad VERT aktyviai dalyvauja veikloje dėl minėtos Direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisės bazę.

Pradinės elektros energijos paklausos nustatymo metodika

Pradinės elektros energijos paklausos nustatymo metodika yra skirta nustatyti vartotojo pradinę elektros energijos paklausą bei elektros energijos paklausos pokytį. Metodikoje

numatyta, kad apskaičiuotas pradinės elektros energijos paklausos kiekis bus naudojamas nepriklausomo elektros energijos telkėjo suteiktų paslaugų kiekiui nustatyti.

Nepriklausomi paklausos telkėjai teiks informaciją AB „Litgrid“ apie vartotojus, kuriems buvo suteikta nepriklausomo paklausos telkimo paslauga, t. y. vartotojų elektros vartojimo poreikio ar gamybos derinimas, siekiant nesuvartotą arba pagamintą elektrą (kiekį arba galią) parduoti, pirkti arba pateikti elektros energijos, balansavimo ir rezervinės galios rinkose.

Veikiančio tinklo saugumas

Dėl nekonkurencingų vietinių gamybos pajėgumų 2020 m. didesnė dalis elektros energijos buvo importuota, tačiau lyginant su 2019 m. – vietinė gamyba gerokai išaugo. 2020 m. 42,95 proc. visos šalyje suvartotos elektros energijos buvo pagaminta Lietuvoje veikiančiose elektrinėse ir tai 13 procentinių punktų daugiau nei 2019 m. (29,95 proc.). Elektros energijos importas 2020 m. sudarė 86,3 proc. bendro elektros energijos poreikio šalyje (2019 m. šis rodiklis siekė 103,1 proc., 2018 – 96,8 proc., 2017 m. – 89,6 proc.). 2020 m. šalyje buvo pagaminta 5,142 TWh elektros energijos, elektros energijos importas sudarė 11,261 TWh, o eksportas – 3,352 TWh. Bendras elektros energijos poreikis šalyje 2020 m. buvo 13,051 TWh, o bendras elektros energijos suvartojimas – 11,973 TWh.

Galimas importuoti elektros energijos kiekis priklauso nuo vykdomų remontų perdavimo tinkle. 2020 m. į Lietuvą kas valandą vidutiniškai buvo galima importuoti 3,168 GWh.

Laukiamas būsimas poreikis ir numatoma galia 5 ir 5–15 metų į priekį

Lietuvoje maksimalus valandinis elektros energijos poreikis (neto) 2020 m. buvo 1939 MWh, t. y. 4,58 proc. mažesnis nei 2019 m. (2032 MWh), atitinkamai 2018 m. – 1999 MWh, 2017 m. – 1896 MWh. 2020 m. skirstomajame tinkle maksimalus elektros energijos valandinis poreikis sudarė 1879 MWh ir buvo 8,42 proc. didesnis nei 2019 m. (1733 MWh), atitinkamai 2018 m. – 1760 MW, 2017 m. – 1665 MWh.

Svarbiausi veiksniai, lemiantys elektros energijos suvartojimą, yra šalies ekonominio lygio pokyčiai, kuriuos geriausiai apibrėžia bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP). Tačiau yra ir kitų veiksnių, turinčių nemažos įtakos būsimai elektros energijos paklausai, todėl elektros energijos poreikio prognozėje vertinta:

- *BVP augimas;*
- *elektros energijos vartojimo efektyvumas;*
- *elektromobilių skaičius ir jų suvartojamos elektros energijos kiekis;*
- *šiluminių siurblių (angl. heat pumps) skaičius ir jų suvartojamos elektros energijos kiekis;*
- *paskirstytoji generacija, kuri šiuo metu sudaro labai mažą dalį visos energetikos sistemos. Paskirstytosios generacijos plėtra labai priklauso nuo technologijų progreso ir konkurencingumo rinkoje, kuris, vertinant šio meto perspektyvomis, nesudarys reikšmingo pokyčio artimiausiu laikotarpiu.*

Prognozuojama, kad Lietuvos bendras elektros energijos suvartojimas 2029 m. išaugs iki 14,7 TWh.

Per 2020 m. AB „Energijos skirstymo operatorius“ savo klientams persiuntė 10,138 TWh (2019 m. – 10,194 TWh) elektros energijos (įskaitant technologinius nuostolius ir savąsias reikmes). 2021–2023 m. numatomas persiųsti elektros energijos kiekis yra prognozuojamas vadovaujantis VERT patvirtintos Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodikos nuostatomis, t. y. planuojama, kad elektros energijos vartojimas augs ½ BVP pokyčio dydžiu. Pagal Lietuvos

Respublikos finansų ministerijos 2021 m. kovo 29 d. skelbiamą Ekonominės raidos scenarijų⁶ 2021–2023 m. prognozuojamas Lietuvos BVP augimas atitinkamai – 2,6 proc., 3,2 proc. ir 3,2 proc. (½ BVP pokyčio sudaro atitinkamai – 1,3 proc., 1,6 proc. ir 1,6 proc.).

Pagal EEĮ 44 straipsnį garantinio tiekimo funkciją atlieka SSO vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie SSO valdomų elektros tinklų, ir SSO, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, vartotojams, kurių įrenginiai yra prijungti prie PSO valdomų elektros tinklų. 2020 m. AB „Energijos skirstymo operatorius“ elektros energijos garantinis tiekimas sudarė 0,43 TWh (2019 m. – 0,47 TWh, 2018 m. – 0,51 TWh, 2017 m. – 0,41 TWh). Pagal AB „Energijos skirstymo operatorius“ duomenis dalis buitinių vartotojų (virš 97 tūkst. vartotojų, suvartojančių >5000 kWh/metus, toliau – I etapo vartotojai), kuriems prasidėjus elektros energijos tiekimo rinkos liberalizacijos procesui nuo 2021 m. sausio 1 d. visuomeninis tiekėjas nebeteikia visuomeninio tiekimo paslaugos⁷, laiku nepasirinko nepriklausomo tiekėjo, todėl planuojamas garantinio tiekimo vartotojų ir garantinio tiekimo paslaugos kiekių augimas. 2020 m. pab. nepasirinkusių nepriklausomo tiekėjo buvo 11 proc. I etapo vartotojų, 2021 m. balandžio 14 d. duomenimis – 3 proc. Prognozuojama, jog didžiausias garantinio tiekimo augimas bus 2022–2023 metais, nes nepriklausomą tiekėją turės rinktis atitinkamai apie 733 tūkst. liberalizacijos II etapui priskirtų buitinių vartotojų (suvartojantys nuo 1 iki 5 tūkst. kWh per metus) ir virš 794 tūkst. III etapo vartotojų (suvartojantys mažiau nei 1 tūkst. kWh per metus).

2020 m. elektros energijos visuomeninis tiekimas sudarė 2,905 TWh, 2019 m. – 2,884 TWh. Dėl liberalizavimo, taip pat dėl gaminančių vartotojų skaičiaus augimo elektros energijos visuomeninio tiekimo kiekis 2021 m. ir 2022 m. mažės. Nuo 2023 m. visuomeninis tiekimas nebebus vykdomas.

- Tarpvalstybiniai klausimai
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies w punktą: Techninis bendradarbiavimas tarp ES ir trečiųjų šalių perdavimo sistemos operatorių

2020 metais ir toliau išlaikytas esamas techninio bendradarbiavimo lygis su trečiųjų šalių operatoriais, kuris yra būtinas siekiant užtikrinti LEES patikimą veikimą ir elektros energijos kokybę bei laiku ir tinkamai pasirengti desinchronizacijai nuo UPS/IPS sistemos.

Desinchronizacijos nuo UPS/IPS sistemos klausimai, Europos Komisijos oficialiu kreipimusi ir siūlymu, yra svarstomi BRELL (Baltarusija, Rusija, Estija, Lietuva, Latvija) komitete ir operatyvinio planavimo ir valdymo darbo grupėje, kuriose PSO pristato informaciją apie esamą sistemų plėtros situaciją. Komiteto posėdžiai vyksta 2 kartus per metus, o darbo grupės – pagal poreikį.

BRELL sutartis reguliuoja techninio bendradarbiavimo klausimus, skirtus užtikrinti koordinuotą ir patikimą vieningos sinchroninės zonos darbą. 2020 metais nebuvo sudaryta jokių naujų bendradarbiavimo sutarčių su trečiųjų šalių PSO, tačiau kadangi Būtinųjų priemonių dėl nesaugių atominių elektrinių įstatymas draudžia suteikti rezervo paslaugas Baltarusijai, AB „Litgrid“ priėmė sprendimą išeiti iš šio normatyvinio avarinio rezervo susitarimo nuo 2021 m., kuriuo BRELL šalys užtikrina viena kitai 100 MW galios rezervo avarinių atsijungimų likvidavimui operatoriaus sprendimu. Šis rezervas bus užsitikrinamas vietiniais rezerviniais pajėgumais ir bendradarbiaujant su kaimynių ES šalių PSO.

⁶ <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus>

⁷ 2020 m. gegužės m. buvo priimtas EEĮ įstatymo pakeitimas dėl elektros energetikos tiekimo rinkos liberalizavimo.

AB „Litgrid“ kartu su Baltijos šalių PSO parengė ir 2020 m. paskelbė viešajai konsultacijai pirmąjį Tarpzoninio pralaidumo skaičiavimo, skyrimo ir paskirstymo su trečiosiomis šalimis metodikos projektą. Įvertinusi šį projektą VERT 2020 m. spalio 2 ir 15 d. pateikė pastabas ir prašymą AB „Litgrid“ pateikti fizinių ir komercinių srautų (techninių jungčių panaudojimo) modeliavimą po Astravo atominės elektrinės paleidimo, kuris leistų objektyviai įvertinti Trečiųjų šalių pralaidumo skaičiavimo metodikos taikymo rezultatus po Astravo atominės elektrinės jos paleidimo.

VERT prašymu AB „Litgrid“ atliko scenarijaus skaičiavimus, kuriame Baltarusijos elektros sistemos balansas po Astravo atominės elektrinės pradžios vidutiniškai sudarytų 580 MW, todėl tai turės įtakos ir aukščiau minimoje metodikoje nustatytų pralaidumų skaičiavimo galutiniam rezultatui, t. y. pralaidumų dydžiui su Rusija bei Baltijos šalių elektros sistemos balansų pokyčių rezultatams: prekybai išduodami pralaidumai su Rusija ir elektros energijos prekybos rezultatas galėtų didėti lyginant su faktiniu Rusijos ir Baltarusijos importuotu elektros energijos kiekiu (išskyrus Kaliningradą), ženkliai didėtų fiziniai elektros srautai Baltarusijos–Lietuvos elektros perdavimo jungtimis.

- Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 7 dalis: Tinklų kodeksai
- Apkrovos prijungimas
- Reikalavimai generatoriams
- Aukštos įtampos nuolatinės srovės jungtys

VERT, įgyvendindama prijungimo tinklų kodeksų reikalavimus, jau yra patvirtinusi Bendruosius techninius prijungimo reikalavimus. VERT nuolat vykdo šių reikalavimų įgyvendinimo stebėseną ir šiais klausimais konsultuoja rinkos dalyvius. Bendrieji techniniai reikalavimai visiems rinkos dalyviams užtikrins sąžiningas konkurencijos sąlygas bei elektros energetikos sistemos saugumą integruojant iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją, taip pat palengvins prekybą elektros energija visoje Europos Sąjungoje, naudojant veiksmingas priemones.

- Eksploatavimas

VERT, vadovaudamasi Reglamentu (ES) 2017/1485, kuriuo nustatomos elektros energijos perdavimo sistemos eksploatavimo gairės, patvirtino AB „Litgrid“ kartu su kitais pralaidumo skaičiavimo regiono PSO parengtas bendrąsias nuostatas dėl visų Baltijos pralaidumo skaičiavimo regiono PSO regioninio tinklo eksploatavimo saugumo koordinavimo (ROSC). Pasiūlymas nustato tvarką, kaip sukurti bendrą regiono veiksmų planą, siekiant užtikrinti sklandų sistemos veikimą tiek kiekvienoje valstybėje narėje, tiek regiono mastu. Ši metodika taikoma PSO koordinuoti veiksmus, siekiant užtikrinti saugų ir efektyvų naudojimąsi perdavimo sistemos tinklais. Metodikoje numatomi bendrieji principai dėl taisomųjų veiksmų (angl. *remedial actions*) aktyvavimo pagrįstumo, atsižvelgiant į objektyvius kriterijus tiek dienos prieš (angl. *day-ahead*), tiek einamosios dienos (angl. *intraday*) rinkose. Pasiūlymas numato regioninio operacinio saugumo koordinavimo užtikrinimą pagal Reglamento reikalavimus.

- Avarių šalinimas ir veikimo atkūrimas

VERT kartu su Estijos ir Latvijos nacionalinėmis reguliavimo institucijomis pateikė PSO pastabas dėl pateiktų tvirtinti metodikų dėl rinkos veiklos sustabdymo ir atkūrimo taisyklių ir atsiskaitymo už disbalansą taisyklių, kai rinkos veikla sustabdyta, parengtų pagal 2017 m. lapkričio 24 d. Komisijos reglamentą (ES) 2017/2196 dėl tinklo kodekso, kuriame nustatomi elektros sistemos avarių šalinimo ir veikimo atkūrimo reikalavimai (toliau – Reglamentas (ES) 2017/2196). Šiuo metu vis dar vyksta procesas dėl šių taisyklių tvirtinimo. PSO 2021 m. balandžio mėnesį paskelbė atnaujinto dokumento viešąją konsultaciją.

VERT, įvertinusi AB „Litgrid“ standartinės elektros perdavimo paslaugos sutarties sąlygas ir pateiktus siūlymus dėl Reglamento (ES) 2017/2196 nuostatų, kurios reglamentuoja elektros sistemos avarių šalinimą ir veikimo atkūrimą, konstatavo, kad reikalavimai jau yra įgyvendinti praktiškai. Lietuvos PSO:

- Elektros energijos perdavimo paslaugos sutarties standartinėse sąlygose yra reglamentavęs PSO ir tinklų naudotojo tarpusavio santykius likviduojant avarijas ir sistemos apsaugos bei veikimo atkūrimo plano priemones.

- PSO sutartyje su AB „Energijos skirstymo operatorius“ yra avarių ir sutrikimų likvidavimo instrukcijos, numatant prioritетinių svarbių tinklo naudotojų nustatymo principus ir jų atjungimo bei įtampos jiems pakartotinio įjungimo sąlygas.

- PSO ir elektros tinklų naudotojo tarpusavio santykių nuostatos eksploatuojant elektros energijos įrenginius – apsaugos, veikimo atkūrimo paslaugų teikėjų veiklos vykdymo sąlygos, priemonių įgyvendinimas savo įrenginiuose atsakingų svarbių tinklų naudotojų ir tų svarbių tinklų naudotojų įgyvendintinių priemonių sąrašai, prioritетinių svarbių tinklo naudotojų sąrašas arba tokių naudotojų nustatymo principai bei prioritетinių tinklo naudotojų atjungimo ir įtampos jiems pakartotinio įjungimo sąlygos, bandymų plano priemonės – reglamentuotos standartinėse elektros energijos perdavimo paslaugos sutarčių sąlygose.

Kai ateityje nacionaliniu lygiu bus atlikti teisės aktų pakeitimai dėl Reglamento (ES) 2017/2196 įgyvendinimo, PSO įpareigotas pakartotinai pateikti VERT tvirtinti patikslintus pasiūlymus pagal Reglamento (ES) 2017/2196 reikalavimus.

- Prognozuojamo pralaidumo paskirstymas

2020 m. gegužės mėn. VERT kartu su Baltijos pralaidumo skaičiavimo regiono nacionalinėmis reguliavimo institucijomis informavo ACER, kad jos nesutaria dėl Baltijos pralaidumo skaičiavimo regiono perdavimo sistemos operatorių parengtos Baltijos pralaidumo skaičiavimo regiono (Latvijos, Lietuvos, Estijos, Suomijos ir Švedijos) ilgalaikio pralaidumo skaičiavimo metodikos, kuri parengta vadovaujantis 2016 m. rugsėjo 26 d. Komisijos reglamento (ES) 2016/1719, kuriuo nustatomos prognozuojamo pralaidumo paskirstymo gairės (toliau – Reglamentas (ES) Nr. 2016/1719), 10 straipsnio nuostatomis.

ACER 2020 m. lapkričio 18 d. paskelbė sprendimą, nusprendė paprašyti Baltijos pralaidumo skaičiavimo regiono perdavimo sistemos operatorių iš naujo pateikti patikslintą Pasiūlymą ne vėliau kaip per 24 mėnesius po ACER sprendimo. Pagrindine atmetimo priežastimi tapo tai, kad ACER įžvelgė Pasiūlymo neatitikimų Reglamento (ES) Nr. 2016/1719 reikalavimams, kurių dauguma susiję su reikalavimais, kylančiais dėl Baltijos sinchroninės zonos prisijungimo prie Kontinentinės Europos elektros energijos sistemos. VERT kartu su kitomis Baltijos šalių nacionalinėmis reguliavimo institucijomis užtikrins šio ACER sprendimo įgyvendinimą.

VERT, vadovaudamasi Reglamentu (ES) Nr. 2016/1719, kartu su Suomijos, Latvijos ir Estijos nacionalinėmis reguliavimo institucijomis parengė ir paskelbė viešą konsultaciją dėl konsultantų „Thema Consulting Group“ parengtos ataskaitos „Ateities elektros rinkos rizikos apsidraudimo

galimybių analizė Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos prekybos zonose“ (angl. *Analysis of Future Electricity Market Risk Hedging Opportunities in the Trade Zones of Finland, Estonia, Latvia and Lithuania*).

Ataskaitoje nagrinėjami elektros kainos rizikos apsidraudimo produktai, kuriuos siūlo NASDAQ ir analizuojama, ar ateities sandorių rinkose siūlomi produktai ar produktų deriniai turėtų būti laikomi pakankami apsidraudimui nuo kitos dienos kainų svyravimų atitinkamoje prekybos zonoje. Ataskaita apima Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos prekybos kainų zonas, taip pat susijusias kainų zonas Švedijoje ir Norvegijoje.

Ataskaitoje atlikta analizė yra būtina įgyvendinant Reglamento (ES) Nr. 2016/1719 reikalavimus. Analizuojant NASDAQ produktus buvo įvertinti šie rodikliai: prekybos laiko intervalas, „bid-ask“ skirtumas, prekybos apimtys, palyginti su fiziniu vartojimu, ir atvirų pozicijų suma, palyginti su fiziniu vartojimu. Įvertinusi šios ataskaitos išvadas VERT priims sprendimą, ar Lietuvos kainų zonoje siūlomi NASDAQ išvestinių finansinių priemonių apsidraudimo produktai yra pakankamai efektyvūs.

- Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas

VERT pratęsė terminą, kada Lietuvos, Latvijos ir Estijos prekybos zonose galės pradėti veikti keli paskirtieji elektros energijos rinkos operatoriai. Toks sprendimas priimtas atsižvelgiant į Baltijos šalių PSO ir biržos operatorių bendrą prašymą dėl būtinybės numatyti ilgesnį terminą, per kurį turi būti sudaryti atitinkami susitarimai dėl naudojimosi tarpzoniniu elektros energijos perdavimo pralaidumu. Šiuo metu Baltijos šalių prekybos zonose veiklą vykdo paskirtasis elektros energijos rinkos operatorius „European Market Coupling Operator“, kitas operatorius – „EPEX SPOT“ SE, kuriam suteikta teisė vykdyti veiklą, 2019–2020 metais veiklos nepradėjo.

Atsižvelgiant į 2015 m. liepos 24 d. Europos Komisijos reglamentą (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės, VERT patvirtino AB „Litgrid“ kartu su Suomijos, Švedijos, Estijos ir Latvijos PSO bei paskirtuoju elektros energijos rinkos operatoriumi – „European Market Coupling Operator“ (EMCO) – parengtą bendrą pasiūlymą dėl Europos tarpvalstybinio einamosios dienos regioninių išlaidų padalijimo (LIP13). Bendri kaštai apima Baltijos šalių vidinių jungčių ir Švedijos–Lietuvos bei Estijos–Suomijos elektros jungčių įtraukimą į bendrą Europos tarpvalstybinę einamosios dienos elektros energijos prekybos IT platformą (XBID). Projektą įgyvendinantiems PSO kaštai padalinami proporcingai pagal šalių elektros energijos suvartojimą. Bendra Europos tarpvalstybinė einamosios dienos elektros energijos prekybos IT platforma (XBID), kurioje vyksta prekyba tarp valstybių ir skirtingų biržos operatorių platformų, pradėjo veikti 2018 m. birželio 12 d. Dėl didelės projekto apimties, pirmiausia buvo atskirai kuriamos kiekvieno regiono platformos, vėliau viską sujungiant į bendrą Europos tarpvalstybinę einamosios dienos elektros energijos prekybos IT platformą.

VERT kartu su kitų Europos šalių energetikos reguliavimo institucijomis, pritarė sprendimui dėl Tranzitinio gabenimo sąlygų, taikomų energijos mainams, ir finansinių atsiskaitymų, kuriuos lemia bendras einamosios paros prekybos rinkų susiejimas, vykdomas visose Europos prekybos zonose. Atitinkamai VERT patvirtino Sąlygas nacionaliniu lygiu. Tranzitinis gabenimas – informacijos perdavimas apie išorės ir vidaus elektros prekybos planus biržoje tarp skirtingų pagrindinių sandorio šalių. Šios Sąlygos apibrėžia nuostatas, numatančias, kad biržos operatoriaus tranzitinio gabenimo administracinės išlaidas ir toliau apmoka biržos dalyviai, mokėdami biržos dalyvio mokesť. Kaip duomenų perdavėjai (angl. *shipping agent*) veikiantys PSO turi ir toliau atlikti tranzitinį gabenimą, kaip anksčiau.

- Elektros energijos balansavimas

2020 metais VERT priėmė penkis nutarimus, o ACER devynis Lietuvai aktualius sprendimus dėl balansavimo tinklų kodekso įgyvendinimo.

VERT, atsižvelgdama į Reglamento (ES) 2017/2195, kuriuo nustatomos elektros energijos balansavimo gairės, reikalavimus, patvirtino AB „Litgrid“ parengtas Balansavimo paslaugų pirkimo–pardavimo sutarties standartines sąlygas ir Disbalanso pirkimo–pardavimo sutarties standartines sąlygas. Patvirtintos standartinės sąlygos privalomos Lietuvoje veikiantiems balansavimo paslaugų tiekėjams ir už disbalansą atsakingoms šalims. Sutartyse nustatyti reikalavimai, kas gali tapti balansavimo paslaugų tiekėju bei už disbalansą atsakinga šalimi, taip pat reglamentuota, kaip vykdoma prekyba balansavimo elektros energija ir disbalansu.

Pagrindinis sutarčių sąlygų pakeitimas yra susijęs su Elektros reglamento įgyvendinimu, kuriame numatytas balansavimo pajėgumų aukcionų vykdymas ateinančiai parai, t. y. balansavimo pajėgumai bus užsakomi parai, vietoje anksčiau galiojusios tvarkos, kai balansavimo pajėgumai rezervuojami iš anksto nustatyta apimtimi metams į priekį. Šis pakeitimas leis efektyviai naudoti turimus elektros energijos gamybos pajėgumus ir užtikrins patikimą energetikos sistemos veikimą. Pajėgumų aukcionai – viena iš priemonių, kuri, priklausomai nuo atliktos LEES adekvatumo studijos rezultatų, galėtų būti pradėta įgyvendinti Lietuvoje ir skatintų konkurencija pagrįstų elektros energijos pajėgumų, būtinų užtikrinti patikimą elektros energijos tiekimą šalyje, atsiradimą.

Taip pat atnaujintas disbalanso apibrėžimas, disbalanso kiekio skaičiavimo taisyklėje ir formulėje išdėstyti dėmenys harmonizuoti su nurodytaisiais disbalanso apibrėžime, įtrauktos nuostatos dėl privalomo balansavimo pajėgumo paslaugos pasiūlymų teikimo prienama rezervinės galios apimtimi bei numatyta, kad perdavimo sistemos operatoriui aktyvavus rezervines galias, pagamintos balansavimo energijos pasiūlymo kaina negalės viršyti 5000 Eur/MWh.

Taip pat VERT patvirtino tris PSO pasiūlymus, susijusius su PSO–PSO atsiskaitymo taisyklėmis dėl numatytų ir nenumatytų elektros energijos mainų. Patvirtintos tvarkos reglamentuoja, kaip ir už kokią kainą vyksta atsiskaitymas už energiją tarp sinchroniškai ir asinchroniškai sujungtų PSO dėl energijos mainų, kuriais laikomas energijos kiekis, susidarantis dėl dažnio svyravimo, t. y. tai kiekis likęs po balansavimo rinkos. Sinchroninė zona – teritorija, kuriai būdingas bendras sistemos dažnis, kurioje veikia sinchroniškai tarpusavyje sujungti PSO, pvz., žemyninės Europos bei Šiaurės Europos sinchroninės zonos, kaip atskira zona yra Lietuvos, Latvijos ir Estijos energetikos sistemos, kartu vadinamos Baltijos zona, kuri yra didesnės energetikos sistemos IPS/UPS (kurią sudaro Rusija ir kitos postsovietinės šalys) sinchroninės zonos dalis. Papildomai šių taisyklių įgyvendinimas numatytas susitarime tarp Baltijos šalių PSO dėl Bendros Baltijos šalių balansavimo zonos (angl. *Agreement between Baltic TSOs on the Operation and Settlement of Baltic Coordinated Balancing Area*). Šios taisyklės, kai jos bus įgyvendintos, užtikrins aiškias ir nediskriminuojančias atsiskaitymo ir kompensacines sąlygas tarp PSO.

Birželio mėnesį ACER paskelbė dar tris dokumentus, kuriais siekiama toliau integruoti ES elektros energijos balansavimo rinkas.

Pirmuoju sprendimu patvirtintas dokumentas dėl bendros Europos Sąjungos elektros energijos balansavimo prekybos platformos įgyvendinimo (angl. *implementation framework*), kuri veiksmingai integruos visas atskiras nacionalines balansavimo rinkas į vieną bendrą ES

elektros energijos balansavimo rinką. Pagal šią platformą bus vykdomas disbalanso pasiskirstymas (angl. *imbalance netting*). Tai platforma, pagal kurią PSO koordinuos savo veiksmus dėl rezervų aktyvavimo, siekiant išvengti, kad du ar daugiau skirtingų PSO vienu metu neaktyvuotų rezervų – vienas PSO, rezervo „reguliavimui žemyn“ (kai sistemoje yra energijos perteklius), kitas – „reguliavimui aukštyn“ (kai sistemoje yra energijos trūkumas). Šiose gairėse pateikiamos tarpvalstybinio disbalanso pasiskirstymui nustatyti naudojamo algoritmo taikymo funkcijos Europoje optimizavimo taisyklės, kuriomis apibrėžiamas PSO tarpusavio bendradarbiavimas. Taip pat ši platforma ES valstybėms narėms leis pasidalyti ištekliais, kuriuos naudoja jų PSO, kad būtų užtikrintas balansas tarp elektros gamybos ir vartojimo. Tai turėtų padėti padidinti tiekimo saugumą, apriboti anglies dvideginio išmetimus ir sumažinti išlaidas vartotojams.

Antrasis sprendimas dėl metodikos, kuria sudaromas standartinių produktų, skirtų balansavimo pajėgumams atkurti dažnio atkūrimo ir pakaitos rezervus, sąrašas. Metodikoje pateikiamos taisyklės, pagal kurias bus efektyviai keičiamasi ir dalinamasi rezervais tarp ES šalių.

Trečiuoju sprendimu patvirtinta bendrai optimizuoto tarpzoninio pralaidumo paskirstymo metodika, kuria įtvirtintas algoritmas, pagal kurį bus nustatoma, kiek tarpzoninių perdavimo sistemos pajėgumų tarp ES šalių skirti prekybai kitos dienos rinkai, o kiek – balansavimo pajėgumų rinkai. Šio proceso metu operatorių gauti balansavimo pajėgumų pavidimai ir biržos operatorių iš rinkos dalyvių gauti elektros energijos pavidimai yra optimizuojami bendrame diena prieš elektros biržos skaičiavimo algoritme. Atitinkamai pagal optimizavimo rezultatus nustatoma, ar tarpzoninis pralaidumas bus skirtas balansavimo pajėgumų mainų rinkai, ar prekybos elektros energija *diena prieš* rinkoje. Tokiu būdu siekiama maksimalios naudos rinkai ir užtikrinti efektyvų bei optimalų perdavimo sistemos tarpzoninių pajėgumų paskirstymą.

ACER 2020-ųjų liepą taip pat paskelbė dar tris su balansavimo tinklų kodeksu susijusius sprendimus.

Pirmasis sprendimas susijęs su energijos balansavimo pavidimų aktyvavimo klasifikavimo metodika. Metodikoje pateikiamas visų galimų balansavimo mechanizmų aktyvavimo būdų, tokių kaip pakaitos ir dažnio atkūrimo rezervų aktyvavimas, balansavimo energijos pavidimų teikimas, aprašymas ir taisyklės. Minėtomis taisyklėmis įtvirtinami kriterijai, kategorijos bei tikslai, kada PSO aktyvuoja pakaitos ir dažnio atkūrimo rezervus. Šiomis taisyklėmis užtikrinamas aukštas balansavimo kainų skaidrumo lygis, kai visoje Europoje aktyvuojami balansavimo mechanizmai.

Antrasis sprendimas nustato PSO bendrųjų atsiskaitymo taisyklių metodiką visiems numatomiems energijos mainams. Šis sprendimas turėtų užtikrinti, kad PSO laikytųsi atsiskaitymo už disbalansą principų tarp balansavimo paslaugų teikėjų ir PSO.

Trečiuoju sprendimu patvirtinama metodika dėl atsiskaitymo už disbalansą taisyklių harmonizavimo. Atsiskaitymo už disbalansą taisyklės garantuoja rinkos dalyviams išlaidų, patiriamų vykdant balansavimo paslaugas, kompensavimą iš PSO. Jei sistemoje susidaro energijos perteklius, sistemą palaikantis rinkos dalyvis turėtų gauti kaštus kompensuojančią išmoką iš PSO. Naujoji metodika užtikrina nuoseklų atsiskaitymo už disbalansą taisyklių taikymą visose valstybėse narėse. Šių taisyklių taikymas užtikrins, kad visoje Europoje rinkos dalyviai būtų skatinami tiekti pirkimą ar parduotą elektrą rinkai, tuo pačiu didins skaidrumą. Tai didins bendrą elektros energijos sistemos efektyvumą galutinių vartotojų naudai.

VERT taip pat patvirtino AB „Litgrid“ kartu su kitais Baltijos šalių PSO parengtą prašymą iki 2025 m. atidėti Reglamento (ES) 2017/2195 nuostatų įsigaliojimą, kuriomis įtvirtinta, kad per trejus metus nuo Reglamento įsigaliojimo šalys narės turi pradėti taikyti 15 minučių atsiskaitymo už disbalansą laikotarpį. Šiuo metu taikomas 60 minučių atsiskaitymo už disbalansą laikotarpis.

VERT sprendimas reiškia, kad elektros rinkos dalyviai, teikiantys balansavimo paslaugas, taip pat turės ilgesnį laikotarpį pasiruošti taikyti šiuos Reglamento (ES) 2017/2195 reikalavimus. Esminės priežastys, lėmusios prašymo patvirtinimą:

- 15 minučių atsiskaitymas už disbalanso laikotarpį reikalauja didelių rinkos dalyvių investicijų (ypač IT infrastruktūros tobulinimui);
- iki 2021 metų rinkos dalyviams būtų labai sudėtinga įgyvendinti techninius bei prekybos pokyčius, reikalingus 15 minučių atsiskaitymui už disbalansą įgyvendinti;
- greitas pakeitimas į 15 minučių atsiskaitymą už disbalansą sumažintų rinkos likvidumą;
- rinkos dalyviams nustatytas laipsniškas 15 minučių atsiskaitymo už disbalansą laikotarpio reikalavimų įgyvendinimo terminas, kol Baltijos šalys bus sinchronizuotos su kontinentinės Europos tinklais.

Šiais metais VERT kartu su Baltijos pralaidumų skaičiavimo regiono reguliuotojais teikė pastabas PSO pateiktam pasiūlymui dėl Baltijos regiono tarpzoninio pralaidumo paskirstymo metodikos dėl balansavimo pajėgumų mainų. Visgi dėl šios metodikos patvirtinimo nebuvo pasiektas visų reguliuotojų susitarimas ir metodikos tvirtinimas buvo perduotas ACER. VERT informuoja, kad ACER dėl šios metodikos buvo paskelbęs viešąją konsultaciją, po kurios, įvertinęs rinkos dalyvių pastabas, priims sprendimą dėl jos tvirtinimo. Efektyvus tarpzoninio pralaidumo paskirstymas prisidės prie tarpvalstybinių balansavimo pajėgumų rinkos kūrimo. Ši metodika bus naudojama užtikrinti efektyvų ir skaidrų tarpvalstybinių pajėgumų paskirstymą balansavimo rinkai ir rezervų keitimuisi ar dalinimuisi.

3.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas

- 3.2.1. Didmeninė rinka
- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies n ir o punktai

Siekiant užtikrinti galimybę reguliuotojui įsitikinti ūkio subjektų sąnaudų pagrįstumu, priskiriant jas reguliuojamai veiklai, VERT teikiamas ūkio subjektų reguliuojamosios veiklos ataskaitas nuo 2019 m. auditoriai tikrina pagal VERT patvirtintą techninę užduotį, t. y. konkrečius reikalavimus. Techninė užduotis gali būti peržiūrima kasmet, koreguojant nustatytus reikalavimus, arba paliekama galioti esama. VERT 2020 m. paliko galioti reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninę užduotį, t. y. reguliuojamų įmonių veiklos ataskaitų patikrai (auditui) už 2020 m. taikomi tokie patys reikalavimai, kaip ir ankstesniais metais.

Siekiant palengvinti administracinę naštą, elektros ir gamtinių dujų SSO, aptarnaujantys mažiau kaip 100 tūkst. vartotojų, suskystintų naftos dujų (SND) veiklą vykdančios įmonės, taip pat elektros energetikos įmonės, pripažintos turinčiomis didelę įtaką rinkoje teikiant pakaitos rezervų paslaugą ir (ar) teikiančios izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugą, kurios kaina yra valstybės reguliuojama, ir atitinka kitas VERT numatytas sąlygas, gali pasirinkti, pagal kurią techninę užduotį atlikti 2020 m. reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikrą – pagal taikomą visoms reguliuojamoms įmonėms arba 2020 m. rugsėjo mėn. patvirtintą atskirą Elektros energetikos ir gamtinių dujų įmonių reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninę užduotį.

Elektros energetikos įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašas (2020-01-20)

Numatyti supaprastinti reguliavimo apskaitos sistemos reikalavimai elektros energetikos įmonėms, kurios pripažintos turinčiomis didelę įtaką rinkoje teikiant tretinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo paslaugą ir (ar) Elektros energetikos įstatymo nustatytais atvejais teikia reguliuojamąją izoliuoto elektros energijos sistemos darbo paslaugą ir kurių faktiškai gautos pajamos per paskutinius 3 metus iš minėtų paslaugų sudaro ne daugiau kaip 5 proc. visų 3 metų elektros energetikos įmonės vykdomų veiklų pajamų ir kurios neteikia kitos valstybės reguliuojamų kainų paslaugos.

Elektros energijos gamybos veiklos verslo vienetas papildytas dažnio išlaikymo, rezervų, dažnio atkūrimo rezervų, pakaitos rezervų, totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo, izoliuoto elektros energijos sistemos darbo paslaugomis.

Sąnaudų grupės papildytos reagentų nusierinimo ir gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomosios dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos sąnaudų grupėmis.

Ilgalaikio turto vertės pokytis, atsiradęs dėl nekilnojamojo turto vertinimo, nebus vertinamas skaičiuojant elektros energetikos įmonės reguliuojamos paslaugos turto bazę.

Atsižvelgiant į EEĮ pakeitimą, kuriuo garantinio tiekimo paslaugos užtikrinimą perėmė skirstomųjų tinklų operatorius (anksčiau užtikrino visuomeninis tiekėjas), elektros energijos garantinio tiekimo paslauga priskirta elektros energijos skirstymo veiklai.

Numatyta, kada beviltiškų skolų sąnaudos pripažįstamos paskirstytais sąnaudomis.

Elektros energetikos įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašas (2020-05-21)

Tais atvejais, kai vartotojai (elektros ir gamtinių dujų sektoriuje bei tinklų naudotojai, sistemos naudotojai), įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) skelbiamą nukentėjusių nuo COVID-19 sąrašą, bei buitiniai vartotojai negali padengti turimų įsipareigojimų energetikos, geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonėms už paslaugas, kurių kainas nustato valstybė, už šias paslaugas susidariusios beviltiškų skolų sąnaudos gali būti priskiriamos reguliuojamų kainų paslaugoms (produktams) ir atitinkamiems verslo vienetams (skolos turi būti susidariusios nuo karantino pradžios iki pabaigos ir du mėnesiai po jo, ir kai yra pagrindžiantys įrodymai, kad buvo imtasi visų teisėtų ir pagrįstų veiksmų skolai išieškoti).

Numatyta išimtis, kad trumpalaikių paskolų palūkanų sąnaudas, kurios reikalingos padengti apyvartinių lėšų trūkumą vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatytas priemones, galima priskirti reguliuojamų kainų paslaugoms (produktams) ir atitinkamiems verslo vienetams, kartu atsižvelgiant į vartotojų (elektros sektoriaus atveju, ir elektros energetikos įmonių, o gamtinių dujų sektoriaus atveju, ir sistemos naudotojų), įtrauktų į VMI sąrašą, kaip nukentėjusių nuo COVID-19 infekcijos, ir, elektros sektoriaus atveju, visuomeninio tiekėjo mokestinių prievolių atidėjimą laikotarpiu nuo karantino pradžios iki pabaigos. Paskirstytais palūkanų sąnaudomis pripažįstamos tiek jau sudarytų paskolų, tiek naujų, karantino laikotarpiu sudarytų trumpalaikių (iki vienerių metų) paskolų, skirtų subalansuoti reguliuojamų sektorių įmonių finansinius srautus karantino laikotarpiu ir du mėnesius po jo, palūkanų sąnaudos.

Elektros energetikos sektoriuje VERT taiko reguliavimą 11 ūkio subjektų atžvilgiu: nustatomos (koreguojamos) viršutinės kainų ribos, reguliuojama veiklos apskaita ir sąnaudų atskyrimas, siekiant išvengti veiklų kryžminio subsidijavimo.

Atsižvelgiant į elektros energijos rezervinės galios rinkos tyrimo rezultatus ir tretinio galios rezervo paslaugos poreikį, gali būti reguliuojamos AB „Panevėžio energija“, AB „Orlen Lietuva“, UAB Kauno termofikacijos elektrinė.

2020 m. VERT koregavo kainų viršutinės ribas 6 infrastruktūrinėms ir 1 tiekimo įmonei – nustatytos kainų viršutinės ribos naujam reguliavimo periodui. PSO AB „Litgrid“ ir SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ reguliavimo periodas pratęstas vieneriems metams.

VERT nustatė didelę įtaką rezervinės galios rinkoje turinčio asmens AB „Ignitis gamyba“ ir didelę įtaką rezervinės galios rinkoje turinčių asmenų, esant numatytiems atvejams pagal atliktą elektros energijos rezervinės galios tyrimą, AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“, UAB Kauno termofikacijos elektrinės rezervinės galios užtikrinimo paslaugų kainų viršutinės ribas.

PSO AB „Litgrid“ informavus, kad izoliuoto elektros energetikos sistemos darbui užtikrinti būtinas visų Lietuvos Respublikoje veikiančių ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugos reikalavimus atitinkančių elektrinių prieinamumas, t. y. AB „Ignitis gamyba“, AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“, AB „Achema“ bei UAB Kauno termofikacijos elektrinės įrenginiai, VERT nustatė minėtų įmonių izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugos kainų viršutinės ribas 2021 metams.

Vadovaudamasi EEJ nuostatomis VERT nuolat stebi ir kontroliuoja, kaip elektros energijos rinkos dalyviai laikosi EEJ ir kituose teisės aktuose nustatytų skaidrumo, nediskriminavimo ir konkurencijos elektros energetikos sektoriuje reikalavimų, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos ar veiklos, kuriai reikalingas leidimas, elektros energetikos sektoriuje sąlygų ir reikalavimų, kaip saugomos ir ginamos vartotojų teisės ir teisėti interesai, įskaitant vartotojams teikiamos informacijos patikimumą. Ūkio subjektai, veikiantys didmeninėje elektros energijos rinkoje, privalo skelbti atskiruose teisės aktuose numatytą informaciją viešai. VERT, vadovaudamasi patvirtintu viešai skelbtinos informacijos aprašu, VERT interneto svetainėje skelbia elektros energetikos sektoriaus ūkio subjektų viešai skelbiamos informacijos sąrašą⁸ (toliau – Sąrašas). Taip pat VERT, vadovaudamasi minėtu aprašu, kiekvienais metais tikrina, kaip ūkio subjektai skelbia Sąraše nurodytą informaciją viešai. Nustačiusi viešai skelbiamos informacijos trūkumus, VERT rengia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams. Vadovaujantis Energetikos įstatymo nuostatomis šios rekomendacijos skelbiamos ne rečiau kaip kartą per 5 metus ir teikiamos Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai.

Siekdama atlikti rinkos stebėseną VERT, vadovaudamasi patvirtintomis Energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo įmonių informacijos teikimo taisyklėmis, renka informaciją iš ūkio subjektų, kuriems reikalingos licencijos, leidimai, atestatai ir (ar) kurioms taikomos valstybės reguliuojamos kainos. Ūkio subjektų pateiktos informacijos pagrindu, siekdama didinti rinkos dalyvių informuotumą bei užtikrinti, kad rinkos dalyviai disponuotų patikima informacija, VERT reguliariai rengia pusmetines elektros energijos rinkos stebėsenos ataskaitas ir skelbia VERT interneto svetainėje⁹.

Skaidrumo lygis, susijęs su didmeninėmis kainomis, stebimas vadovaujantis REMIT nuostatomis. Papildomai VERT, vadovaudamasi VERT patvirtintomis Prekybos elektros energija ir gamtinėmis dujomis priežiūros taisyklėmis¹⁰, yra nustačiusi ribas dėl informacijos, kuri laikoma viešai neatskleista informacija, atskleidimo.

Prekybos elektros energijos rinkoje priežiūra atliekama analizuojant rinkos dalyvių elgseną, tai yra sandorių, įskaitant nurodymų prekiauti pateikimą, sandorių sudarymo sąlygas, rinkos dalyvių paaiškinimus ir kitas aplinkybes, siekiant užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama didmeninėmis elektros energijos rinkomis. VERT kartu su ACER, įgyvendindama 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos

⁸ <https://www.regula.lt/elektra/Puslapiai/elektros-energetikos-sektoriaus-ukio-subjektu-viesai-skelbiamos-informacijos-sarasas.aspx>

⁹ <https://www.vert.lt/elektra/Puslapiai/elektros-rinkos-apzvalga/rinkos-stebesena.aspx>

¹⁰ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fbc3b880c84711e69dec860c1f4a5372/asr>

rinkos vientisumo ir skaidrumo (REMIT), **vykdė nuolatinę didmeninės elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų priežiūrą**, viešai neatskleistos informacijos atskleidimo platformose¹¹ skelbiamos informacijos analizę Lietuvos prekybos zonoje (dujų ir elektros sektoriuje nustatyti 12 netinkamai / netiksliai paskelbtų skubių rinkos pranešimų (UMM)).

VERT 2020 m. taip pat **vykdė rinkos dalyvių registraciją** (užregistruota 10 rinkos dalyvių), dvišalių sutarčių dėl didmeninių energetikos produktų vertinimą ir atitiktį REMIT reikalavimams, rinkos dalyvių biržose teiktų pavedimų ir sudarytų sandorių stebėseną.

VERT, siekdama sudaryti prielaidas susiformuoti veiksmingai konkurencijai elektros energetikos rinkose bei užkirsti kelią asmenims piktnaudžiauti didele įtaka elektros energetikos rinkose, vadovaudamasi Rinkų tyrimo taisyklėmis, atlieka rinkos tyrimus. Atitinkamai, VERT savo interneto svetainėje nuolat skelbia ir atnaujina rinkų tyrimų ataskaitas, išskyrus informaciją, kuri laikoma konfidencialia, ir galutinius sprendimus dėl rinkos tyrimo rezultatų ar jų dalis be konfidencialios informacijos. Pažymėta, kad 2020 metais nebuvo atliktų rinkos tyrimų.

Paminėtina, kad ne rečiau kaip kartą per pusmetį vyksta Nacionalinio bendros Baltijos elektros rinkos plėtros komiteto susitikimai, kuriuose dalyvauja valstybinių institucijų, rinkos dalyvių ir susijusių asociacijų atstovai. Juose keičiamasi aktualia informacija ir sprendžiami probleminiai klausimai, aiškinantis priežastis, bei numatoma, kokių žingsnių reikia imtis, siekiant efektyvaus elektros rinkos veikimo ir plėtros.

VERT aktyviai dalyvauja kuriant bendrą regioninę elektros energijos rinką, įskaitant ir įvairių bendrų teisės aktų kūrimą bei įgyvendinimą.

Ženklią įtaką konkurencijos skatinimui ir rinkos funkcionavimui turėtų turėti taisyklių harmonizavimas tarp skirtingų ES šalių. Atitinkamos įgyvendintos priemonės susijusios su tinklų kodeksų įgyvendinimu nurodytos ankstesniame skyriuje – „Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas“.

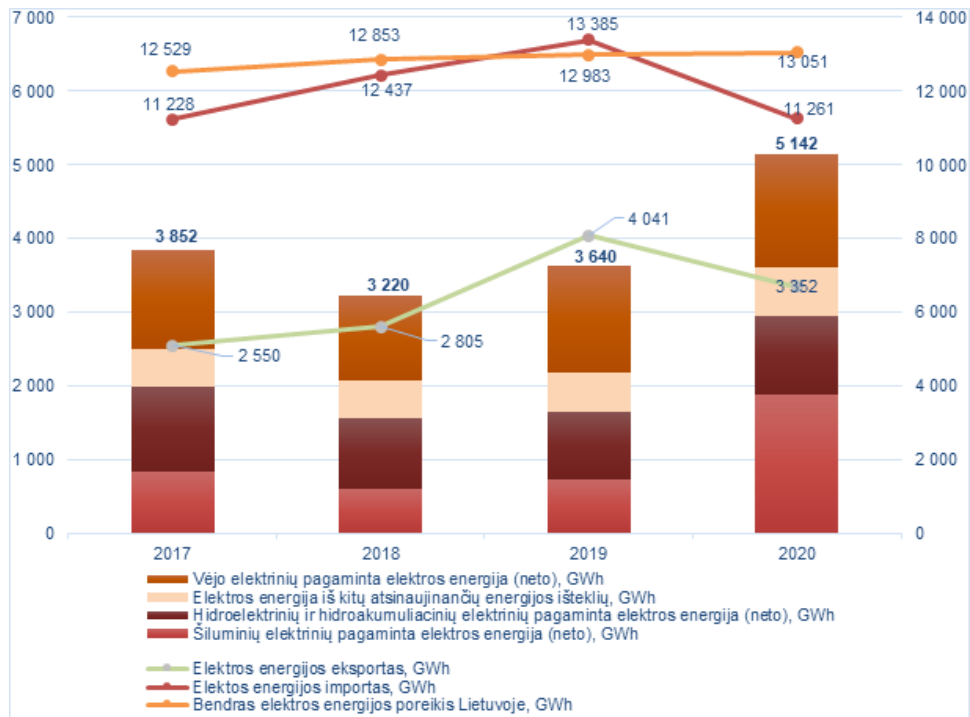
VERT, kaip ir ankstesniais metais, siekdama skaidrumo, rinkos dalyvių ir vartotojų informuotumo didinimo, savo interneto svetainėje skelbė visą su savo veikla susijusią informaciją: naujienas, įvairius išaiškinimus, statistinę informaciją, informaciją apie vykstančius susitikimus, viešų posėdžių medžiagą ir pan.

Informacija apie bendrą šalies elektros energijos poreikį, šalyje pagamintą elektros energijos kiekį (neto), importuojamą ir eksportuojamą elektros energijos kiekį pateikiama 10 paveiksle žemiau.

---

¹¹ <https://umm.nordpoolgroup.com/#/messages?publicationDate=lastweek&eventDate=nextyear>
<https://umm.getbaltic.com/public-umm>

10 pav. Elektros energijos gamyba, importas, eksportas ir bendras šalies elektros energijos poreikis 2017–2020 m.

Šaltinis – VERT.

2020 m. elektros energijos kaina Lietuvos rinkoje sudarė 34,02 EUR/MWh. Importuota 86,3 proc. bendro elektros energijos poreikio šalyje. Detalesnę informaciją galima rasti www.nordpoolgroup.com.

Elektros energijos biržoje elektros energijos pardavimus 2020 m. vykdė 10 tiekėjų, o pirkimus vykdė 15 tiekėjų.

2020 m. didmeninėje elektros energijos rinkoje buvo 4 pagrindiniai tiekėjai: AB „INTER RAO Lietuva“, UAB „Energijos kodas“, AJ POWER ir UAB „Scener“. Daugiau nei 80 proc. visų elektros energijos pardavimų elektros biržoje 2020 m. sudarė AB „INTER RAO Lietuva“ parduotas elektros energijos kiekis. Vertinant bendrą AB „INTER RAO Lietuva“, UAB „Energijos kodas“, AJ POWER ir UAB „Scener“ rezultata, jis viršijo 98 proc. visų elektros energijos pardavimų elektros biržoje 2020 m.

11 pav. Elektros pardavimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal įmones, proc., 2018–2020 m.

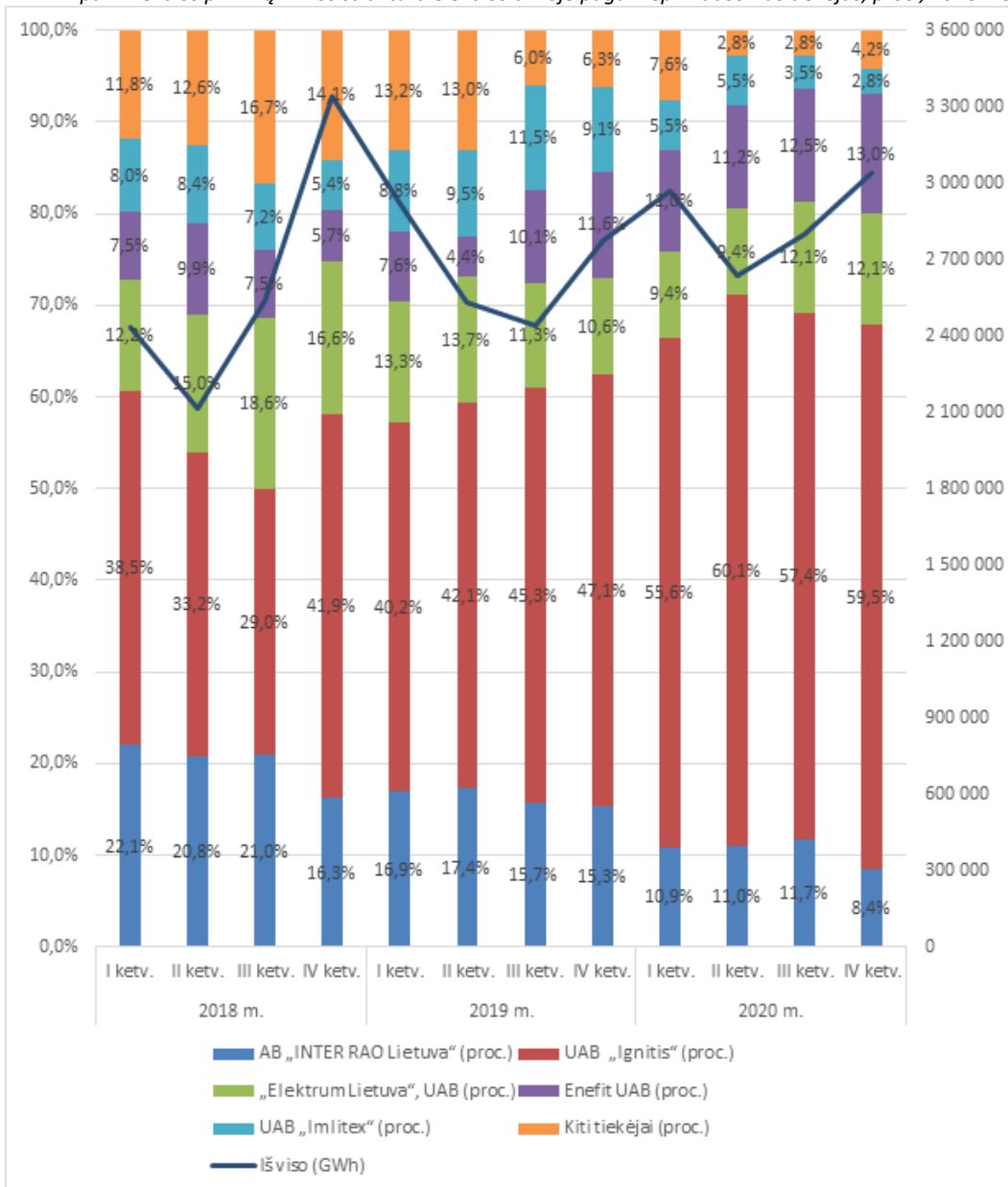

Šaltinis – VERT.

2020 m. daugiau nei 58 proc. visų nepriklausomų tiekėjų elektros energijos pirkimų elektros biržoje sudarė UAB „Ignitis“¹² pirkimai.

¹² Energijos tiekimas UAB buvo sujungtas su UAB „Lietuvos energijos tiekimas“. 2019 m. ši bendrovė pakeitė pavadinimą į UAB „Ignitis“

12 pav. Elektros pirkimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal nepriklausomus tiekėjus, proc., 2018–2020 m.

Šaltinis – VERT.

3.2.2. Mažmeninė rinka

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo efektyvumo ir konkurencijos priežiūra
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Rinkos atvėrimas ir konkurencija

Mažmeninė rinka iš esmės analogiškai stebima ir kontroliuojama tokiais pat principais, kurie numatyti 3.2.1 skyriuje.

- Nuo 2013 m. visi komerciniai vartotojai atsiskaito už elektros energiją rinkos kainomis, o, esant reikalui, šiems vartotojams garantinis tiekimas užtikrinamas ne ilgiau kaip 6 mėnesius. Buitiniai vartotojai taip pat turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus.

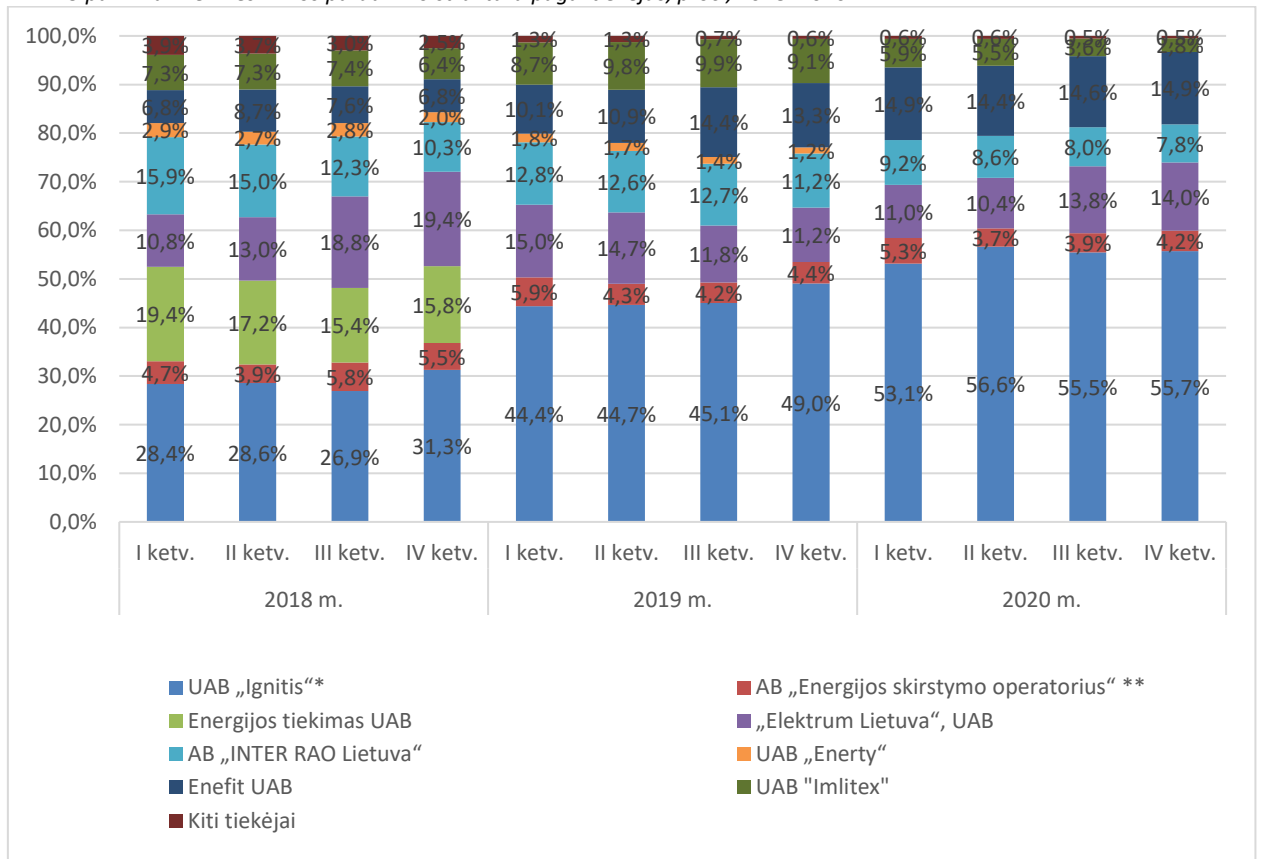
Šalyje 2020 m., palyginti su 2019 m., augo vartotojų skaičius nuo 1 754 464 iki 1 799 025 vartotojų, iš kurių 162 620 – nebutiniai. Per 2020 m. nebutinių vartotojų, perkančių elektros energiją visuomeninėmis kainomis, suvartojimas neženkiai mažėjo nuo 0,097 TWh iki 0,095 TWh. Buitinių vartotojų, perkančių elektros energiją visuomeninėmis kainomis, per 2020 m. suvartojimas sudarė 2,9 TWh ir buvo didesnis, palyginti su 2019 m. (2,79 TWh). Atsižvelgus į 2020 m. prasidėjusį buitinių vartotojų elektros rinkos liberalizavimo proceso I etapą, kurio metu gyventojai, vartojantys daugiau nei 5 000 kW per metus, turėjo pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją, buitinių vartotojų, pirkusių elektros energiją rinkoje sutartinėmis kainomis, 2020 m., palyginti su praėjusiais metais, išaugo nuo 47 iki 209 489. 2020 m. dėl neapmokėtos skolos AB „Energijos skirstymo operatorius“ I–IV ketvirčiais nutraukė elektros energijos pasiuntimą 2 425 klientams, iš jų 2 364 buitiniai vartotojai. Elektros energijos nutraukimas dėl skolų vykdomas bet kuriuo metų laiku. Elektros energijos nutraukimas nevykdomas:

- *maksimaliai paros oro temperatūrai esant žemesnei nei minus 15 (penkiolika) laipsnių Celsijaus;*
- *maksimaliai paros oro temperatūrai esant aukštesnei nei plus 30 (trisdešimt) laipsnių Celsijaus;*
- *penktadieniais, šeštadieniais, sekmadieniais, švenčių ir prieššventinėmis dienomis.*

4 didžiausi nepriklausomi elektros energijos tiekėjai nepriklausomo tiekimo mažmeninėje rinkoje: UAB „Ignitis“, UAB „Elektrum Lietuva“, AB „INTER RAO Lietuva“, Enefit UAB. Jų dalis mažmeninėje rinkoje sudarė 90,7 proc. pagal elektros energijos kiekį. Tarp didžiausių nepriklausomų elektros energijos tiekėjų 2020 m., palyginti su 2019 m., daugiausia augo Enefit UAB užimamos rinkos dalis.

Mažmeninės tiekimo rinkos struktūroje UAB „Ignitis“ rinkos dalis 2020 m. sudarė daugiau nei 50 proc. visų elektros energijos pardavimų rinkoje. Ši įmonė 2018 m. pabaigoje vietoj UAB „Energijos skirstymo operatorius“ pradėjo vykdyti visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklą. 2019 m. UAB „Lietuvos energijos tiekimas“ susijungus su Energijos tiekimas UAB ir pakeitus įmonės pavadinimą į UAB „Ignitis“, ši įmonė vykdo ir nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą. AB „Energijos skirstymo operatorius“ elektros energijos pardavimų dalis mažmeninėje rinkoje mažėjo, lyginant su 2019 m., ir sudarė 4,3 proc. Šios įmonės pardavimų mažmeninėje rinkoje mažėjimą lėmė tai, kad ji nuo 2018 m. trečio ketvirčio nebevykdo visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklos, t. y. ši bendrovė teikia elektros energijos garantinio tiekimo paslaugą. Kiti rinkos dalyviai išlaikė panašias rinkos pozicijas kaip ir 2019 m.

13 pav. Mažmeninės rinkos pardavimo struktūra pagal tiekėjus, proc., 2018–2020 m.

* Visuomeninis elektros energijos tiekimas. Iki 2018 m. spalio 1 d. visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklą vykdė AB „Energijos skirstymo operatorius“. UAB „Ignitis“ 2020 m. vykdo visuomeninį elektros energijos tiekimą ir nepriklausomą elektros energijos tiekimą.

** Garantinis elektros energijos tiekimas.

Šaltinis – VERT.

2021 m. vidutinė elektros energijos kaina Lietuvos rinkoje lygi 4,083 ct/kWh. Visuomeninio tiekėjo vidutinė metinė mažmeninė kaina tipiniam buitiniam vartotojui – 4,90 ct/kWh (elektros energijos įsigijimas ir visuomeninio tiekimo marža), o pasinaudojimo elektros tinklais arba persiuntimo paslaugos kaina – 5,41 ct/kWh.

2021 m. visuomeninė elektros energijos kaina buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, lygi 8,406 ct/kWh (be PVM), arba 0,380 ct/kWh (4,73 proc.) didesnė nei 2020 m. II pusm., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 11,393 ct/kWh (be PVM), arba 0,492 ct/kWh (4,51 proc.) didesnė nei 2020 m. II pusm.

Elektros energijos kainos, jų taikymas, palyginimas su kitose šalyse taikomomis kainomis bei kita susijusi informacija skelbiama VERT interneto svetainėje www.vert.lt. SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ kainos ir tarifų planai yra skelbiami interneto tinklalapyje www.eso.lt, platinami AB „Energijos skirstymo operatorius“ klientų aptarnavimo centruose, taip pat vartotojai apie naujas kainas ir tarifų planus individualiai informuojami per savitarnos svetainę, o pateikusiaiji savo kontaktinius duomenis – SMS žinutėmis arba elektroniniais laiškais. AB „Energijos skirstymo operatorius“ klientus apie taikomus tarifų planus ir jų taikymo sąlygas informuoja ir klientų aptarnavimo telefonu 1852. UAB „Ignitis“ visuomeninės elektros energijos kainos bei tarifai ir jų taikymo tvarka skelbiami interneto tinklalapyje www.ignitis.lt, lankstinukai su kainomis platinami UAB „Ignitis“ klientų aptarnavimo centruose, taip pat vartotojai apie naujas kainas ir tarifų planus individualiai informuojami per savitarnos svetainę, o pateikusiaiji savo kontaktinius duomenis – SMS žinutėmis arba elektroniniais laiškais. UAB „Ignitis“ klientus apie taikomus tarifų planus ir jų taikymo sąlygas taip pat informuoja klientų aptarnavimo telefonu 1802.

Rinkos atvėrimo ir efektyvumo klausimais daugiau duomenų pateikta CEER duomenų bazėje.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Kainos buitiniams vartotojams

VERT 2020 m. pakeitė Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodiką, kurioje numatė, kad apskaičiuojant ir (ar) koreguojant visuomeninio tiekimo paslaugos kainas bus įvertinama elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimo įtaka atitinkamais metais, t. y. numatyta, kad skirtumui, susidariusiam tarp visuomeninio tiekėjo faktiškai surinktų lėšų ir pagrįstų sąnaudų (įskaitant ir pinigų kainą), kompensuoti, bus apskaičiuojama papildoma (atskira) dedamoji prie skirstymo paslaugos.

Buitiniai vartotojai, kaip ir komerciniai vartotojai, turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus. Buitiniams vartotojams, nepasirinkusiems nepriklausomo elektros energijos tiekėjo, bei pažeidžiamiems vartotojams elektros energiją visuomenine elektros energijos kaina tiekia licencijoje nustatytoje teritorijoje veikiantis visuomeninis tiekėjas.

Lyginant su praėjusiais metais vidutinis metinis vieno buitinio vartotojo suvartojimas padidėjo nuo 1 844 kWh iki 1 859 kWh.

Nuo 2018 m. spalio 1 d. visuomeninio tiekimo veiklos vykdymą iš AB „Energijos skirstymo operatorius“ perėmė UAB „Lietuvos energijos tiekimas“. Ši bendrovė 2019 m. pakeitė pavadinimą į UAB „Ignitis“. UAB „Ignitis“ vykdo tiek visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklą, tiek nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą. Ši bendrovė 2020 m. patiekė 99,8 proc. viso buitinių vartotojų suvartoto elektros energijos kiekio, iš jų 99,0 proc. visuomenine elektros energijos kaina. 2020 m. kaip ir 2019 m. elektros energijos visuomeninio tiekimo dalis mažmeninėje rinkoje išliko panaši – apie trečdaliį viso suvartojimo.

Pagal EEĮ nuostatas elektros energijos vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie PSO valdomų elektros tinklų, garantinį elektros energijos tiekimą užtikrina SSO, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, o elektros energijos vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie SSO valdomų elektros tinklų, garantinį elektros energijos tiekimą užtikrina SSO. Garantinio tiekėjo paslaugomis 2020 m. naudojami 92 600 vartotojai (2019 m. 50 189 vartotojai).

Visuomeninės elektros energijos tiekimo kainos viršutinė riba: UAB „Ignitis“ parduoda elektros energiją vartotojams, atsiskaitantiems visuomeniniais tarifais, todėl VERT, skaičiuodama visuomeninę elektros energijos tiekimo kainos viršutinę ribą, vertino parduotos energijos kiekį buitiniams vartotojams, suvartojantiems elektros energijos mažiau nei 5000 kWh per metus ir nepasirinkusiems nepriklausomo tiekėjo – 2021 m. nustatyta 0,397 ct/kWh visuomeninio elektros energijos tiekimo paslaugos kainos viršutinė riba. Palyginus su 2020 m. (0,370 ct/kWh), ji yra 0,027 ct/kWh didesnė. Esminę įtaką viršutinės ribos augimui 2021 m., palyginus su 2020 m., turėjo prognozuojamo patiekti reguliuojamiems buitiniams vartotojams elektros energijos kiekio mažėjimas dėl elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimo buitinių vartotojų segmente bei augantis gaminančių vartotojų skaičius, kurie patys pasigamina elektros energiją savo poreikiams, todėl atitinkamai mažėja visuomeninio elektros energijos tiekėjo patiekiamos energijos kiekis.

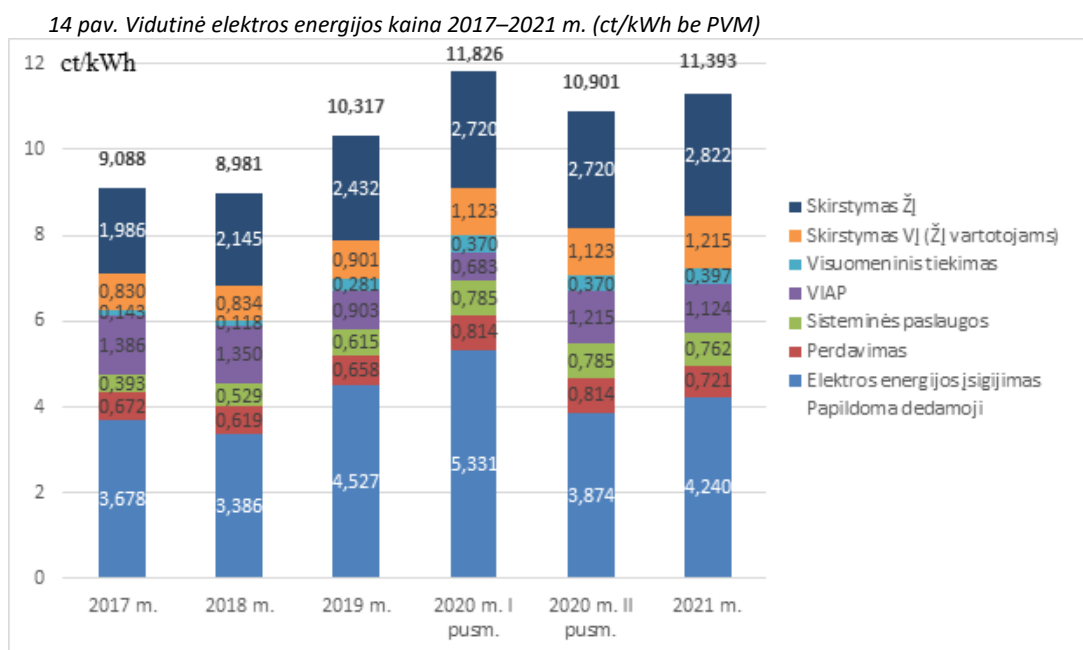
Buitiniai vartotojai už elektros energiją atsiskaito visuomeniniais tarifais, kuriuos nustato VERT. Galutiniam vartotojui elektros energijos kaina susideda iš:

- įsigijimo kainos;
- viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos;
- sisteminių paslaugų kainos;

- pardavimo paslaugos kainos;
- skirstymo paslaugos vidutinės ir žemos įtampos tinklais kainos;
- tiekimo kainos;
- papildomos dedamosios.

VERT, nustačiusi visas elektros energijos kainas dedamąsias, 2020 m. patvirtino 2021 m. visuomeninę elektros energijos kainą buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, – 8,406 ct/kWh (be PVM), arba 0,380 ct/kWh (4,73 proc.) didesnę nei 2020 m. II pusm., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 11,393 ct/kWh (be PVM), arba 0,492 ct/kWh (4,51 proc.) didesnę nei 2020 m. II pusm. Visuomeninės elektros energijos kainos viršutinė riba vidutinės ir žemos įtampos tinkluose didėja apie 4,7 proc. Šį pokytį iš esmės lėmė dedamųjų – skirstymo paslaugos ir visuomeninio tiekimo paslaugos kainų viršutinių ribų bei visuomeninio tiekimo elektros energijos įsigijimo kainos padidėjimas, ir tam daugiausia įtakos turėjo prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos augimas bei planuojamo paskirstyti ir patiekti elektros energijos kiekio sumažėjimas. Taip pat naujai nustatoma papildoma dedamoji prie skirstymo kainos.

UAB „Ignitis“ parduoda elektros energiją vartotojams, atsiskaitantiems visuomeniniais tarifais, todėl VERT, skaičiuodama visuomeninę elektros energijos tiekimo kainos viršutinę ribą, vertino parduotos energijos kiekį. Atsižvelgdama į tai, VERT nustatė visuomeninio elektros energijos tiekimo paslaugos kainos viršutinę ribą 2020 m. 0,370 ct/kWh. Palyginus su 2019 m. (0,281 ct/kWh), ji yra 0,089 ct/kWh didesnė. Esminę įtaką tam turėjo teisės aktų pasikeitimai 2019 m., susiję su visuomeninio tiekimo veiklai priskirtino apyvartinio kapitalo poreikio apskaičiavimu, operacinių sąnaudų skirtumo ir papildomų operacinių sąnaudų įvertinimas bei planuojamo paskirstyti elektros energijos kiekio sumažėjimas. 2019 m. patvirtino 2020 m. visuomeninę elektros energijos kainą buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, – 8,951 ct/kWh (be PVM), arba 1,191 ct/kWh (15,35 proc.) didesnę nei 2019 m., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 11,826 ct/kWh (be PVM), arba 1,509 ct/kWh (14,63 proc.) didesnę nei 2019 m. Visuomeninės elektros energijos kainos viršutinė riba vidutinės ir žemos įtampos tinkluose didėja apie 15 proc. Šį pokytį iš esmės lėmė prognozuojama didesnė elektros energijos įsigijimo kaina bei kitų visuomeninės kainos viršutinės ribos dedamųjų pokytis.

Šaltinis – VERT.

VERT 2020 m. patvirtino naudojimosi jungiamosiomis linijomis (toliau – NJL) kainą, taikomą 2021 m., kuri siekia 5,76 Eur/MWh, t. y. 1,96 proc. mažesnė nei 2020 m. (5,87 Eur/MWh). Aktuali informacija apie NJL kainą skelbiama VERT interneto svetainėje www.vert.lt (anglų k.), skiltyje „Regarding price of the service of access to interconnection lines“¹³.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išankstinio apmokėjimo sistema

Išankstinio apmokėjimo sistema taikoma tokioms didžiausio SSO teikiamoms paslaugoms:

- *Atjungimo-pajungimo kliento prašymu;*
- *Atjungimo-pajungimo apmokėjus skolą;*
- *Varžų matavimo paslaugos;*
- *Išmaniosios apskaitos įrengimo paslaugos;*
- *Kitos.*

Vartotojų, perkančių elektros energiją iš visuomeninio elektros energijos tiekėjo, išankstinio apmokėjimo sistema taikoma lentelėje nurodytoms paslaugoms.

7 lentelė. Visuomeninio elektros energijos tiekėjo paslaugos, kurioms taikoma išankstinio apmokėjimo sistema

Paslaugų grupė	Paslaugos paaiškinimas/komentarai
Atlyginimas už antstolio veiksmus	Taikoma klientams, kurių skolos išieškojimas perduotas antstoliams.
Atlyginimas už notarinius veiksmus	Taikoma klientams už vykdomųjų dokumentų dėl nesumokėtų vekselių patvirtinimą pas notarą
Avansinis mokėjimas už sunaudotą elektros energiją	Taikoma klientų prašymu, kai klientas nori sumokėti už elektros energiją anksčiau nei teikiama einamoji sąskaita, nurodydamas kWh kiekį. Dažniausiai naudoja biudžetinės įstaigos kalendorinių metų pabaigoje.
Bauda už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą	Paslauga nė karto nebuvo suteikta.
Teismo ieškinio administravimo mokestis (advokato paslaugos, komisinis mokestis už mokėjimo pavedimą ir žyminio mokesčio pavedimo patvirtinimą, kitos išlaidos)	Taikoma klientams, kurių skola buvo perduota teismui, buvo atliekamas teisminis skolos išieškojimas.
Už teismo priteistas palūkanas	Atvejai, kai teismas priteisia papildomas palūkanas.
Žyminis mokestis	Taikoma klientams, kurių skola buvo perduota teismui.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Dinaminės kainos sutartys

2020 m. su buitinais vartotojais buvo sudaryta apie 1100 dinaminės kainos sutarčių. Prasidėjus aktyviam buitinių vartotojų elektros energijos rinkos liberalizavimui ir pradėjus diegti išmaniuosius skaitiklius, vartotojai pradėjo rinktis dinaminės kainos sutartis (2019 m. dinaminės kainos sutarčių nebuvo sudaryta). Vartotojams, turintiems išmaniuosius skaitiklius, SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ siūlo elektros energijos tarifų planą „Išmanusis“, kuriame taikomi laiko intervalai: nakties, ryto, dienos energijos dedamoji bei vakaro energijos dedamosios. Šeštadienio, sekmadienio ir švenčių dienų laiko intervalai skaidomi į atitinkamus Nakties ir Dienos energijos dedamųjų laiko intervalus.

¹³ <https://www.vert.lt/en/Pages/regarding-price-of-the-service-of-access-to-interconnection-lines.aspx>

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išmaniųjų skaitiklių naudojimas

Lietuvoje 2020 m. pabaigoje buvo įdiegti 52 147 išmanieji skaitikliai. Per 2020 m. buitiniams vartotojams buvo įdiegti 7969 išmanieji skaitikliai.

2019 m. rugsėjo mėn. VERT, išsamiai įvertinusi SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ pateiktą išmaniosios elektros energijos apskaitos diegimo Lietuvoje 2020–2023 m. projektą, priėmė sprendimą jį derinti.

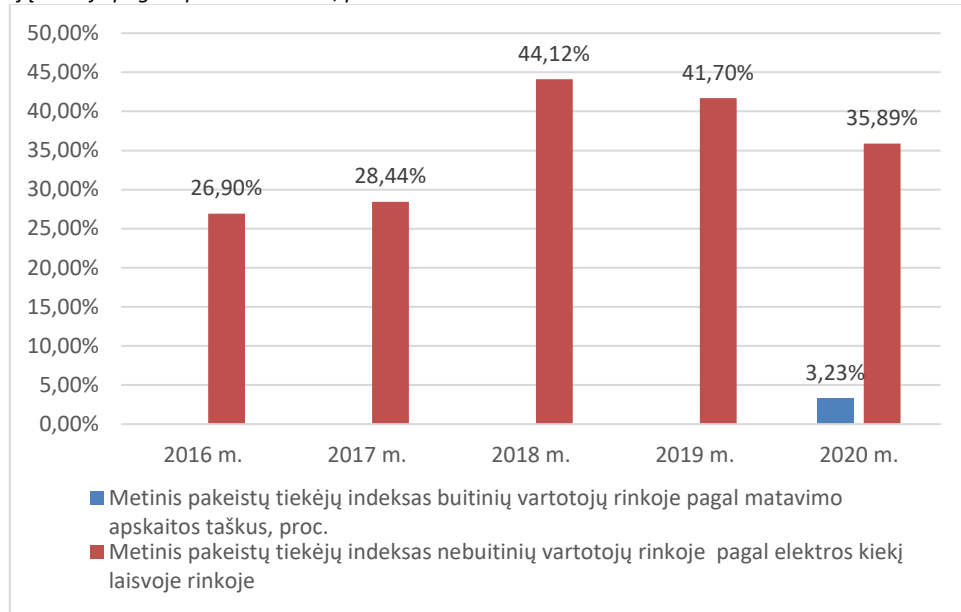
SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ masiškai išmaniuosius elektros energijos apskaitos prietaisus planuoja pradėti diegti 2021 metų II pusmetį (100 proc. komerciniams vartotojams ir 54 proc. buitiniams vartotojams, suvartojantiems daugiau kaip 1000 kWh / metus). VERT atliks nuotolinę projekto vykdymo stebėseną, t. y. VERT įpareigojo AB „Energijos skirstymo operatorius“ iki 2021 m. gruodžio 31 d. sukurti stebėsenos sistemą ir gauti VERT pritarimą šiai sistemai. 2022 m. ir 2023 m. (ne vėliau kaip iki liepos 1 d.) AB „Energijos skirstymo operatorius“ turės pateikti VERT projekto įgyvendinimo ataskaitas ir pagrindžiančius dokumentus, siekiant įsitikinti, kad sukurtos naudos atitinka VERT suderinto investicijų projektų finansinius ir ekonominius rodiklius. Vėlesniais laikotarpiais ataskaitos bus teikiamos du kartus per reguliavimo periodą.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos tiekėjo keitimo indeksas

2020 m. gegužę priėmus EEJ pataisas ir prasidėjus buitinių vartotojų elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimui kaip buvo nurodyta anksčiau, buitiniai vartotojai, kaip ir komerciniai vartotojai, taip pat turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus. Nors buitiniai vartotojai iki 2019 m. nebuvo linkę keisti tiekėjo (nuo 2016 m. iki 2019 m. stebimas nulinis išorinis metinis pakeistų tiekėjų indeksas buitinių vartotojų rinkoje pagal matavimo apskaitos taškus), 2020 m. gegužę priėmus EEJ pataisas ir prasidėjus buitinių vartotojų elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimui matomas žymus pokytis keičiant elektros energijos tiekėją. Iki 2020 m. gruodžio 30 d. nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko 89 proc. (87 208 vartotojai) į I etapą patekusių vartotojų, o iš viso nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko – 224 440 vartotojų (iš viso I-III etapų vartotojų yra virš 1,642 mln.). Iš viso nepriklausomą elektros energijos tiekėją iki 2021 m. gegužės 10 d. pasirinko 274 588 vartotojų (iš viso I-III etapų vartotojų yra virš 1,642 mln.).

Paveiksle pateikiamas metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį ir buitinių vartotojų rinkoje pagal matavimo apskaitos taškų skaičių. 2020 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje sudarė 36,89 proc., o buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškų kiekį sudarė 3,23 proc. 2020 m. lyginant su 2019 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje neženkliai mažėjo, o buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškų skaičių padidėjo iki 3,23 proc.

15 pav. 2016–2020 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje ir buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškus, proc.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Mokesčiai už techninės priežiūros paslaugas

VERT vertina elektros energijos perdavimo ir pagrindinio SSO (AB „Litgrid“ ir AB „Energijos skirstymo operatorius“), mažųjų SSO (AB „Achema“, AB „Akmenės cementas“, AB „Lifosa“, UAB „Dainavos elektra“) pagal metines reguliuojamosios veiklos ataskaitas remonto, techninės priežiūros ir eksploatavimo, personalo, administracines ir kitas sąnaudas. Ekonomiškai pagrįstos elektros energijos perdavimo veiklos ir elektros energijos skirstymo veiklos techninės priežiūros sąnaudos įtraukiamos nustatant PSO perdavimo paslaugos kainos viršutinę ribą bei SSO skirstymo paslaugų vidutinės ir žemos įtampos tinklais kainų viršutinės ribas.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos kainos buitiniams vartotojams ir didmeninės elektros energijos kainos ryšys

Vadovaujantis VERT patvirtinta Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodika viena iš visuomeninės elektros energijos kainos dedamųjų yra elektros energijos įsigijimo kaina, kurią sudaro prognozuojama elektros energijos rinkos kaina, nustatoma VERT vadovaujantis patvirtinta Prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos ir atskaitinės kainos nustatymo metodika, ir kitos su elektros energijos įsigijimu susijusios sąnaudos, kaip pavyzdžiui elektros energijos biržos mokesčiai, elektros energijos balansavimo kaštai ir elektros energijos įsigijimo prognozuotų ir faktinių sąnaudų dalies korekcija.

Pažymėtina, kad VERT, vadovaudamasi Prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos ir atskaitinės kainos nustatymo metodika, nustato prognozuojamą elektros energijos rinkos kainą ateinantiems arba perskaičiuoja einamiesiems kalendoriniams metams, kaip svartinį vidurkį įvertinusi:

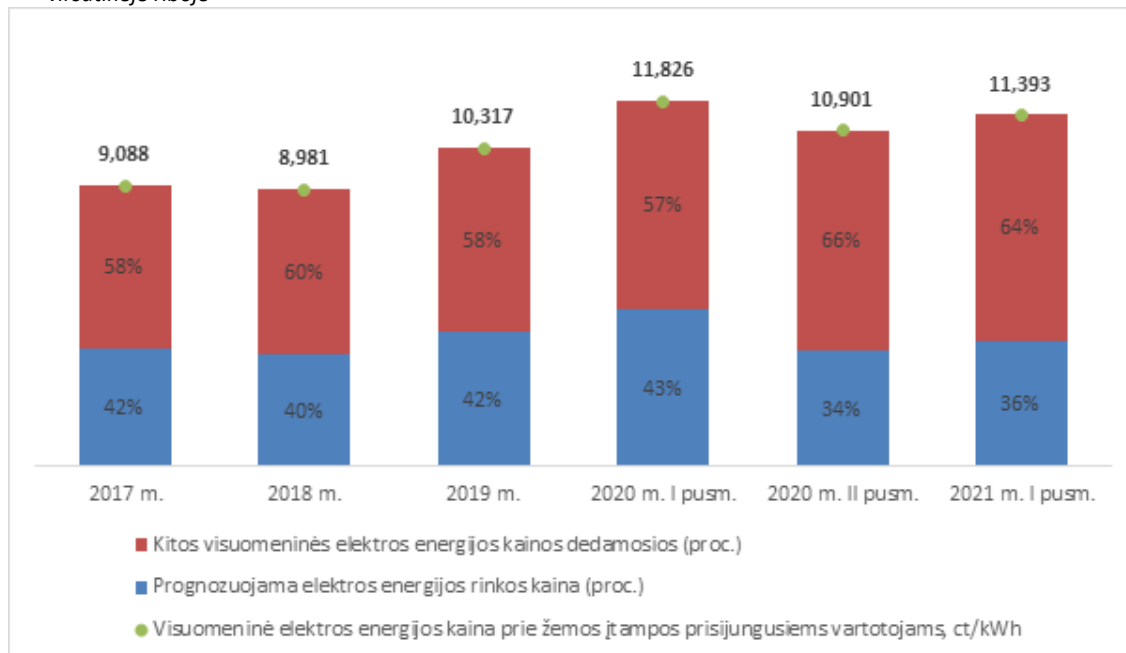
1. *Elektros energijos kainas ir kiekius, suprekiautus elektros energijos biržoje Lietuvos teritorijoje paros prieš prekybos sesijoje, nevertinant minėtos metodikos 3 punkte nurodytu būdu suprekiautų kiekių CET (angl. Central Europe Time) laiku už 12 paskutinių kalendorinių mėnesių,*

pasibaigusią einamųjų kalendorinių metų rugpjūčio 31 d. arba ne vėliau kaip du mėnesiai iki perskaičiuotos kainos taikymo dienos, jei prognozuojama elektros energijos rinkos kaina perskaičiuojama einamiesiems kalendoriniams metams.

2. Elektros energijos kainas ir kiekius, suprekiautus didmeninėje elektros energijos rinkoje pagal šalia elektros energijos biržos sudarytas tiesiogines dvišales sutartis tarp Lietuvos gamintojų ir tiekėjų už 12 paskutinių kalendorinių mėnesių, pasibaigusią einamųjų kalendorinių metų rugpjūčio 31 d. arba ne vėliau kaip du mėnesiai iki perskaičiuotos kainos taikymo dienos, jei prognozuojama elektros energijos rinkos kaina perskaičiuojama einamiesiems kalendoriniams metams.

3. Elektros energijos kainas ir kiekius, suprekiautus pagal prekybą pagalbiniais instrumentais energijos išteklių biržoje ir dvišalio susitarimo pagrindu Lietuvos teritorijoje už 12 paskutinių kalendorinių mėnesių, pasibaigusią einamųjų kalendorinių metų rugpjūčio 31 d. arba ne vėliau kaip du mėnesiai iki perskaičiuotos kainos taikymo dienos, jei prognozuojama elektros energijos rinkos kaina perskaičiuojama einamiesiems kalendoriniams metams.

16 pav. 2017 m. – 2021 m. I pusm. elektros energijos rinkos kainos dalis (proc.) visuomeninėje elektros energijos kainos viršutinėje riboje

Šaltinis – VERT.

Prognozuojama elektros energijos rinkos kaina visuomeninėje elektros energijos įsigijimo kainoje, kuri yra taikoma buitiniams elektros energijos vartotojams sudaro daugiau nei 30 proc. visos visuomeninio elektros energijos kainos, taikomos prie žemos įtampos tinklų prisijungusiems vartotojams.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Konkurencijos iškraipymas ar apribojimas

Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 15 punkte nustatyta, kad VERT prižiūri, ar nepasitaiko konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos, įskaitant išimtinių teisių sąlygas, kurias taikant stambiems nebutiniams vartotojams gali būti užkirstas kelias arba apribota galimybė vienu metu sudaryti sutartis su daugiau negu vienu tiekėju.

Informacijos apie elektros energijos rinkos iškraipymus ar apribojimus, įskaitant tinkamos informacijos pateikimą, bei atitinkamų atvejų rinkoje tyrimų pateikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos procedūros vykdomos įstatymų nustatyta tvarka. VERT atlieka rinkos tyrimus, siekdama užtikrinti veiksmingą konkurenciją elektros energetikos sektoriuje ir kartu užkirsti kelią rinkos dalyviams dėl veiksmingos konkurencijos trūkumo taikyti pernelyg didelės kainas arba naudoti kainų spaudimą, tuo darant žalą rinkos dalyviams. Pažymėtina, kad 2020-ais metais tokių atvejų nenustatyta.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies s punktas, 5 straipsnio 1 dalis: Konkurencingos kainos

VERT vadovaudamasi Energetikos įstatymo nuostatomis ne rečiau kaip kartą per 5 metus skelbia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams, ir teikia jas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai. VERT šias rekomendacijas patvirtino 2015 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. O3-373 „[Dėl 2015 m. rekomendacijų, susijusių su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams, patvirtinimo](#)“. Jos yra skelbiamos VERT interneto svetainėje¹⁴.

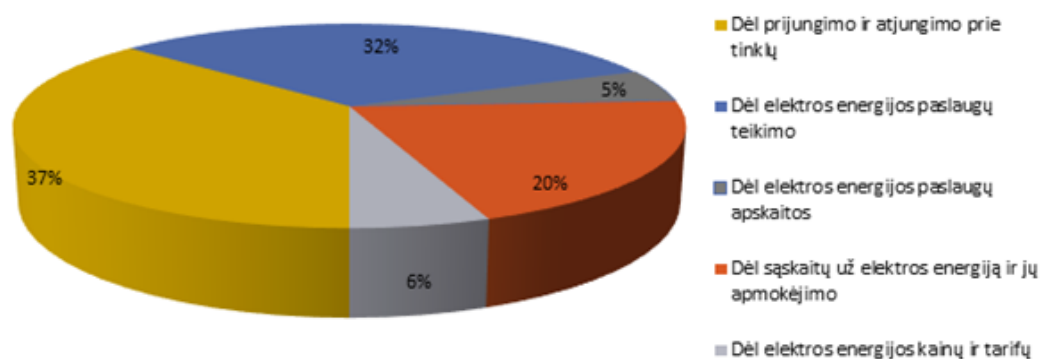
Daugiau informacijos apie elektros energijos kainas ir konkurenciją mažmeninėje rinkoje pateikiama skyriuje „Rinkos atvėrimas ir konkurencija“.

- **Vartotojų apsauga ir kreipimūsi nagrinėjimas**

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Namų ūkio vartotojų skundai

VERT 2020 m. gavo 409 kreipimusis dėl elektros sektoriaus. Pažymėtina, kad viename kreipimesi dažnai keliami keletas klausimų (pvz., dėl sąskaitų ir dėl taikomų kainų ar dėl sąskaitų ir dėl apskaitos ar dėl paslaugų teikimo ir taikomų kainų), todėl gautų kreipimūsi skaičius yra mažesnis, nei kreipimuose keliamų klausimų pagal pobūdį bendras skaičius.

17 pav. 2020 m. gautų kreipimūsi elektros sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį

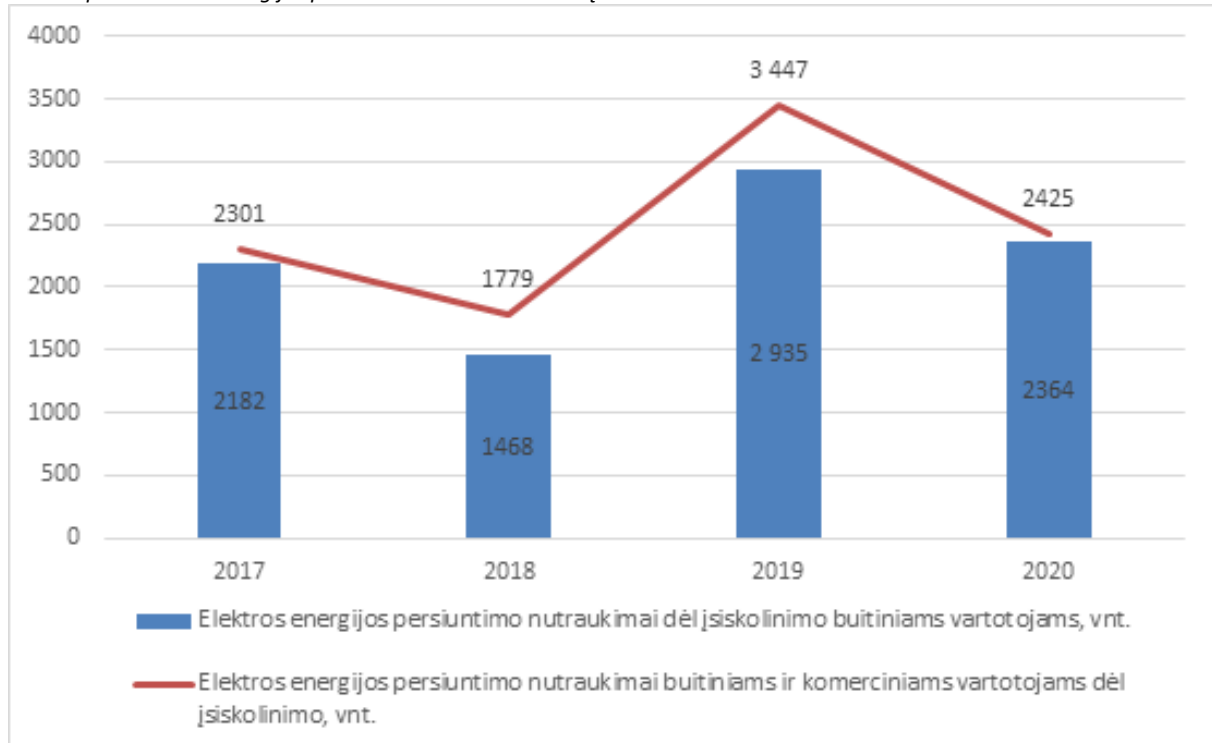
Šaltinis – VERT.

¹⁴ <https://www.vert.lt/Puslapiai/statine/komisijos-nutarimu-sarasas.aspx>.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Vartotojų atjungimas nuo elektros energijos tinklo

Vidutinis darbo dienų skaičius nuo pranešimo dienos apmokėti sąskaitą ir atjungimo nesumokėjus yra 52 darbo dienos.

18 pav. Elektros energijos persiuntimo nutraukimai dėl įsiskolinimo 2016–2020 metais

Šaltinis – VERT.

Viso 2020 metais buvo įvykdyti 2425 vnt. (iš jų 2364 vnt. buitiniams klientams, 61 vnt. verslo klientams) elektros energijos persiuntimo nutraukimai dėl įsiskolinimo.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies p punktas: Konkurenciją ribojanti sutartinė praktika

2020 m. konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos nebuvo nustatyta.

- Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 2 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Pažeidžiamų ir energijos nepriteklių patiriančių vartotojų apsauga

Pažeidžiamų vartotojų apsaugos priemonės numatytos EEJ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 527 „Dėl Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos apraše.

Pagal EEJ buitiniai vartotojai, tarp jų ir pažeidžiami vartotojai, turi teisę:

1) vienašališkai neatlygintinai nutraukti elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį ir (ar) elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, raštu informavę tinklų operatorių ir (ar) tiekėją ne vėliau kaip prieš 3 savaites iki numatomos sutarties nutraukimo dienos;

2) sudaryti neterminuotas elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis su visuomeniniu tiekėju tais atvejais, kai buitinis vartotojas nepasirenka nepriklausomo elektros energijos tiekėjo ar jo pasirinktas nepriklausomas tiekėjas nevykdo prisiimtų įsipareigojimų ir buitinis vartotojas ketina pirkti elektros energiją iš visuomeninio tiekėjo, ir neterminuotą elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį su nepriklausomu tiekėju bei elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį su skirstomųjų tinklų operatoriumi.

Visuomeninis tiekėjas nutraukia elektros energijos tiekimą 2021 m. sausio 1 d. – visiems buitiniams vartotojams, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte laikotarpiu nuo 2019 m. birželio 1 d. iki 2020 m. gegužės 31 d. yra ne mažesnis kaip 5 000 kWh, taip pat buitiniams vartotojams, kurių objektai prijungti prie vidutinės įtampos elektros tinklų, tačiau visuomeninis tiekėjas turi tęsti elektros energijos tiekimą pažeidžiamiesiems vartotojams, kurie laikotarpiu nuo 2019 m. birželio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. bent kartą buvo įgiję pažeidžiamo vartotojo statusą.

EEĮ taip pat numatytos papildomos pažeidžiamų vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos priemonės, t. y. pažeidžiamiesiems vartotojams negali būti apribotas ir (ar) nutrauktas elektros energijos tiekimas ir (ar) persiuntimas, kai jie per nustatytą terminą neatsiskaito už patiektą elektros energiją, nesumoka ar iš dalies sumoka už elektros energijos persiuntimo paslaugą ar kitas su tuo susijusias paslaugas, jeigu šių pažeidžiamų vartotojų įsiskolinimas skirstomųjų tinklų operatoriumi ar tiekėjui yra ar buvo ne didesnis kaip 3 bazinės socialinės išmokos.

Pažeidžiamiesiems vartotojams per nustatytą terminą neatsiskaičius už patiektą elektros energiją, nesumokėjus ar iš dalies sumokėjus už elektros energijos persiuntimo paslaugą ar kitas su tuo susijusias paslaugas, elektros energijos tiekimas ir (ar) persiuntimas negali būti nutrauktas penktadieniais, šeštadieniais, sekmadieniais, švenčių ir prieššventinėmis dienomis arba kai vidutinė paros oro temperatūra yra žemesnė negu -15°C ar aukštesnė negu $+30^{\circ}\text{C}$, išskyrus šio tam tikrus atvejus, kai elektros energijos persiuntimas nutraukiamas laikinai ne dėl tinklų naudotojo kaltės ir kai elektros energijos persiuntimas nutraukiamas dėl tinklų naudotojo kaltės. Tokiais atvejais tiekimas vartotojui gali būti nutrauktas kitą dieną po šiame punkte nustatytų aplinkybių pasibaigimo, jeigu pažeidžiamas vartotojas apie tai buvo įspėtas Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėse ir kituose šio įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.

Pažeidžiami vartotojai turi teisę iki paskutinės mėnesio, einančio po kalendorinio mėnesio, per kurį persiunčiama ir (ar) teikiama elektros energija ar teikiamos kitos su tuo susijusios paslaugos vartotojui, dienos (išskyrus atvejus, kai pažeidžiamo vartotojo prašymu yra susitarta dėl ilgesnių atsiskaitymo terminų) atsiskaityti su skirstomųjų tinklų operatoriumi ar tiekėju.

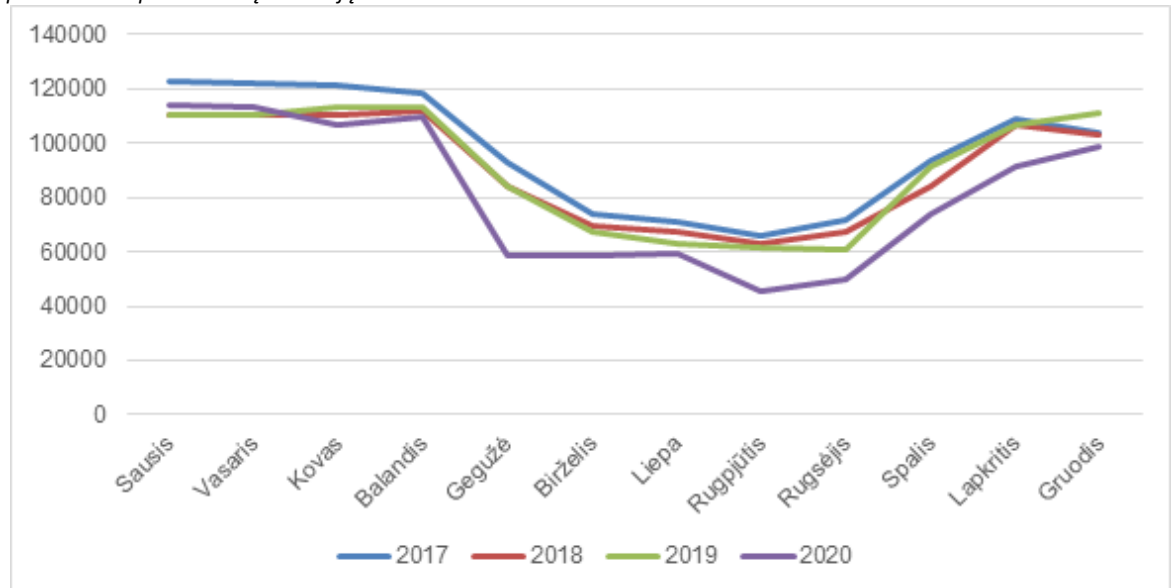
Pažeidžiamiesiems vartotojams vykdant elektros įrenginių prijungimą prie skirstomųjų tinklų operatoriaus valdomų elektros tinklų, jeigu prijungimo įmoka didesnė kaip 600 eurų, 60 procentų prijungimo įmokos dalis sumokama per 10 kalendorinių dienų nuo vartotojo prijungimo paslaugos sutarties pasirašymo, kita įmokos dalis – per 10 kalendorinių dienų nuo rangos darbų pabaigos. Prijungimo paslauga pradeda teikti, kai pažeidžiamas vartotojas sumoka pirmąją prijungimo paslaugos įmokos dalį. Apie rangos sutartyje nustatytų darbų pabaigą skirstomųjų tinklų operatorius praneša pažeidžiamam vartotojui ir pateikia jam mokėti reikalingus dokumentus prijungimo paslaugos sutartyje nustatyta tvarka.

Tai pat pažeidžiamiesiems vartotojams per nustatytą terminą neatsiskaičius už patiektą elektros energiją, nesumokėjus ar iš dalies sumokėjus už elektros energijos persiuntimo paslaugą ar kitas su tuo susijusias paslaugas, 3 mėnesius nuo termino praleidimo dienos delspinigiai nėra skaičiuojami.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiesiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos apraše numatyta, kad

pažeidžiamam vartotojui pageidaujant gauti popierinį apmokėjimo dokumentą, skirstomųjų tinklų operatorius ar visuomeninis tiekėjas negali reikalauti kompensuoti popierinio apmokėjimo dokumento pateikimo vartotojui išlaidų.

19 pav. Socialiai pažeidžiamų vartotojų skaičius 2017–2020 m.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 3, 4 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Intervencija nustatant pažeidžiamų namų ūkio vartotojų elektros energijos kainas

Pagal EEJ nuostatas pažeidžiamiems vartotojams elektros energiją tiekia visuomeninis elektros energijos tiekėjas už visuomeninę elektros energijos kainą. Ši kaina yra valstybės reguliuojama. Daugiau informacijos apie visuomeninio elektros energijos tiekimo kainas taikomas pažeidžiamiems vartotojams pateikta skyriuje „Kainos buitiniams vartotojams“.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies t punktas: Duomenys apie klientų suvartojimą

Pagal EEJ nuostatas vartotojai turi teisę susipažinti su elektros energijos suvartojimo duomenimis, įskaitant suvartotos elektros energijos kiekį, taip pat, sudarę aiškų susitarimą, nemokamai leisti bet kuriam tiekėjui naudotis savo skaitiklių duomenimis, kuriuos nemokamai turi teisę gauti pats vartotojas.

Tinklų operatorius yra atsakingas už jų valdomais elektros tinklais persiūtos elektros energijos matavimo ir apskaitos organizavimą. Tinklų operatorių pagal apskaitos prietaisų rodmenis nustatytas vartotojų, prijungtų prie skirstomųjų tinklų ir perkančių elektros energiją iš visuomeninių ar nepriklausomų tiekėjų, suvartotos elektros energijos kiekis perdavimo sistemos operatoriaus pripažįstamas faktiniu suvartotos elektros energijos kiekiu, kurį privalo nusipirkti visuomeninis ar nepriklausomas tiekėjas.

SSO, pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, ne vėliau kaip per 4 (keturias) darbo dienas privalo pateikti tiekėjui – turimus duomenis SSO veiklos licencijoje nurodytoje teritorijoje esančių tinklų naudotojų, sudariusių elektros energijos pirkimo ir (ar) pardavimo sutartis su šiuo tiekėju, gautus iš skirstomojo tinklo ir (ar) atiduotus į skirstomąjį tinklą elektros energijos kiekius.

Jei elektros apskaitos prietaisas neprijungtas prie SSO automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, komerciniai vartotojai savo elektros energijos suvartojimo duomenis gali:

- Deklaruoti operatoriaus savitarnos svetainėje;
- Suvartotas elektros energijos kiekis gali būti apskaičiuojamas pagal elektros energijos suvartojimo metinį vidurkį, jeigu iki sutartyje numatyto termino vartotojas nepateikia faktinių rodmenų.

Jei elektros apskaitos prietaisas prijungtas prie SSO automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, komerciniai vartotojai savo elektros energijos suvartojimo duomenis gali matyti operatoriaus savitarnos svetainėje, deklaruoti pačiam vartotojui nereikia. Pagrindinio tiekėjo UAB „Ignitis“ vartotojai elektros rodmenis gali deklaruoti savitarnoje, atsiskaitydami už paslaugas internetu ar grynaisiais, klientų aptarnavimo telefonu, el. paštu.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies y punktas ir 14 straipsnis: Tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonės prieinamumas

2020 m. prieinamos tiekėjų pasiūlymų namų ūkio vartotojams ir labai mažoms įmonėms palyginimo priemonės nebuvo, tačiau VERT šiuo metu rengia energijos kainų palyginimo priemonę (toliau – Priemonė), kuri atitiktų Švarios energijos paketo reikalavimus. Priemonė sudarys galimybę buitiniams elektros energijos vartotojams gauti tinkamiausios elektros energijos kainos pasiūlymą ir atsakingiau, lengviau priimti sprendimą, renkantis nepriklausomą elektros energijos tiekėją.

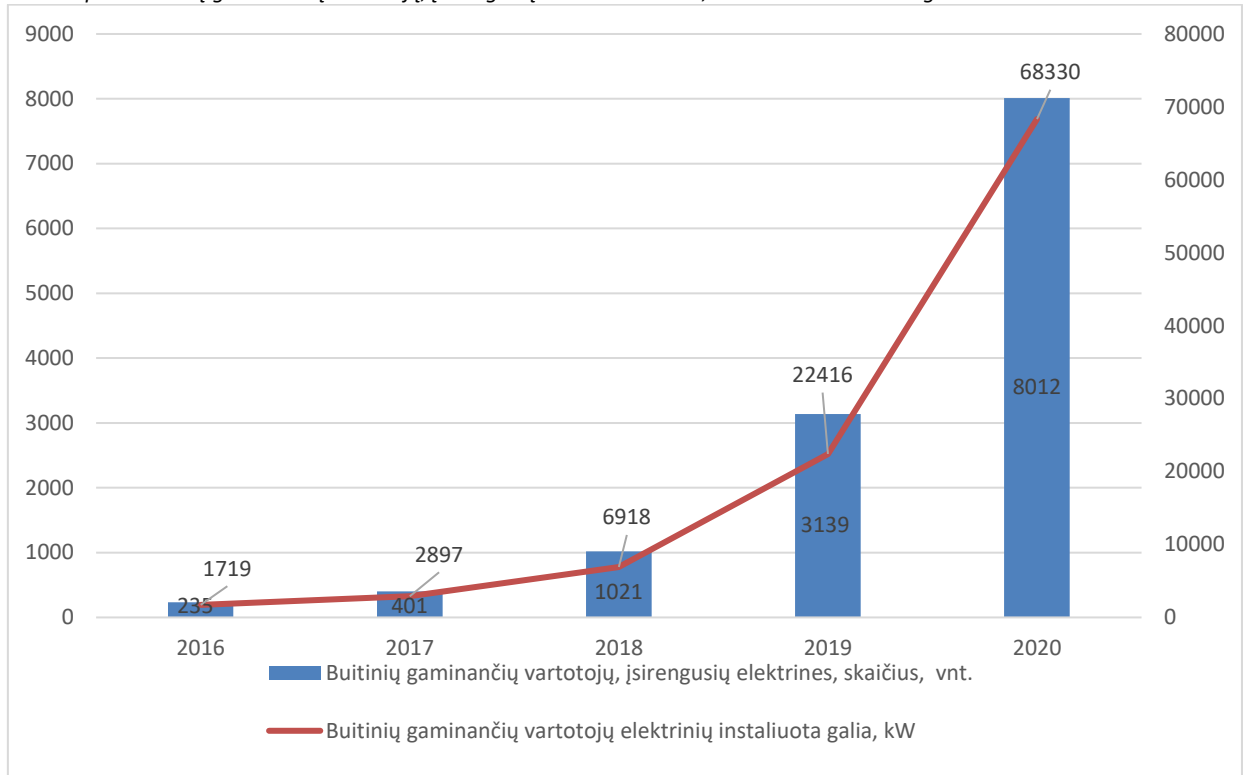
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies z punktas: Kliūtys ir apribojimai savo pasigamintos elektros energijos vartojimui ir piliečių energetikos bendrijų plėtojimui

2020 m. priimtas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 16, 17, 20, 20¹, 22, 25, 28, 29, 35, 37, 38, 39, 46, 48, 49, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 63¹, 64 straipsnių ir priedo pakeitimo, 11¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 20² straipsniu įstatymas, kuriuo įtvirtintos Atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų veiklos sąlygos ir bendrieji principai (įsigaliojo nuo 2020 m. gegužės 31 d.). Pagal įstatymo nuostatas, atsinaujinančių išteklių energijos bendrija įgyja teisę nuosavybės ar kita teise valdomuose energijos gamybos įrenginiuose pagamintą energiją savo dalininkams parduoti atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyje nustatyta kaina, kuri gali būti lygi nuliui, o atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos dalininkai šią elektros energiją naudoti savo reikmėms ir ūkio poreikiams tenkinti. Atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos statusą gali įgyti viešosios įstaigos, kurių dalininkai atitinka įstatyme nustatytus reikalavimus. Šis statusas įgyjamas VERT išduodant leidimą gaminti elektros energiją. 2020 metais Atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos statusas nebuvo suteiktas nei vienai viešajai įstaigai.

Kol kas nacionalinėje teisėje nėra įtvirtintos aktyviųjų vartotojų ir Piliečių energetikos bendrijų sąvokų, šių asmenų teisių ir pareigų, tačiau jau yra parengti įstatymų projektai, kuriuose yra numatyta, kad tiek aktyvieji vartotojai, tiek Piliečių energetikos bendrijos galės vartoti elektros energiją, pagamintą savo valdomose elektrinėse, taip pat parduoti elektros energiją kitiems asmenims ar bendrijos dalininkams.

VERT stebi gaminančių vartotojų, kurie turi teisę vartoti nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomose elektrinėse pagamintą elektros energiją (ją patiekiant į tinklus ir vėliau atsiimant), pokytį. Spartus augimas leidžia daryti išvadą, kad esminių kliūčių savo pasigamintos elektros energijos vartojimui nėra.

20 pav. Buitinių gaminančių vartotojų, įsirengusių saulės elektrines, skaičius ir instaliuota galia

Šaltinis – VERT.

2020 m. lyginant su 2019 m. buitinių gaminančių vartotojų, įrengusių elektrines, skaičius augo 2,6 kartus, o šių elektrinių instaliuota galia - 3 kartus, o lyginant su 2016 m. atitinkamai išaugo 34 ir 40 kartų.

4. DUJŲ RINKA

4.1. Tinklo reguliavimas

- Tinklo ir SGD tarifai prisijungimui ir prieigai
- Ataskaita apie atitinkamas naujas tarifų reguliavimo nuostatas

Pajamų viršutinių ribų nustatymas

VERT gamtinių dujų paslaugų pajamų viršutinę ribą nustato penkerių metų laikotarpiui, ji gali būti koreguojama kartą per metus. VERT kartą per metus patvirtina konkrečias perdavimo, skirstymo ir SGD pakartotinio dujinimo kainas, patikrinusi, ar jos nediskriminuoja atskirų vartotojų grupių ir neviršija nustatytos pajamų viršutinės ribos.

2020 metais buvo keičiama *Investicijų grąžos normos nustatymo metodika*, kurioje nustatyti pagrindiniai investicijų grąžos nustatymo principai (žr. daugiau 3.1 skyriuje „Tinklų tarifų nustatymo raida“).

Taip pat 2020 metais buvo keičiami reikalavimai gamtinių dujų įmonių apskaitai, keičiant *Gamtinių dujų įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašą*:

- numatyta lėšas, gautas už prijungimo prie dujų sistemos įmokas, traktuoti kaip dotacijas. Toks principas bus taikomas naujai atliekamoms investicijoms į sistemų prijungimą;
- įtvirtintos naujos nuostatos dėl gamtinių dujų įmonės įstatinio kapitalo didinimo, kurios numato, kaip minėtu atveju būtų skaičiuojama nudėvimoji vertė, jeigu įstatinis kapitalas yra didinamas turtiniu įnašu ir kokią papildomą informaciją įmonė turėtų pateikti VERT.
- nustatyta, kad tais atvejais, kai elektros ir gamtinių dujų sektoriaus vartotojai (tinklų ir sistemos naudotojai), įtraukti į VMI skelbiamą mokesčių mokėtojų, pripažintų nukentėjusiais nuo ekstremaliosios situacijos ir karantino, kurio metu Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustato ūkinės veiklos apribojimus ir kuriems taikomos mokesstinės pagalbos priemonės, sąrašą (toliau – Sąrašas), bei buitiniai vartotojai negali padengti turimų įsipareigojimų energetikos, geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonėms už paslaugas, kurių kainas nustato valstybė, susidariusios šių įmonių minėtų paslaugų beviltiškų skolų sąnaudoms gali būti priskiriamos reguliuojamų kainų paslaugoms (produktams) ir atitinkamiems verslo vienetams. Paskirstytomis beviltiškų skolų sąnaudomis gali būti pripažįstamos sumos, kurios susidarė nuo karantino paskelbimo pradžios iki pabaigos ir du mėnesiai po jo, kai yra pateikti pagrindžiantys įrodymai, kad buvo imtasi visų teisėtų ir pagrįstų veiksmų skolai išieškoti;
- numatyta išimtis, kad trumpalaikių paskolų palūkanų sąnaudas, kurios reikalingos padengti apyvartinių lėšų trūkumą vykdant LR Vyriausybės numatytas priemones, galima priskirti reguliuojamų kainų paslaugoms (produktams) ir atitinkamiems verslo vienetams. Paskirstytinomis palūkanų sąnaudomis pripažįstamos tiek jau sudarytų paskolų, tiek naujų, karantino laikotarpiu sudarytų trumpalaikių (iki vienerių metų) paskolų, skirtų subalansuoti reguliuojamų sektorių įmonių finansinius srautus karantino laikotarpiu ir du mėnesius po jo, palūkanų sąnaudos.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies a punktas ir 6 dalies a punktas

Perdavimo veikla

Perdavimo veiklą Lietuvoje vykdo 1 perdavimo sistemos operatorius (PSO) – AB „Amber Grid“. Perdavimo veikloje taikomas įleidimo ir išleidimo taškų kainodaros modelis, pajamų viršutinės ribos nustatant ir jas koreguojant perdavimo sistemos įleidimo ir išleidimo taškuose.

VERT 2021 metams nustatė 42 377,44 tūkst. Eur AB „Amber Grid“ perdavimo veiklos pajamų lygį – 17,47 proc. didesnį nei nustatytas 2020 metams (36 073,93 tūkst. Eur). 2021 m. ir 2020 m. pajamų viršutinės ribos arba pajamų lygio skirtumą iš esmės lėmė 2014–2018 m. investicijų grąžos viršijimas – 9 359,33 tūkst. Eur, kuris reikšmingai sumažino 2020 m. perdavimo veiklos pajamų lygį.

VERT patikrinusi, ar AB „Amber Grid“ pateiktos gamtinių dujų perdavimo paslaugų kainos nediskriminuoja atskirų vartotojų grupių ir neviršija nustatytos pajamų viršutinės ribos 2021 metams – 42 377,44 tūkst. Eur, patvirtino **perdavimo paslaugų kainas kiekviename įleidimo ir išleidimo taške**.

8 lentelė. AB „Amber Grid“ perdavimo paslaugos kainų viršutinių ribų kitimas 2015–2018 m. ir 2019–2021 m. gamtinių dujų perdavimo ilgalaikių perdavimo paslaugų kainos, Eur/(MWh/parą/metus)

		2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.*	2020 m.	2021 m.	Pokytis 2020 ir 2021 m. proc.
Įleidimo taškuose	Kotlovkos DAS	49,58	32,32	31,74	32,91	43,46	142,77 35,96***	142,77 35,96***	0
	Kiemėnų DAS	49,58	32,32	31,74	32,91	43,46	142,77	142,77	0
	Klaipėdos DAS	0	10,5	20,03	32,91	9,56**	35,69**	35,69**	0
Išleidimo taškuose	Vidiniame išleidimo taške	300,68	428,82	421,81	282,76	308,25	190,67	260,97	36,9
	Kiemėnų DAS	49,58	38,05	36,02	40,68	152,95	102,27	176,79	72,87
	Šakių DAS	54,02	58,82	56,73	64,77	48,06	53,54	58,71	9,66

*2019 m. pradėtas taikyti naujas „pašto ženklų“ principas, įtvirtintas Valstybės reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos pajamų ir kainų nustatymo metodikoje.

** Klaipėdos dujų apskaitos stoties (DAS) įleidimo taške taikoma 75 proc. nuolaida.

*** Kotlovkos DAS įleidimo taške taikoma (vidutiniškai) 74,8 proc. nuolaida pajėgumams su apribojimais transportuoti dujas į trečiąją šalį.

Šaltinis – VERT.

Klaipėdos DAS (SGD terminalo) įleidimo taške, taip pat įleidimo iš infrastruktūros, sukurtos siekiant pašalinti valstybių narių dujų perdavimo sistemų atskirtį, taškuose ir išleidimo į tokią infrastruktūrą taškuose gali būti taikoma perdavimo kainos nuolaida, siekiant didinti energijos tiekimo saugumą ir skatinti gamtinių dujų rinkos konkurencingumą. Atsižvelgdama į tai, 2021 m. VERT pritarė AB „Amber Grid“ siūlomam Klaipėdos DAS įleidimo taškui taikomos 75 proc. nuolaidos dydžiui bei numatė nesurinktos pajamų dalies dėl nuolaidos taikymo, kompensavimą Kiemėnų DAS ir vidinio gamtinių dujų perdavimo sistemos išleidimo taškuose.

Siekdama užtikrinti konkurenciją gamtinių dujų importui iš skirtingų šaltinių, skatinti gamtinių dujų tiekėjų konkurenciją bei nesukurti papildomų rinkos barjerų naudoti SGD terminalo dujas, taip pat atsižvelgiant į FINESTLAT gamtinių dujų perdavimo kainų sprendimus bendros FINESTLAT kainų zonos įleidimo taškuose, VERT nustatė 62,95 / 37,05 perdavimo paslaugos pajamų padalinimo tarp įleidimo ir išleidimo taškų proporciją, taikomą pagrindiniam tinklui.

Taip pat VERT vadovaudamasi 2017 m. kovo 16 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 2017/460 kuriuo nustatomas suderintos gamtinių dujų perdavimo tarifų struktūros tinklo kodeksas (toliau

– Tarifų tinklo kodeksas) nuostatomis bei ACER išvadomis, Kotlovkos DAS įleidimo taške 2021 m. taiko 74,8 proc. nuolaidą pajėgumams su apribojimais transportuoti dujas į trečiąją šalį (per Šakių DAS išleidimo tašką, be galimybės pristatyti dujas į kitus taškus ir (ar) parduoti virtualiame gamtinių dujų prekybos taške (gamtinių dujų biržoje)).

Suskaičiuotos gamtinių dujų perdavimo kainos, įvertinus prognozuojamus užsakyti ilgalaikius bei trumpalaikius pajėgumus, vartojimo pajėgumus bei kiekį perdavimo sistemos įleidimo bei išleidimo taškuose, neviršija VERT nustatyto pajamų lygio 2021 metams, nediskriminuoja perdavimo sistemos naudotojų bei užtikrina kryžminio subsidijavimo nebuvimą.

Vidutinė kaina už pajėgumų vienetą 2021 m. Lietuvos perdavimo sistemos vidiniame taške sudaro 260,97 Eur/(MWh/parą/metus), t. y. didesnė 36,9 proc.

Skirstymo veikla

VERT 2020 metais koregavo trijų SSO pajamų viršutines ribas: AB „Energijos skirstymo operatorius“, UAB „Fortum Heat Lietuva“ ir AB agrofirma „Josvainiai“. UAB „Intergas“ buvo nustatyta pajamų viršutinė riba 5 metų laikotarpiui.

9 lentelė. *Gamtinių dujų sektoriaus skirstymo pajamų viršutinių ribų dinamika, tūkst. Eur, 2019–2021 m.*

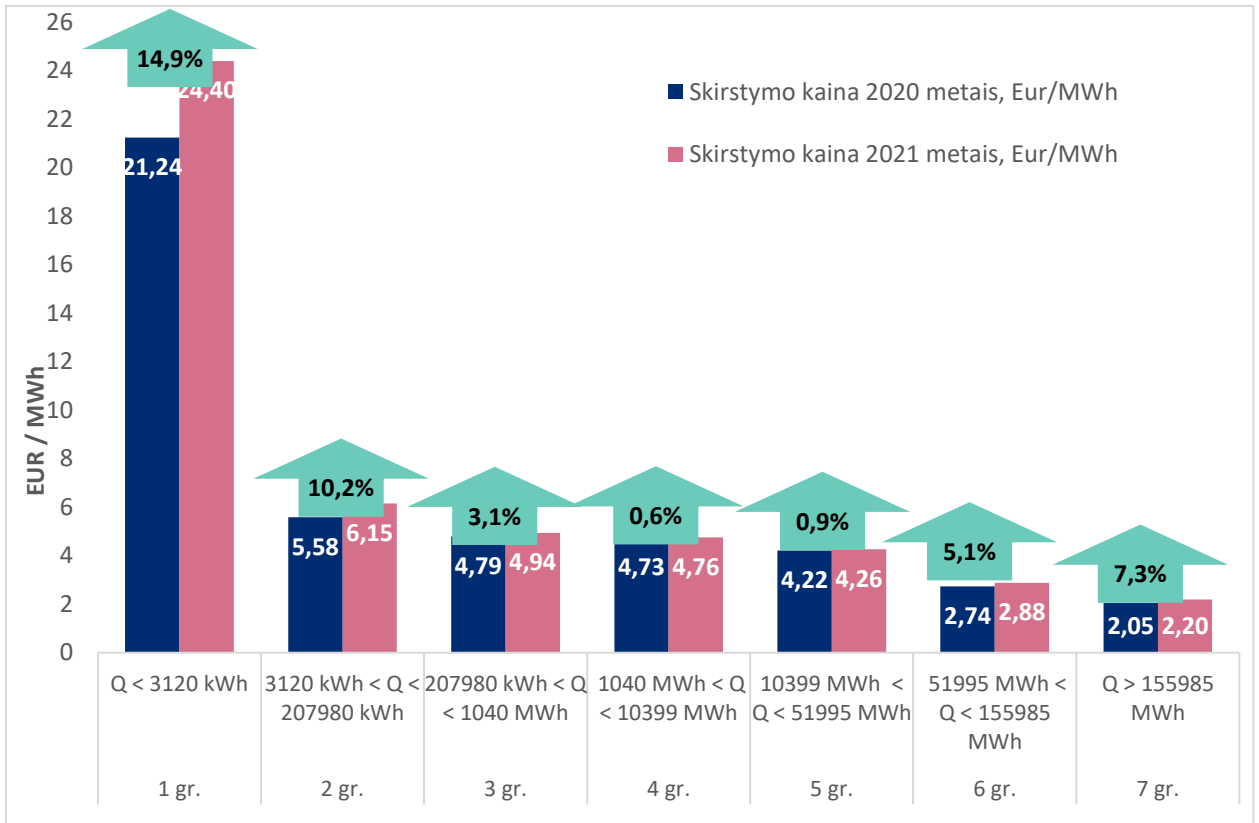
Pajamų lygis, tūkst. Eur	2019 m.	2020 m.	2021 m.	Pokytis 2021 / 2020 m., proc.
AB „Energijos skirstymo operatorius“	36 465,031	36 965,477	39 661,616	7,29
AB agrofirma „Josvainiai“	50,369	54,084	53,349	-1,36
UAB „Fortum Heat Lietuva“	-	132,566	162,827	22,83
UAB „Intergas“	-	-	2 589, 286	-

Šaltinis – VERT.

VERT, išanalizavusi AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2020 m. faktinius duomenis bei įvertinusi pateiktus prognozuojamus duomenis, 2021 metams nustatė 39 661 616 Eur gamtinių dujų skirstymo veiklos pajamų viršutinę ribą. Palyginus su 2020 m., ji didėja 7,29 proc. Pajamų viršutinė riba iš esmės didėja dėl mažesnės gamtinių dujų vartotojams gražinamos 2014–2018 m. leistinių pajamų neatitikties sumos dalies.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ vidutinė gamtinių dujų skirstymo kaina – 5,52 Eur už MWh – didėja 8,24 proc., palyginus su 2020 m. (5,1 Eur už MWh). Konkrečios gamtinių dujų skirstymo kainos diferencijuojamos atskiroms vartotojų grupėms pagal suvartojamų dujų kiekį. Kainų pokytį iš esmės lėmė didesnė 2021 metams nustatyta AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo veiklos pajamų viršutinė riba.

21 pav. AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo paslaugų kainos, Eur už MWh be PVM

Šaltinis – VERT.

Suskystintų gamtinių dujų terminalas (toliau – SGDT)

2020 m. Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodikoje atlikti šie pakeitimai:

- SGDT operatoriui, pateikus sprendimo finansinį pagrindimą, sudaryta galimybė ilgalaikės nuomos sutartis drausti naudojant finansines išvestines priemones;
- patikslintas SGD perkrovos kainos skaičiavimas, numatant galimybę SGDT operatoriui diferencijuoti perkrovos kainą;
- numatyta, kad skaičiuojant gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją prie gamtinių dujų perdavimo kainos (toliau – Saugumo dedamoji) paskirtojo tiekimo dalyje susidarę skirtumai, kurie didintų Saugumo dedamąją, gali būti išdėstomi laike, o vertinant paskirtojo tiekėjo gamtinių dujų įsigijimo kainą ateinantiems metams – gali būti įvertinami neįprasti veiklos nuokrypiai;
- detalčiau reglamentuotas SGDT lėšų administravimo sąnaudų skaičiavimas.

VERT 2020 m. pakoregavo ir nustatė 10,5 proc. mažesnę SGD pakartotinio dujinimo veiklos pajamų viršutinę ribą 2021 metams – 32 482 248 Eur (2020 m. – 36 287 300 Eur). Esminės priežastys, lėmusios SGD pakartotinio dujinimo veiklos pajamų viršutinės ribos mažėjimą yra įvertinta 1 965 107 Eur 2014–2019 m. didesnė investicijų grąža nei nustatyta VERT ir palankus USD valiutos kursas, dėl ko ilgalaikėmis sutartimis numatytos SGD terminalo sąnaudos 2021 metams mažėja 1 471 000 Eur.

Konkrečių SGD pakartotinio dujinimo ir perkrovos paslaugų kainų nustatymas

SGD pakartotinio dujinimo kaina susideda iš pastoviosios ir kintamosios dalies: pastovioji dalis skaičiuojama nustatytų perdavimo sistemos naudotojų vartojimo pajėgumų vienetui (Eur/(MWh/parą/metus)), kintamoji dalis – planuojamo išdujinti SGD kiekio vienetui (Eur/MWh).

SGDT operatorius nustato SGD pakartotinio dujinimo kainos kintamąją dalį, atsižvelgdamas į regioninės gamtinių dujų rinkos vystymo eigą, galimybes užtikrinti diversifikuotą gamtinių dujų tiekimą Lietuvos Respublikos gamtinių dujų vartotojams efektyvios konkurencijos rinkoje sąlygomis ir taikydamas lyginamosios analizės principą pagal kitų SGDT pakartotinio dujinimo paslaugos kainų duomenis.

VERT patvirtino SGD pakartotinio dujinimo kainos pastoviąją dalį – 151,38 Eur/(MWh/parą/metus), ir kintamąją kainos dalį – 0,41 Eur/MWh. Palyginus su 2020 m. pastovioji kainos dalis mažėja 22 proc., o kintamoji kainos dalis didėja 17 proc. Pastoviosios kainos dalies mažėjimą lėmė didesnė išdujinimo kaina (kintamoji dalis), numatytas didesnis išdujinti gamtinių dujų kiekis ir mažesnė pajamų viršutinė riba. Dėl kintamosios dalies kainos (už išdujinamą kiekį) pokyčio mažės Saugumo dedamoji, dėl ko turės naudą visi Lietuvos gamtinių dujų vartotojai. Pakartotinio išdujinimo kintamosios dalies kainos pokytį lėmė patikslintas skaičiavimas įvertinant konkurencines sąlygas, įleidžiant dujas skirtinguose taškuose.

VERT taip pat nustatė 2021 m. SGD perkrovos paslaugos kainą – 0,53 Eur/MWh be PVM. Palyginus su 2020 m. galiojančia, SGD perkrovos paslaugos kaina mažėja 52,25 proc. Sumažinti perkrovos kainą leido mažesnės perkrovos paslaugų sąnaudos, nes SGDT operatorius naudoja paskolas, skirtas finansuoti plaukiojančios SGD saugyklos nuomos kaštus iki 2024 m., dalį.

Nuo 2021 m. sausio 1 d. perkrovos kaina yra diferencijuojama:

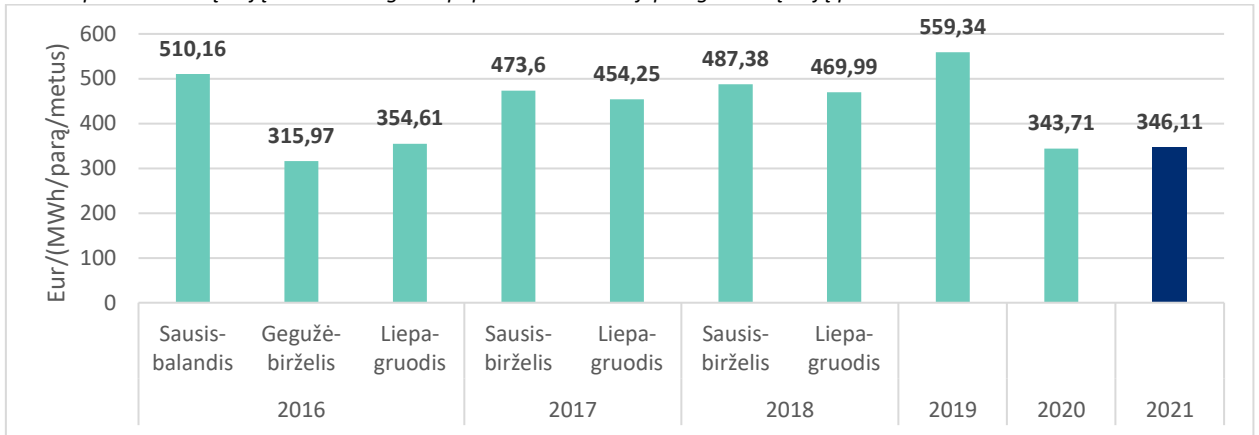
- mažųjų SGD krovinių, kurių dydis neviršija 15 000 m³ SGD – 0,53 Eur/MWh;
- vidutinių SGD krovinių, kurių dydis yra nuo 15 000 m³ iki 50 000 m³ SGD imtinai – 0,41 Eur/MWh;
- didžiųjų SGD krovinių, kurių dydis viršija 50 000 m³, tačiau negali viršyti SGD terminalo techninių pajėgumų perkrauti atitinkamo dydžio krovinius – 0,30 Eur/MWh.

Tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos

SGDT, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudos, kurių nėra galimybės finansuoti iš kitų SGDT projektą įgyvendinančiai bendrovei prieinamų šaltinių, taip pat SGDT, jo infrastruktūros ir jungties visos pastoviosios eksploataavimo sąnaudos, kurios nėra įtrauktos į kitas valstybės reguliuojamas kainas, bei SGDT būtinojo kiekio tiekimo pagrįstos sąnaudos VERT nustatyta tvarka įtraukiamos į Saugumo dedamąją.

Saugumo dedamoji apskaičiuota kaip SGD pakartotinio dujinimo kainos pastoviosios dalies, SGDT būtinojo kiekio tiekimo pagrįstų sąnaudų ir SGD terminalo lėšų administravimo sąnaudų, tenkančių vienam vartojimo pajėgumų vienetui, suma.

22 pav. Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos

Šaltinis – VERT.

Vartotojų prijungimo įkainiai

VERT, siekdama sutrumpinti naujų vartotojų prijungimo prie gamtinių dujų sistemos terminus ir užtikrinti, kad prijungimo įkainis būtų apskaičiuotas pagrįstai, įvertinant faktiškai patiriamas sąnaudas, pakeitė **Gamtinių dujų naujų vartotojų prijungimo įkainių skaičiavimo metodiką, kurioje:**

- *įtvirtintas geometrinio atstumo principu grįstas prijungimo įmokų buitiniams vartotojams nustatymas, tai leis sutrumpinti naujų vartotojų prijungimo terminus bei mažinti dujų įmonių administracinę našumą;*

- *nebuitinių vartotojų prijungimo įmokų ir įkainių nustatymas bus grindžiamas finansinės grynosios dabartinės vertės skaičiavimu, tai leis tiksliau atspindėti faktiškai operatoriaus patiriamus kaštus atliekant prijungimo darbus;*

- *įmokų ir įkainių vertė yra susieta su dujų įmonių kainos viršutinių ribų pokyčiais reguliavimo periodu ir dujų įmonių investicijų grąžos koregavimais, siekiant įmokų ir įkainių stabilumo;*

- *numatyti vartotojų sistemų, skirtų bendrai vartotojų grupei, prijungimo įmokų skaičiavimo principai.*

VERT 2020 m. patvirtino gamtinių dujų SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“, AB agrofirmon „Josvainiai“, UAB „Fortum Heat Lietuva“ ir UAB „SG dujos“ naujų buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainius, kurie įsigaliojo nuo 2020 m. gegužės 1 d., ir UAB „Intergas“ naujų buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainius, kurie įsigaliojo nuo 2020 m. birželio 1 d. Buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įmoka susideda iš dviejų įkainių: įkainio, taikomo nepriklausomai nuo atstumo, ir įkainio, taikomo už kiekvieną reikalingą nutiesti dujotiekio metrą.

Taip pat VERT 2020 m. patvirtino gamtinių dujų SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ naujų buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainius, kurie įsigaliojo nuo 2021 m. sausio 1 d. VERT AB „Energijos skirstymo operatorius“ pirmosios grupės buitiniams vartotojams, suvartojantiems iki 300 m³ dujų per metus, pratęsė iki šiol galiojusius prijungimo įkainius (įkainis nepriklausantis nuo atstumo – 962,46 Eur ir įkainis už nutiestą dujotiekio metrą – 41,17 Eur). Išanalizavusi AB „Energijos skirstymo operatorius“ pateiktus antrosios ir trečiosios grupių buitinių vartotojų, suvartojančių daugiau nei 300 m³ dujų per metus, sistemų prijungimo duomenis, VERT patvirtino AB „Energijos skirstymo operatorius“ 599,34 Eur/vnt. įkainį, taikomą vartotojui nepriklausomai nuo prijungimo atstumo, ir 28,69 Eur/m įkainį, taikomą už kiekvieną reikalingą nutiesti dujotiekio metrą, antrosios ir trečiosios grupių buitiniams vartotojams.

Lyginant su 2020 m., AB „Energijos skirstymo operatorius“ naujų buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainiai didėja atitinkamai 2,1 proc. ir 3,02 proc. Pagrindinės įkainių pokyčio priežastys: mažėjantis vieno vartotojo gamtinių dujų suvartojimas dėl namų energetinio efektyvumo, klimatinų sąlygų pasikeitimo, didėjančios investicijos vienam kilometrui dujotiekio nutiesti ir vienam vartotojui prijungti bei ilgesnis vienam vartotojui tenkantis dujotiekis.

10 lentelė. AB „Energijos skirstymo operatorius“ naujų buitinių vartotojų, suvartojančių daugiau nei 300 m³ dujų per metus, sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainių kitimas 2017-2021 m.

Rodiklis	Įkainis, nepriklausantis nuo atstumo, Eur	Įkainis už nutiestą dujotiekio metrą, Eur/m
Prijungimo įkainis 2017 m. sausio 1 d. – 2020 m. gegužės 1 d.	228,12	13,67
Prijungimo įkainis 2020 m. gegužės 1 d. – 2021 sausio 1 d.	586,99	27,85
Prijungimo įkainis nuo 2021 m. sausio 1 d.	599,34	28,69

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies s ir n punktai

Gamtinių dujų saugojimas

Šiuo metu Lietuvoje nėra asmenų vykdančių gamtinių dujų laikymo operatoriaus veiklą. Taip pat, operatoriai neteikia gamtinių dujų laikymo vamzdyne ir kitų papildomų paslaugų. Sistemos naudotojai naudojami Inčiukalnio požemine gamtinių dujų saugykla, esančia Latvijos Respublikoje. Dujų saugyklos pajėgumus Latvijos Respublikoje pagal pateiktas paraiškas paskirsto Latvijos PSO ir saugyklos operatorius JSC „Conexus Baltic Grid“.

2020 metais nebuvo pasikeitimų gamtinių dujų atsargų kaupimo tvarkoje. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (toliau – GDĮ) 47 straipsnio 1 ir 2 dalimis, siekiant patikimo gamtinių dujų tiekimo Lietuvos Respublikoje, gamtinių dujų tiekėjai privalo, o nebutiniai vartotojai turi teisę kaupti gamtinių dujų atsargas, kurios gali būti panaudojamos tik laikantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytos tvarkos.

VERT prižiūri tiekimo įmonių gamtinių dujų atsargų kaupimą ir laikymą. Šios įmonės kiekvienais metais su tuo susijusią informaciją VERT teikia veiklos ir saugumo užtikrinimo ataskaitoje. UAB „Ignitis“ saugykloje saugo valstybės nustatytam laikotarpiui pažeidžiamais vartotojams aprūpinti reikalingą gamtinių dujų kiekį bei nebutiniams vartotojams, pasirašiusiems nenutrūkstamo gamtinių dujų tiekimo sutartis, reikalingą dujų kiekį. 2020 m. rugsėjo 1 dieną (pažeidžiamais I ir II grupės) buitiniams vartotojams buvo saugoma 396,4 GWh dujų. Nebutiniams vartotojams pagal nenutrūkstamo dujų tiekimo sutartis 2020 m. buvo saugoma apie 2,8 GWh dujų.

- Balansavimas
- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies b punktas

2020 m. pokyčių nuo pernai metų ataskaitoje teiktos informacijos nebuvo. Balansavimo režimas vykdomas vadovaujantis 2014 m. kovo 26 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 312/2014,

kuriuo nustatomas dujų perdavimo tinklų balansavimo kodeksas (toliau – Perdavimo tinklų balansavimo tinko kodeksas), nuostatomis. Atitinkamai dauguma šio reglamento nuostatų, kurios nėra tiesiogiai taikomos, yra įgyvendinamos pagal PSO¹⁵, SSO¹⁶ parengtus ir VERT patvirtintus teisės aktus. Šie teisės aktai nustato informacijos mainų taisykles, disbalanso mokesčio kainodarą, neutralumo mokesčio nustatymą ir kitus balansavimo režimo aspektus¹⁷. VERT nuolat atlieka minėto reglamento įgyvendinimo stebėseną.

- Tarpvalstybiniai klausimai
- Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovos valdymą: Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies c punktas, 41 straipsnio 9 ir 10 dalys

Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas

Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas vykdomas pagal 2017 m. kovo 16 d. Komisijos reglamentą (ES) 2017/459, kuriuo nustatomas dujų perdavimo sistemų pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 984/2013 (toliau – Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas), ir 2015 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimą (ES) 2015/715, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų I priedas, reikalavimus. Atitinkamai dauguma šių reglamentų nuostatų, kurios nėra tiesiogiai taikomos, yra įgyvendinamos pagal PSO⁴, SSO⁵ ir SGGT operatoriaus¹⁸ parengtus ir VERT patvirtintus teisės aktus. Šios metodikos aprašo siūlomų produktų savybes, jų užsakymo ir paskirstymo tvarką. VERT, siekdama harmonizuoti Lietuvoje taikomus pasinaudojimo gamtinių dujų perdavimo sistema principus su taikomais Latvijos ir Estijos dujų rinkos zonoje, suderino Naudojimosi AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema taisykles – pakeitimai įsigaliojo 2020 m. sausį. Pažymėtina, kad Lietuvoje nėra taikomų pajėgumų aukcionų, tačiau Lietuvos–Latvijos sujungimo taške taikomas susietųjų pajėgumų paskirstymo būdas (ICA).

Regioninė kainodara

2020 m. pokyčių nuo pernai metų ataskaitoje teiktos informacijos nebuvo. VERT numatyta pareiga užtikrinti, jog gamtinių dujų perdavimo paslaugų kainodaros modelis, perdavimo sistemų operatorių intersisteminiio kompensavimo tvarka, jeigu ji taikoma, ir dujų perdavimo paslaugų kainos, taikomos regiono mastu, teiktų ekonominę naudą šalies vartotojams. Sprendimą dėl Lietuvos prisijungimo prie regioninės rinkos zonos priims Vyriausybė, įvertinusi Lietuvos

¹⁵ Naudojimosi AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema taisyklės, suderintos VERT 2019 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. O3E-785 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/13e188d011d711ea9d279ea27696ab7b/asr>)

AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistemos balansavimo taisyklės, suderintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2018 m. rugpjūčio 24 d. Nr. O3E-263 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/435af730a79911e8acb39f2e6db7935b>).

¹⁶ Naudojimosi AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo sistema taisyklės, suderintos VERT 2019 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. O3E-792 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ec27e5e011d711ea9d279ea27696ab7b>)

¹⁷ Valstybės reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos pajamų ir kainų nustatymo metodika, patvirtinta Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2018 m. spalio 5 d. nutarimu Nr. O3E-314 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2fd91460c89811e8bf37fd1541d65f38>)

¹⁸ AB „Klaipėdos nafta“ naudojimosi suskystintų gamtinių dujų terminalu taisyklės, suderintos VERT 2019 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. O3E-246 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5cced7b0a95311e9964cdd77475976b0>)

Respublikos energetikos ministerijos ir VERT pateiktas išvadas dėl tokio sprendimo ekonominės naudos šalies vartotojams.

Vadovaujantis Tarifų tinklo kodekso 28 straipsnio 1 dalimi, nacionalinė reguliavimo institucija prieš kiekvieną tarifų periodą turi konsultuotis su visų valstybių narių, kurių dujų perdavimo sistemos sujungtos tiesioginėmis jungtimis su tos šalies dujų perdavimo sistema, nacionalinėmis reguliavimo institucijomis ir susijusiomis suinteresuotosiomis šalimis dėl:

- daugiklių dydžio,
- sezoninių koeficientų dydžio (jei taikytina),
- Tarifų tinklo kodekso 9 straipsnio 2 dalyje nustatytų nuolaidų dydžio – t. y. kainų nuolaidų įleidimo iš suskystintų gamtinių dujų (SGD) saugyklų (įrenginių / terminalo) (toliau – SGGT) taškuose (jei taikytina),
- Tarifų tinklo kodekso 9 straipsnio 2 dalyje nustatytų nuolaidų dydžio – t. y. kainų nuolaidų įleidimo iš infrastruktūros, sukurtos siekiant pašalinti valstybių narių dujų perdavimo sistemų atskirtį, taškuose ir išleidimo į tokią infrastruktūrą taškuose (šiuo metu Lietuvos įleidimo išleidimo sistemai tai neaktualu),
- Tarifų tinklo kodekso 16 straipsnyje nustatytų nuolaidų dydžio – t. y. kainų nuolaidų pertraukiamųjų pajėgumų produktams.

VERT, po viešos konsultacijos, atsižvelgusi į jos metu gautas pastabas, 2020 m. patvirtino PSO gamtinių dujų perdavimo veiklos paslaugų kainas galiojančias nuo 2021 m. sausio 1 d. 2021 metais nuspręsta nekeisti einamuoju (2020 metų) tarifų periodu taikomų aukščiau išvardintų kainodaros aspektų, išskyrus sezoninius koeficientus vidiniame ir Šakių išleidimo taškuose, atsižvelgiant į nežymiai besikeičiančius gamtinių dujų srautus.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis

Skundų ir ginčų nagrinėjimas

2020 m. pokyčių nuo pernai metų ataskaitoje teiktos informacijos nebuvo.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies c punktas

Tarpvalstybiniai susitarimai

Sprendimas dėl bendros Lietuvos ir FINESTLAT šalių perdavimo paslaugų kainų zonos sukūrimo bei taikomo intersisteminio kompensavimo mechanizmo (angl. *the inter-TSO compensation mechanism – ITC*) 2020 m. nebuvo priimtas. 2020 m. Lietuvos perdavimo sistema yra vertinama kaip atskira kainų zona. Tačiau siekiant efektyviai vystyti regioninę Baltijos-Suomijos šalių dujų rinką, 2020 metams nustatytos įleidimo taškų kainos harmonizuotos su kitomis FINESTLAT kainų zonos šalimis, t. y. įleidimo kaina yra vienoda visuose Baltijos-Suomijos regiono įleidimo taškuose.

FINESTLAT nuo 2020 m. sausio 1 d. veikia kaip bendra gamtinių dujų kainų zona. Baltijos-Suomijos gamtinių dujų regiono kūrimo darbo grupėje ieškoma sprendimų, kad būtų susitarta dėl 4 šalių bendros gamtinių dujų rinkos. Šiam tikslui pasiekti prie bendro regiono kūrimo darbo grupės prisijungė Europos Komisijos atstovai, kurie pasidalina savo įžvalgomis, patirtimi bendros gamtinių dujų rinkos kūrimo eigoje. Europos Komisijos atstovams kuruojant Baltijos-Suomijos gamtinių dujų regiono integracijos procesą, buvo parengtas bei 2020 m. balandžio 20 d. visų regiono šalių reguliuotojų pasirašytas susitarimas, numatantis pagrindinius integracijos

uždavinius bei terminus, t. y. veiksmų planas dėl regioninės gamtinių dujų integracijos Baltijos-Suomijos šalyse (angl. *Roadmap on regional gas market integration between Estonia, Finland, Latvia and Lithuania*). Taip pat siekiant sukurti tinkamą intersisteminių kompensavimo mechanizmą 4 šalių PSO į pagalbą pasitelkė „Artelys“ konsultacinę įmonę bei parengė studiją, kurį įvertina 4 šalių gamtinių dujų rinkų integracijos kaštus bei naudas. Konsultantai iki 2021 m. II ketvirčio pabaigos turi pateikti siūlymą dėl Baltijos–Suomijos gamtinių dujų regionui taikomo intersisteminio kompensavimo mechanizmo.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies g punktas

PSO investicijų derinimas

VERT derina investicijų projektus, susijusius su naujų energetikos objektų statyba, esamų energetikos objektų atstatymu, modernizacija, rekonstrukcija ar veikiančių energetikos objektų plėtra ir kt. Energetikos įstatymas numato pareigą VERT vertinti investicijų pagrįstumą. Jeigu investicijos nėra suderintos su VERT, jos negali būti pripažintos pagrįstomis ir nėra įskaičiuojamos į reguliuojamų paslaugų kainas. Taip pat VERT derina ir vertina PSO ir SSP parengtus dešimties metų plėtros planus.

Gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai kas du metus iki kiekvienų metų liepos 1 d. parengia ir pateikia VERT dešimties metų plėtros planą su konkrečiu investicijų projektų sąrašu, kuris grindžiamas esama ir numatoma pasiūla ir paklausa bei reikalavimais tiekimo saugumui ir patikimumui užtikrinti. Planas teikiamas VERT prieš tai pasikonsultavus su suinteresuotaisiais subjektais, jei teisės aktai numato būtinybę atlikti tokias privalomas konsultacijas. Vertindama planą VERT išnagrinėja, ar plane atsižvelgta į visus investavimo poreikius, ar numatytos investicijos atitinka teisės aktuose numatytus reikalavimus bei yra suderinamas su ES dešimties metų tinklo plėtros planu. Jeigu iškyla abejonių dėl suderinamumo su ES tinklo plėtros planu, VERT konsultuojasi su ACER.

2020 m. spalio mėn. VERT suderino PSO Dešimties metų gamtinių dujų perdavimo tinklo plėtros planą, kuriame nurodyta svarbiausia reikalinga įrengti ar atnaujinti perdavimo infrastruktūra, įvardijamos naujos investicijos ir tos, dėl kurių jau priimtas sprendimas, darbų finansavimas ir įgyvendinimo terminai. Bendra AB „Amber Grid“ 2020–2029 m. perdavimo tinklo plėtros plano vertė – 229,15 mln. Eur.

VERT 2020 m. liepos mėn. suderino AB „Amber Grid“ 4 investicijų projektus, kurių bendra suma 3910,2 tūkst. Eur, iš kurių 946 tūkst. Eur bus finansuojami ES struktūrinių fondų lėšomis. 2020 m. spalio mėn. VERT suderino AB „Amber Grid“ investicijas už 2 588,8 tūkst. Eur sumą (finansuojama iš nusidėvėjimo sąnaudų). Naujam turtui įsigyti AB „Amber Grid“ planuoja skirti 149,9 tūkst. Eur, t. y. 5,79 proc. pateiktų investicijų sumos, turtui atnaujinti ir modernizuoti – 2 438,9 tūkst. Eur, t. y. 94,21 proc. Didžioji dalis investicijų yra skirtos gamtinių dujų perdavimo sistemos saugumui ir patikimumui užtikrinti. Bendrovė atnaujins atskiras magistralinių dujotiekių atkarpas, siekiant užtikrinti patikimą ir saugų sistemos veikimą, taip pat atnaujins interneto svetainę, siekiant sudaryti galimybes vartotojams naudotis skaitmeninėmis paslaugomis. VERT 2020 m. suderino individualius AB „Amber Grid“ investicijų projektus už 44,089 mln. Eur. sumą, iš kurių 19,79 mln. Eur bus finansuojamos iš ES struktūrinių fondų.

- Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas
- Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas
- Perdavimo tinklų balansavimo kodeksas

- Sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklų kodeksas

Esminių pasikeitimų, susijusių su Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodekso, Perdavimo tinklų balansavimo tinklo kodekso ir 2015 m. balandžio 30 d. Komisijos reglamento (ES) 2015/703, kuriuo nustatomas sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklo kodeksas, įgyvendinimo tobulinimu, 2020 m. nebuvo. Papildomai žiūrėkite skyrius „Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovos valdymą“ ir „Balansavimas“.

- Tarifų tinklo kodeksas

VERT, atsižvelgdama į tai, kad nuo 2022 m. pradės veikti dujų perdavimo jungtis su Lenkija (GIPL), 2020 m. gruodžio 16 d. paskelbė viešajai konsultacijai antrąjį dokumentą (pirmasis viešajai konsultacijai teiktas dokumentas skelbtas 2019 metais¹⁹) dėl PSO teikiamų paslaugų kainų nustatymo metodikos likusiam dujų perdavimo kainų reguliavimo periodui (2022–2023 m.). Konsultacija vyko vadovaujantis Tarifų tinklo kodekso 26 straipsniu (periodinė konsultacija, apimanti referencinės kainos metodiką, tarifus ir jų išvedimą ir privaloma bent kartą per 5 metus) bei 28 straipsniu (konsultacijos dėl nuolaidų, daugiklių ir sezoninių koeficientų).

PSO leidžiamųjų pajamų lygmens nustatymas ir ankstesnių metų leistinų pajamų ir kitų rodiklių nuokrypių įvertinimas (reguliavimo sąskaitos tvarkymas) nebuvo šios konsultacijos dalis ir jie bus nustatyti vadovaujantis Valstybės reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos pajamų ir kainų nustatymo metodika.

Numatoma, kad 2022–2023 metais konkrečių kainų taikymo laikotarpis išliks toks pats kaip ir 2019 metais ir sutaps su kalendoriniais metais. Nustatytas kainų reguliavimo periodas yra 5 metai, dabartinis kainų reguliavimo periodas yra 2019–2023 m.

Konsultacija apima tik metodines nuostatas likusiam dabartinio reguliavimo periodo laikotarpiui, t. y. 2022 m. ir 2023 m. tarifų metams. Pagal metodiką apskaičiuotos perdavimo paslaugų kainos (įskaitant perdavimo paslaugų kainas esant naujai jungčiai su Lenkija (naujasis tarpvalstybinis sujungimo taškas vadinamas Santaka), jų prognozės ir, atitinkamai, pridedami kainų skaičiavimai yra parengti vadovaujantis preliminariais duomenimis. Galutinis sprendimas dėl taikytinų kainų bus priimtas po viešosios konsultacijos, įvertinant konsultacijos metų gautas pastabas, pasiūlymus ir ACER rekomendacijas bei įvertinant galutinį VERT nustatytą leidžiamų pajamų 2022 m. ir 2023 m. dydį.

Atsižvelgiant į ACER 2019 metų liepos 4 d. paskelbtame dokumente „Agency Report – Analysis of the Consultation Document on the Gas Transmission Tariff Structure for Lithuania“²⁰ išreikštą nuomonę, viešosios konsultacijos dokumente siūlomi metodiniai pakeitimai 2022–2023 metams:

- VERT patvirtintas PSO leidžiamų pajamų lygis visa apimtimi priskiriamas perdavimo paslaugai. Dujų tinklų vienetų/atšakų, kuriomis dujos perduodamos išskirtinai Lietuvos vartotojų poreikiams tenkinti, sąnaudos yra identifikuojamos ir tiesiogiai, pagal taikomą referencinių kainų metodiką, priskiriamos atitinkamam vidaus išleidimo taškui: atspindint tikruosius perdavimo kaštus, užtikrinant kryžminio subsidijavimo nebuvimą tarp vidaus išleidimo ir tarpvalstybinių taškų. Šis metodinis pakeitimas neturi tiesioginės įtakos galutinėms perdavimo kainoms;

- pajamų surenkamų, taikant kainą už kiekį, dydis mažinamas nuo ~ 23 proc. iki 10 proc. nuo viso leidžiamo pajamų lygio, o kaina už perduotą dujų kiekio vienetą yra vienoda visuose išleidimo taškuose (atspindint išlaidų, kurias tiesiogiai lemia perduodamų dujų apimtys, t. y.

¹⁹<https://www.vert.lt/en/Pages/PublicConsultationontariffmethodologyandindicative20202023tariffsofLithuaniaTSOimplementationoftheNetwor.aspx>

²⁰ Agency Report - Analysis of the Consultation Document on the Gas Transmission Tariff Structure for Lithuania, http://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/Agency%20report%20-%20analysis%20of%20the%20consultation%20document%20for%20Lithuania.pdf

kintamų išlaidų, dydį), taip užtikrinant atitiktį TAR NC 4 skyriaus 3 daliai. Šis metodinis pakeitimas turi tiesioginę įtaką perdavimo kainoms – t. y. mažinama kaina už perduodamą kiekį ir ji suvienodinama visuose perdavimo sistemos išleidimo taškuose ir didinamos vartojimo pajėgumų ir užsakomųjų pajėgumų kainos;

- Siekiant atspindėti susijusias perdavimo sąnaudas bei užtikrinti kryžminio subsidijavimo nebuvimą tarp Lietuvos vidaus vartotojų, remiantis reikšmingumo kriterijumi nustatomi du Lietuvos vidiniai išleidimo taškai:

- vidinis išleidimo taškas – Achema (Achema)
- vidinis išleidimo taškas (kiti Lietuvos PSO sistemos naudotojai).

Šis metodinis pakeitimas tiesiogiai nelemia galutinių kainų pokyčio, o leidžia išlaikyti šiuo metu vieninteliame Lietuvos išleidimo taške taikomo diferencijavimo tarp sistemos naudotojų, per metus per vidinį išleidimo tašką į vieną gamtinių dujų pristatymo vietą transportuojančių iki 10,4 TWh ir virš 10,4 TWh atitinkantį dujų kiekį, tęstinumą.

Visos minėtos priemonės leidžia įvykdyti TAR NC 13 straipsnyje nustatytus reikalavimus: išlaidų atspindėjimo, skaidrumo, nediskriminavimo, kryžminio subsidijavimo išvengimo ir veiksmingos dujų prekybos bei konkurencijos skatinimo.

Nustatant trumpalaikių pajėgumų produktų kainas, taikomi daugikliai įleidimo taškuose yra mažesni už TAR NC 13 straipsnyje nustatytas maksimalias ribas, tačiau tapatūs daugikliams, taikomiems FINESTLAT. 2022 metais siūloma išlaikyti daugiklius įleidimo taškuose (įskaitant ir naują Santakos (GIPL) tašką) tame pačiame lygyje, kuris buvo nustatytas 2021 m. tarifų metams.

Kiemėnų ir Santakos išleidimo taškuose sezoniniai koeficientai netaikomi, nes šiuose taškuose nėra pasikartojančio ir stipriai išreikšto srautų sezoniškumo. Taigi, Kiemėnų ir Santakos išleidimo taške bus taikomi to paties lygio, kaip ir įleidimo taškuose, daugikliai. Lietuvos vidiniuose ir Šakių išleidimo taškuose taikomi sezoniniai koeficientai (nuo 2022 metų taikomi bendri sezoniniai faktoriai atsižvelgus į tai, kad šiuose taškuose būdinga panaši dujų vartojimo tendencija, t. y. šie taškai pasižymi panašiu sezoniškumu) kartu su daugikliais. Vadovaujantis TAR NC 2 straipsnio 1 punktu, daugikliai kituose nei tarpvalstybiniuose taškuose yra neribojami, tačiau Lietuvos vidiniuose ir Šakių išleidimo taškuose maksimaliai (pagal TAR NC 15 straipsnio nuostatas) taikomi sezoniniai faktoriai ir daugikliai atspindint sezoniškumą šiuose taškuose.

11 lentelė. Pagrindiniai gamtinių dujų tinklo techniniai rodikliai

Rodikliai	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Šalies maksimalus vartojimas (TWh/parą)	0,355	0,355	0,405	0,405	0,405
Dujotiekių įleidimo taškų pajėgumai (TWh/metus)	187,2	187,2	187,2	187,2	187,2
Dujotiekių išleidimo taškų pajėgumai (TWh/metus)	64,53	64,53	66,35	66,36	66,36
Maksimalūs išdujinimo techniniai pajėgumai, m ³ /dieną	10.244.300	10.244.300	10.244.300	10.244.300	10.244.300
Bendras SGD talpų tūris, m ³	170000	170000	170000	170000	170000
PSO skaičius	1	1	1	1	1
PSO tinklas (km)	2115	2115	2115	2113	2113
SSO skaičius	5	5	5	4	5
SSO tinklas (km)	8533	8906	9091	9602	9820

Šaltinis – VERT.

Pažymėtina, kad 2021 m. balandžio 16 d. ACER paskelbė išvadą dėl Lietuvos gamtinių dujų perdavimo paslaugų tarifų nustatymo principų bei jų struktūros 2022–2023 m. (angl. *Agency Report – Analysis of the Consultation Document on the Gas Transmission Tariff Structure for Lithuania*)²¹.

²¹https://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/Agency%20report%20-%20n%20analysis%20of%20the%20consultation%20document%20for%20Lithuania.pdf

4.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas

4.2.1. Didmeninė rinka

Didmeninės rinkos dalyviai ir struktūra

2020 m. didmeninėje gamtinių dujų rinkoje parduota ir (ar) suvartota 23 397 GWh gamtinių dujų, t. y. 8,61 proc. daugiau, nei 2019 m., kai buvo parduota ir (ar) suvartota 21 542 GWh gamtinių dujų.

12 lentelė. *Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra 2014–2020 m., GWh*

Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Pagal dvišales sutartis Lietuvoje	21548	23711	18329	18856	17463	18831	19710
Biržoje*	1134	652	299	376	943	2711	3687
Iš viso	22682	24363	18628	19232	18406	21542	23397
Pokytis, palyginti su 2020 m., GWh	715	-966	4769	4165	4991	1855	-
Pokytis, palyginti su 2020 m., proc.	3,15	-3,97	25,60	21,66	27,12	8,61	-

* Vertinami tie gamtinių dujų biržos sandoriai, kai pirkėjo prekybos aikštelė yra Lietuvoje.

Šaltinis – VERT.

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra
- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i punktą

Vadovaudamasi GDJ nuostatomis VERT nuolat stebi ir kontroliuoja, kaip gamtinių dujų sektoriuje veikiantys ūkio subjektai laikosi GDJ ir kituose teisės aktuose nustatytų skaidrumo, nediskriminavimo ir konkurencijos gamtinių dujų sektoriuje, licencijuojamos ar leidimais reguliuojamos veiklos sąlygų ir reikalavimų, kaip saugomos ir ginamos vartotojų teisės ir teisėti interesai, įskaitant vartotojams teikiamos informacijos patikimumą. Ūkio subjektai, veikiantys didmeninėje gamtinių dujų rinkoje, privalo skelbti atskiruose teisės aktuose numatytą informaciją viešai. VERT, vadovaudamasi patvirtintu viešai skelbtinos informacijos aprašu, VERT interneto svetainėje skelbia gamtinių dujų sektoriaus ūkio subjektų viešai skelbiamos informacijos sąrašą²² (toliau – Sąrašas). Taip pat VERT, vadovaudamasi minėtu aprašu, kiekvienais metais tikrina, kaip ūkio subjektai skelbia Sąraše nurodytą informaciją viešai. Nustačiusi viešai skelbiamos informacijos trūkumus, VERT rengia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams. Vadovaujantis Energetikos įstatymo nuostatomis šios rekomendacijos skelbiamos ne rečiau kaip kartą per 5 metus ir teikiamos Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai.

Siekdama atlikti rinkos stebėseną VERT, vadovaudamasi patvirtintomis Energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo įmonių informacijos teikimo taisyklėmis, renka informaciją iš reguliuojamų ūkio subjektų. Ūkio subjektų

²²<https://www.regula.lt/dujos/Puslapiai/gamtiniu-duju-sektoriaus-ukio-subjektu-viesai-skelbiamos-informacijos-sarasas-.aspx>

pateiktos informacijos pagrindu, siekdama didinti rinkos dalyvių informuotumą bei užtikrinti, kad rinkos dalyviai disponuotų patikima informacija, VERT reguliariai rengia pusmetines gamtinių dujų rinkos stebėsenos ataskaitas, metines plėtros apžvalgas ir jas skelbia VERT interneto svetainėje.

Prekybos gamtinių dujų rinkoje priežiūra atliekama analizuojant rinkos dalyvių elgseną, tai yra sandorių, įskaitant nurodymų prekiauti, pateikimą, sudarymo sąlygas, rinkos dalyvių paaiškinimus ir kitas aplinkybes, siekiant užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama didmeninėmis elektros energijos rinkomis. VERT kartu su ACER, įgyvendindama Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo (REMIT), **vykdė nuolatinę didmeninės elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų priežiūrą**, viešai neatskleistos informacijos atskleidimo platformose²³ skelbiamos informacijos analizę Lietuvos prekybos zonoje (2020 m. dujų ir elektros sektoriuje nustatyti 12 netinkamai / netiksliai paskelbtų skubių rinkos pranešimų (UMM)).

VERT 2020 m. taip pat **vykdė rinkos dalyvių registraciją** (užregistruota 10 rinkos dalyvių), dvišalių sutarčių dėl didmeninių energetikos produktų vertinimą ir atitiktį REMIT reikalavimams, rinkos dalyvių biržose teiktų pavedimų ir sudarytų sandorių stebėseną.

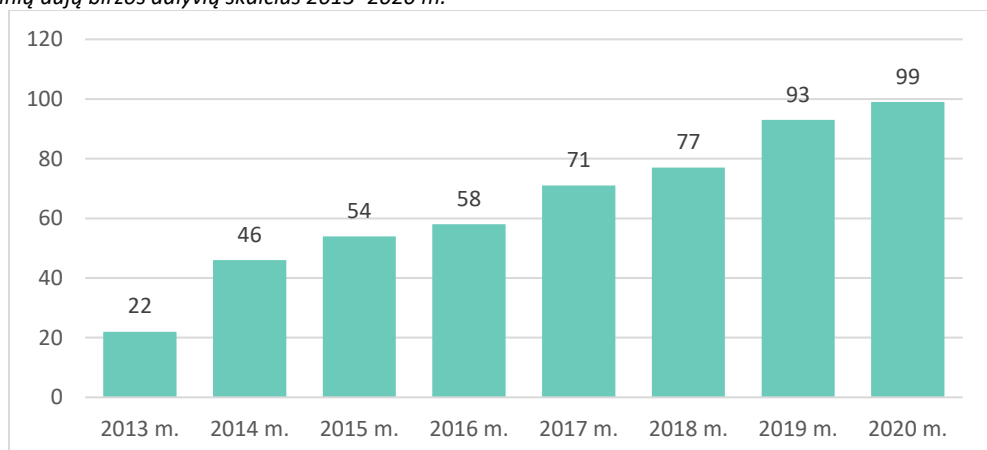
VERT, siekdama sudaryti prielaidas susiformuoti veiksmingai konkurencijai gamtinių dujų rinkose bei užkirsti kelią asmenims piktnaudžiauti didele įtaka gamtinių dujų rinkose, vadovaudamasi Rinkų tyrimo taisyklėmis, atlieka rinkos tyrimus. Atitinkamai, VERT savo interneto svetainėje nuolat skelbia ir atnaujiną rinkų tyrimų ataskaitas, išskyrus informaciją, kuri laikoma konfidencialia, ir galutinius sprendimus dėl rinkos tyrimo rezultatų ar jų dalis be konfidencialios informacijos. Pažymėta, kad 2020 metais nebuvo atliktų rinkos tyrimų.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies j punktas

Prekyba gamtinių dujų biržose

2020 m. gamtinių dujų biržos dalyvių skaičius ir toliau nuosekliai didėjo. 2020 m. UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje buvo registruoti 99 biržos dalyviai, o Lietuvos gamtinių dujų biržos aikštelėje – 71 dalyvis.

23 pav. Gamtinių dujų biržos dalyvių skaičius 2013–2020 m.

Šaltinis – VERT.

²³ <https://umm.nordpoolgroup.com/#/messages?publicationDate=lastweek&eventDate=nextyear>
<https://umm.getbaltic.com/public-umm>

2020 m. sausio 1 d. Lietuvos, Latvijos ir Estijos rinkose veikianti regioninė dujų birža UAB „GET Baltic“ sėkmingai pradėjo veiklą Suomijoje, tapdama vieninga regionine prekybos platforma Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkoms. UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2020 m. buvo suprekiauta 7 206 319 MWh gamtinių dujų. Palyginti su 2019 m. laikotarpiu, UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje parduotas gamtinių dujų kiekis buvo 152,10 proc. didesnis.

Vidutinė gamtinių dujų kaina UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2020 m. buvo 12,22 Eur/MWh, arba 35,79 proc. mažesnė nei 2019 m. (19,03 Eur/MWh). 2020 m. prekybos apyvarta biržoje sudarė 88,1 mln. Eur ir buvo 61,91 proc. didesnė nei 2019 m.

Išsami informacija apie didmeninę gamtinių dujų tiekimo rinką yra pateikiama VERT 2020 metų energetikos bei geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektorių apžvalgoje²⁴.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies k ir l punktai

VERT gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo srityje prižiūri pagrindines gamtinių dujų tiekimo sutarčių sąlygas dėl gamtinių dujų tiekimo patikimumo užtikrinimo tarp gamtinių dujų tiekimo įmonių ir vartotojų. Tuo tikslu tiekimo įmonės kasmet VERT teikia informaciją apie pagrindines sudarytų gamtinių dujų tiekimo sutarčių sąlygas ir turi teisę pareikalauti, kad gamtinių dujų įmonės patikslintų sutartis, kad šios atitiktų GDJ ir kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus. Jeigu gamtinių dujų įmonė neįvykdo šio reikalavimo, VERT, gindama viešąjį interesą, turi teisę kreiptis į teismą dėl sutarties pakeitimo. 2020 m. konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos nebuvo nustatyta.

13 lentelė. Gamtinių dujų didmeninės rinkos rodikliai

	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Gamtinių dujų gamyba	-	-	-	-	-
Aktyvių didmeninės rinkos dalyvių skaičius	9	8	11	9	12
Biodujų dalis gamtinių dujų tinkle	-	-	-	-	-
Gamtinių dujų paklausa, GWh*	18.628	19.232	18.406	21.542	23.397
Energijos gamintojų dujų paklausa	NA	NA	NA	NA	NA
Importas GWh	24.222	27.374	23.639	28.402	30.487
Transportuota perdavimo tinklais į kitas ES šalis, GWh	368	2.599	2.308	5.990	7.960
Pagrindinis importo šaltinis ir dalis, proc.	Dujotiekis 60,32	SGDT 54,84	Dujotiekis 64,68	SGDT 65,32	SGDT 65,30
Gamtinių dujų tiekimo šaltinių skaičius	2	2	2	2	2
Trijų didžiausių didmenininkų rinkos dalis proc.	97,8	98,8	95,1	98,2	88,13
Suprekiautas gamtinių dujų kiekis momentinėje (<i>spot</i>) gamtinių dujų rinkoje, GWh	299	442	1084	2438	6641
Suprekiautas gamtinių dujų kiekis ateities sandorių gamtinių dujų rinkoje, GWh	-	-	-	420	565
Iš viso suprekiauta gamtinių dujų biržoje, GWh	299	442	1084	2858	7206
Vidutinė momentinė (<i>spot</i>) gamtinių dujų kaina EUR/MWh	18,07	17,47	22,87	18,42	12,05

*pagal dvišales sutartis ir gamtinių dujų biržos sandoriai, kai pirkojo prekybos aikštelė yra Lietuvoje

Šaltinis – VERT.

²⁴ <https://www.vert.lt/Puslapiai/bendra/Veikla/veiklos-rezultatai.aspx>

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies u punktas

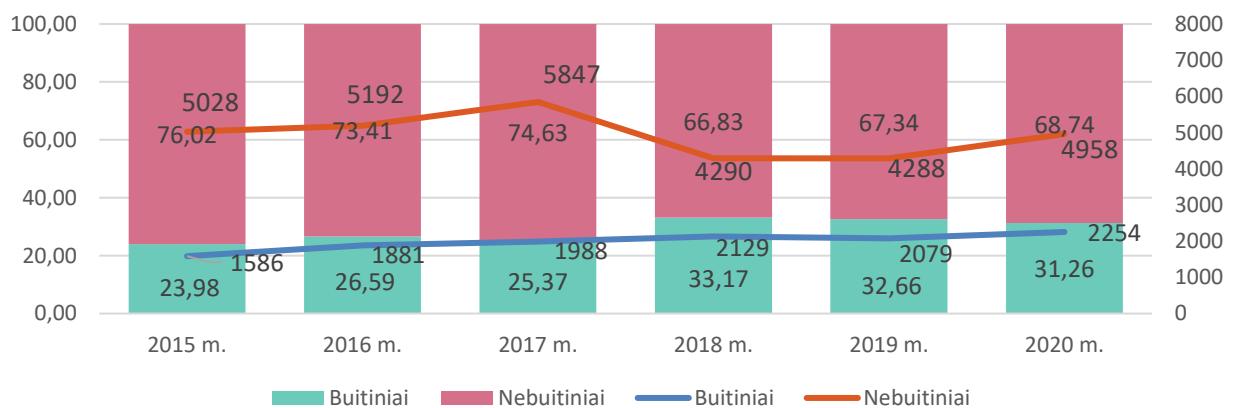
Esminių pasikeitimų, susijusių su keitimosi duomenimis procesų suderinimo tobulinimu svarbiausiems rinkos procesams regioniniu lygmeniu, 2020 m. nebuvo. Papildomai žiūrėkite skyrių „Tarpvalstybiniai klausimai“.

4.2.2. Mažmeninė rinka

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra

Gamtinių dujų mažmeninės rinkos statistika pateikiama, vertinant gamtinių dujų tiekimo įmones, rinkos dalyvius (fizinius ar juridinius asmenis), kurie sudaro gamtinių dujų tiekimo sutartis su galutiniais vartotojais²⁵.

24 pav. Rinkos struktūra pagal nupirktus gamtinių dujų kiekius 2015–2020 m., GWh ir proc.

Šaltinis – VERT.

2020 m. Lietuvoje buvo 610,4 tūkst. gamtinių dujų vartotojų, iš kurių – 602,9 tūkst. – buitiniai ir 7,5 tūkst. – nebuitiniai. 2019 m. buvo 595,3 tūkst. buitinių ir 7,7 tūkst. – nebuitinių vartotojų.

Buitiniai vartotojai, kurie pagal vartotojų skaičių užima 98,78 proc. visos mažmeninės vartotojų rinkos, suvartojo tik 31,26 proc. gamtinių dujų, kurios buvo pateiktos mažmeninėje gamtinių dujų tiekimo rinkoje. Nebuitiniai vartotojai nupirko 68,74 proc. mažmeninėje gamtinių dujų tiekimo rinkoje pateikto gamtinių dujų kiekio, nors jų, kaip vartotojų, skaičius, palyginti su buitinių vartotojų skaičiumi, buvo labai mažas – tik 1,22 proc.

Buitinių vartotojų segmentas

2020 m. mažmeninėje rinkoje dujas buitiniams vartotojams tiekė 4 įmonės. 2020 m. buitiniai vartotojai suvartojo 2254 GWh gamtinių dujų (8,4 proc. daugiau nei 2019 m.). Buitiniai vartotojai už gamtines dujas sumokėjo 46,80 mln. Eur (45 proc. mažiau, nei 2019 m.). Pajamų mažėjimą lėmė sumažėję gamtinių dujų tarifai, kurie 2020 m. buvo iki 30 proc. mažesni, lyginant su 2019 m. UAB „Ignitis“ ir toliau išlieka pagrindinis gamtinių dujų tiekėjas buitiniams

²⁵ Išskyrus gamtinių dujų tiekimo sutartis galutiniais vartotojams, kurių gamtinių dujų vartojimo pajėgumas didesnis už REMIT 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto antroje pastraipoje nustatytą ribą (600 GWh)

virtotojams: 2020 m. šios įmonės užimama rinkos dalis sudarė 99,84 proc. visų pardavimų buitiniams virtotojams.

Tarifai buitiniams virtotojams

Gamtinių dujų tarifai buitiniams virtotojams perskaičiuojami du kartus per metus. Gamtinių dujų tarifas buitiniams virtotojams susideda iš pastoviosios dalies, kuri mokama kas mėnesį, nepriklausomai nuo suvartojamų gamtinių dujų kiekio, ir kintamosios dalies – mokama už suvartojamą gamtinių dujų kiekį. Metų viduryje perskaičiuojama tik kintamoji tarifo dalis.

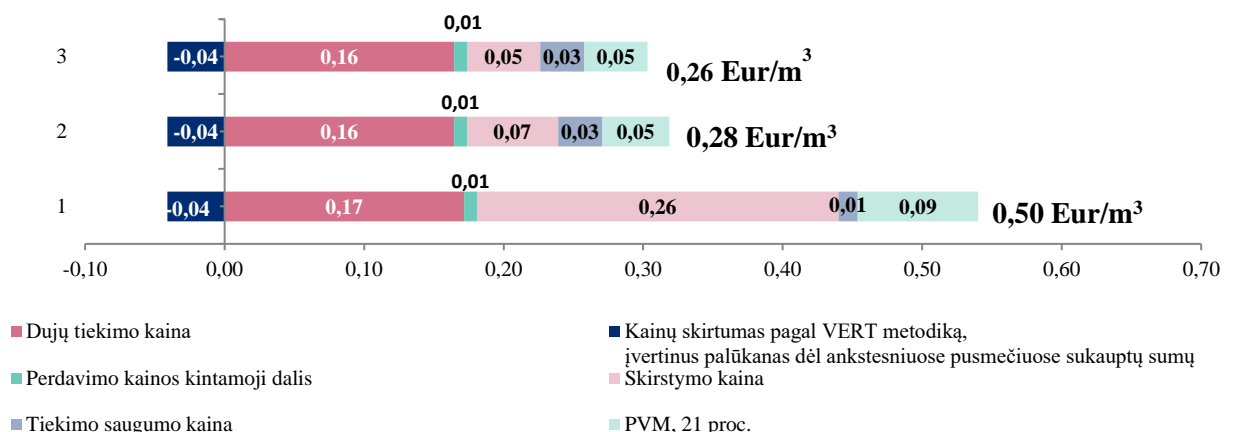
Į gamtinių dujų tarifą **buitiniams virtotojams** įskaičiuojama prognozuojama gamtinių dujų kaina, tiekimo paslaugos kaina, tiekimo saugumo kaina, perdavimo kaina (įvertinus ir Saugumo dedamąją), skirstymo kaina, skirtumas tarp ankstesnio tarifų galiojimo laikotarpio prognozuotų ir faktinių gamtinių dujų (produkto) kainų.

14 lentelė. *Gamtinių dujų tarifai buitiniams virtotojams (Eur su PVM/m³)*

Įmonė	Grupė	2020 m. I pusm.		2020 II pusm.		2021 m. I pusm.		Pokytis, Eur	
		Pastovi oji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovi oji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovi oji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovi oji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis
UAB „Ignitis“	I gr.	0,56	0,55	0,56	0,47	0,56	0,50	0,00	+0,03
	II gr.	3,99	0,36	3,99	0,28	3,99	0,28	0,00	0,00
	III gr.	3,99	0,35	3,99	0,27	3,99	0,26	0,00	-0,01
UAB „Fortum Heat Lietuva“	II gr.	3,94	0,43	3,94	0,35	3,94	0,39	0,00	+0,04
AB agrofirma „Josvainiai“	I gr.	0,63	0,30	0,63	0,29	0,63	0,29	0,00	0,00
	II gr.	3,99	0,22	3,99	0,21	3,99	0,20	0,00	-0,01
UAB „Intergas“	I gr.	1,45	0,46	1,45	0,35	1,45	0,32	0,00	-0,03
	II gr.	1,45	0,40	1,45	0,30	1,45	0,27	0,00	-0,03

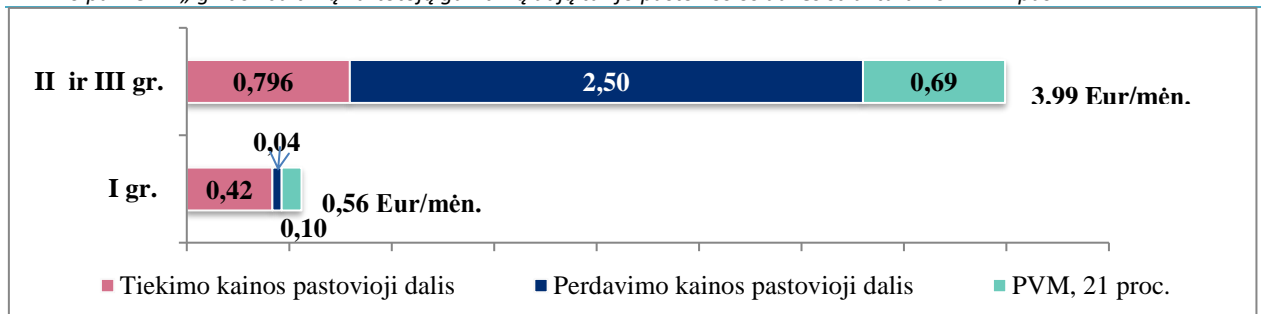
Šaltinis – VERT.

25 pav. *UAB „Ignitis“ buitinių virtotojų gamtinių dujų tarifo kintamosios dalies struktūra 2021 m. I pusm.*

Šaltinis – VERT.

26 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo pastoviosios dalies struktūra 2021 m. I pusm.

Šaltinis – VERT.

Pastovus mokestis per mėnesį mokamas dujų sistemos funkcionalumui palaikyti bei galiai (pralaidumo užsitikrinimui) magistraliniuose dujotiekiuose rezervuoti, užtikrinant, kad kiekvienas vartotojas bet kuriuo momentu galėtų gauti kokybišką paslaugą. Taip pat į pastovų mokestį yra įskaičiuotos apskaitos, sutarčių sudarymo (tiekimo kaina) išlaidos.

Konkurencija ir rinka: Mažmeninė rinka

15 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai vartotojai)

Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai)	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Gamtinių dujų suvartojimas, GWh	1879	1986	2127	2079	2254
Vartotojų skaičius	566200	575314	587570	595253	602978
Registruotų tiekėjų skaičius	4	4	4	4	4
Aktyvių tiekėjų skaičius	4	4	4	4	4
Rinkos dalis trijų didžiausių tiekėjų pagal matavimo priemonių skaičių	99,96	100	100	99,98	99,84
Tiekėjų, užimančių daugiau kaip 5 proc. rinkos dalies, skaičius	1	1	1	1	1
Tiekėjų, turinčių daugiau kaip 5 proc. rinkos vartotojų, skaičius	1	1	1	1	1
Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (paskirstytą dujų kiekį), proc.		0,09	0	0	0
Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (pagal matavimo priemonių skaičių), proc.		0,459	0	0	0
Teisės aktuose numatyta tiekėjo keitimo trukmė	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.
Vidutinė tiekėjo keitimo trukmė	NA	NA	NA	NA	NA
Vartotojų atsiskaitančių pagal reguliuojamą tarifą skaičius	566200	575314	587570	595253	602978
HHI pagal pardavimus	9972	9981	9979	9978	9968
HHI pagal matavimo priemonių skaičių	9899	9992	9992	9991	9991
Atjungimų skaičius dėl neapmokėtų sąskaitų	0	0	0	3	10
Vidutinė kaina vartotojo per metus suvartojančio 9000 kWh, Eur/metus	353	383	379	442	289

Šaltinis – VERT.

16 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (nebuitiniai vartotojai)

Mažmeninės rinkos rodikliai (nebuitiniai)	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Gamtinių dujų suvartojimas, GWh	5192	5847	4290	4299	4958
Vartotojų skaičius	6959	7168	7380	7732	7458
Registruotų tiekėjų skaičius		40	33	23	30
Aktyvių tiekėjų skaičius		16	15	16	20
Rinkos dalis trijų didžiausių tiekėjų pagal matavimo priemonių skaičių	98,37	99,33	92,41	94,94	93,20
Tiekėjų, užimančių daugiau kaip 5 proc. rinkos dalies, skaičius	2	2	2	3	2
Tiekėjų, turinčių daugiau kaip 5 proc. rinkos vartotojų, skaičius	1	1	1	1	1
<i>Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (paskirstytą dujų kiekį), proc.</i>		0,219	6,76	10,68	16,80
<i>Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (pagal matavimo priemonių skaičių), proc.</i>		0,434	1,96	1,96	3,80
Teisės aktuose numatyta tiekėjo keitimo trukmė	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.
Vidutinė tiekėjo keitimo trukmė	-	-	-	-	-
Vartotojų atsiskaitančių pagal reguliuojamą tarifą skaičius	0	0	0	0	0
HHI pagal pardavimus	7004	6958	6752	5897	3704
HHI pagal matavimo priemonių skaičių	9634	9666	9480	9183	8150

Šaltinis – VERT.

Mažmeninės gamtinių dujų rinkos priežiūra, Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i, j, k, l ir u punktai

VERT atlieka reguliuojamų gamtinių dujų įmonių planinius patikrinimus, siekdama nustatyti, kaip įmonės laikosi nustatytų sąnaudų ir kainų lygio. 2020 m. VERT atliko 1 gamtinių dujų įmonės planinį reguliuojamos veiklos patikrinimą. VERT, atlikusi UAB „Intergas“ **planinį patikrinimą**, konstatavo, kad 2019 m. į reguliuojamos gamtinių dujų skirstymo veiklos sąnaudas **nepagrįstai buvo įtraukta 18 822 Eur**. Patikrinimo metu VERT taip pat nustatė, kad dėl prognozuotos ir faktinės reguliuojamos turto vertės skirtumų į skirstymo kainos viršutines ribas 2019–2020 m. laikotarpiu buvo **įskačiuotas 117 270 Eur didesnis normatyvinis pelnas**. VERT nustatytą sąnaudų skirtumą ir patikslintą reguliuojamo turto vertę **įvertino nustatydamas** UAB „Intergas“ gamtinių dujų skirstymo pajamų viršutinę ribą 2021–2025 metams.

Daugiau žr. 4.2.1 skyrių.

- Vartotojų apsauga ir ginčų sprendimas
- Priedo I laikymasis (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies o punktas)

VERT, vadovaudamasi Energetikos įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, atlikdama energetikos veiklos reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijas, pagal kompetenciją užtikrina valstybės politikos vartotojų teisių apsaugos srityje įgyvendinimą energetikos sektoriuje. Vartotojų apsaugos priemonės yra numatytos GDJ 57 straipsnyje. 2020 m. pakeitimų nebuvo.

- Prieigos prie vartotojų duomenų užtikrinimas (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies q punktas, Priedo I h punktas)

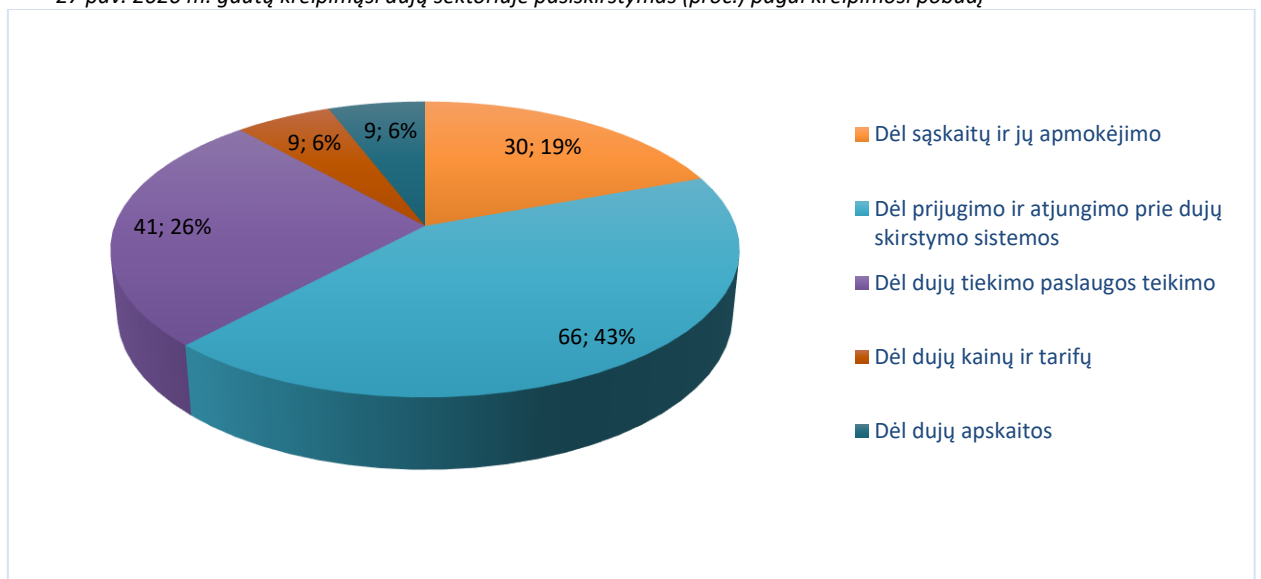
2020 metais vartotojų duomenų prieigos sąlygos iš esmės nesikeitė, palyginus su 2019 metais. Vadovaujantis teisiniu reglamentavimu, gamtinių dujų vartotojams privalo būti sudarytos tinkamos ir pakankamos sąlygos prieigai prie informacijos ir duomenų apie faktinį energijos suvartojimą, mokėjimus už jiems patiektą energijos kiekį ir (ar) su energijos tiekimu susijusias paslaugas. Tinkamomis ir pakankamomis prieigos priemonėmis laikoma sąskaitos pateikimas vartotojui arba elektroninė prieiga prie vartotojo mokėjimo duomenų ar kitos pagrįstos priemonės. **Dujų vartotojai gauna paslaugas ir aptarnavimą vienoje vietoje bei toje pačioje savitarnos svetainėje www.e.ignitis.lt/.**

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis, 4 dalies e punktas

2020 metais, kaip ir 2019 metais, galiojo ta pati skundų teikimo ir nagrinėjimo tvarka, pakeitimų nebuvo.

2020 m. VERT gavo ir išnagrinėjo 129 kreipimusis. Gautų kreipimųsi pasiskirstymas pagal kreipimosi pobūdį pateiktas paveiksle žemiau.

27 pav. 2020 m. gautų kreipimųsi dujų sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį

Šaltinis – VERT

17 lentelė. Vartotojų apsaugos rodikliai

Vartotojų rodikliai	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Buitinių vartotojų skaičius	575314	587570	595253	602978
Vartotojų, kuriems teikiamas garantinis tiekimas skaičius	268 3	17	15	0
Kalendorinių dienų skaičius tarp įspėjimo susimokėti sąskaitą ir atjungimo numatytas teisės aktuose	15	15	15	15
Atjungtų vartotojų dėl neapmokėtų sąskaitų skaičius	0	0	3	10
Vartotojų, patiriančių energijos nepriteklių, skaičius	N/A	N/A	N/A	N/A
Vartotojų atsiskaitančių pagal socialinį tarifą skaičius	N/A	N/A	N/A	N/A

Šaltinis – VERT

4.3. Tiekimo saugumas

- 41 straipsnio 1 dalies t punktas

VERT nėra atsakinga už būtinų laikinų apsaugos priemonių, reikalingų staiga įvykus energijos rinkos krizei ar iškilus grėsmei asmenų fizinei saugai ar saugumui, arba aparatūros ar įrenginių arba sistemos vientisumo saugumui, nustatymą ar jų įgyvendinimą.

- 41 straipsnio 1 dalies h punktas

Paslaugų kokybė

GDJ numato pareigą VERT nustatyti gamtinių dujų įmonių paslaugų kokybės, įskaitant patikimumo, rodiklius ir jų įvertinimo tvarką.

Pagal VERT patvirtintą Gamtinių dujų teikiamų paslaugų patikimumo ir kokybės rodiklių, jų įvertinimo tvarkos aprašą, minimalūs kokybės lygiai kiekvienai dujų įmonei nustatomi individualiai konkrečiam kainų reguliavimo periodui.

Pagrindiniai nenutrūkstamo gamtinių dujų tiekimo kokybės rodikliai:

- vidutinė nutraukimų trukmė vienam vartotojui (angl. *system average interruption duration index* – SAIDI);
- vidutinis nutraukimų skaičius, tenkantis vienam sistemos vartotojui (angl. *system average interruption frequency index* – SAIFI) per ataskaitinį laikotarpį.

SAIDI ir SAIFI rodikliai diferencijuojami pagal nutraukimo priežastis.

VERT 2020 m. rugpjūčio mėn. konstatavo, kad AB „Amber Grid“, UAB „Intergas“, UAB „Fortum Heat Lietuva“, AB agrofirma „Josvainiai“ faktiniai veiklos kokybės rodikliai tenkina konkrečiai dujų įmonei nustatytus minimalius kokybės lygius. AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2 faktiniai veiklos kokybės rodikliai, t. y. avarinės tarnybos atvykimų laiku procentinė dalis ir laiku dėl operatoriaus atsakomybės neprijungtų naujų vartotojų procentinė dalis netenkina konkrečiai dujų įmonei nustatytų minimalių kokybės lygių. Kiti AB „Energijos skirstymo operatorius“ faktiniai veiklos kokybės rodikliai tenkina dujų įmonei nustatytus minimalius kokybės lygius.

Atsižvelgiant į UAB „Intergas“ pajamų viršutinės ribos reguliavimo periodo pasikeitimą, VERT nutarimu buvo pratęstas UAB „Intergas“ teikiamų paslaugų minimalių kokybės lygių galiojimas iki 2025 m. gruodžio 31 d.

- Pasiūlos ir paklausos pusiausvyros priežiūra

PSO kas dvejus metus, pasikonsultavęs su suinteresuotais subjektais bei atsižvelgdamas į esamą ir numatomą pasiūlą bei paklausą, VERT nustatyta tvarka parengia ir pateikia VERT dešimties metų tinklo plėtros planą. Tinklo plėtros plane nurodomos veiksmingos priemonės, skirtos sistemos pajėgumų pakankamumui ir tiekimo saugumui užtikrinti.

Taip pat PSO ir SSO VERT kasmet teikia įmonės metinės veiklos ir saugumo užtikrinimo ataskaitas, kuriose pateikia per einamuosius ir ateinančius dvejus metus planuojamus sistemos naudotojams perduoti, skirstyti ir tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją transportuoti dujų kiekius. PSO nurodo apibendrintą informaciją apie perdavimo sistemos aktualių taškų panaudojimą, nurodant ataskaitinio laikotarpio maksimalų pajėgumų panaudojimą procentais kiekvieną mėnesį, palyginus su aktualių taškų techniniais pajėgumais.

Pastaraisiais metais perdavimo sistema perduodamų dujų kiekis Lietuvos rinkos poreikiams kasmet nežymiai kinta: 2018 m. – 22,3 TWh, 2019 m. – 23,5 TWh, 2020 m. – 25,1 TWh dujų. Pastaraisiais metais į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį perduodamas dujų kiekis svyravo tarp

26 ir 28 TWh. 2019 m. tranzitu perduotų dujų kiekis, lyginant su 2018 m., šiek tiek sumažėjo – buvo perduota 26,0 TWh, 2020 m. - 24,9 TWh dujų.

Pasinaudojant SGD terminalo Klaipėdoje sukurta alternatyva, per Lietuvą pradėta tiekti dujas į kitas Baltijos šalis. 2018 m. per Kiemėnų tarpvalstybinį išleidimo tašką kitų Baltijos šalių vartotojams / tiekimo įmonėms buvo perduota 2,3 TWh, 2019 m. – 6 TWh, 2020 m. – 7,9 TWh dujų.

- Pikiinio poreikio ar tiekėjų trūkumo padengimo priemonės

Esant įprastinėms perdavimo sistemos veikimo bei tiekimo į Lietuvą sąlygoms, pikiniai dujų suvartojimai yra visiškai tenkinami. Esant dujų transportavimo sutrikimams būtų naudojamos šios priemonės:

- sistemos naudotojai, pasirašę su tiekimo įmone nenutrūkstamo tiekimo sutartis, turi dujų atsargas Inčiukalnio požeminėje saugykloje;
  - gamtinių dujų perdavimo sutartyse su sistemos naudotojais, tiesiogiai prijungtais prie perdavimo sistemos, yra nustatyti gamtinių dujų tiekimo ir transportavimo prioritetai bei nurodytas dujų tiekimo ribojimo ir laipsniško nutraukimo eiliškumas ekstremalios padėties arba dujų tiekimo sutrikimo atveju;
  - tiekimo įmonės privalo vykdyti PSO ir SSO nurodymus ekstremalios padėties arba dujų tiekimo sutrikimo atveju, kaip tai nustatyta Nacionaliniame gamtinių dujų tiekimo ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.
-